

Medzinárodné vzťahy

Vedecký časopis
pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy
Fakulty medzinárodných vzťahov
Ekonomickej univerzity v Bratislave

Journal of International Relations

Scientific journal
of international political, economic, cultural and legal relations
published by the Faculty of International Relations
at the University of Economics in Bratislava

Indexovaný v / Indexed in:

INDEX
COPERNICUS

IDEAS

ECONBIZ

Medzinárodné vzťahy 2/2017, ročník XV.
Journal of International Relations 2/2017, Volume XV.

Medzinárodné vzťahy

Journal of International Relations

Redakcia / Editorial office:

Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
Tel.: 00421 2 6729 5471
E-mail: mv.fmv@euba.sk

Hlavná redaktorka / Editor-in-chief:

 Ľudmila LIPKOVÁ University of Economics in Bratislava, Slovakia

Redakčná rada / Editorial board:

 Md. Nasrudin Bin Md. AKHIR University of Malaya, Malaysia
 Doreen BEKKER Rhodes University, South Africa
 Alexandru BURIAN Moldavian Association of International Law, Moldova
 Eva CIHELKOVÁ University of Economics in Prague, Czech Republic
 Alan V. DEARDORFF University of Michigan-Ann Arbor, USA
 FÁBIÁN Attila University of West Hungary, Hungary
 Tatiana FILOSOFOVA NRU Higher School of Economics, Russia
 François GEMENNE Sciences Po, France
 Otmar HÓLL University of Vienna, Austria
 Edward H. HUIJBENS University of Akureyri, Iceland
 María Teresa INFANTE Caffi University of Chile, Chile
 Siti Rohaini Binti KASSIM University of Malaya, Malaysia
 LI Hsi-Mei Chinese Culture University, Taiwan
 Klavdij LOGOŽAR University of Maribor, Slovenia
 Milan MÁRTON University of Economics in Bratislava, Slovakia
 Stanislav MRÁZ College Danubius, Slovakia
 Julija NESTERENKO Russian State University for the Humanities, Russia
 Rebecca NEUMANN University of Wisconsin-Milwaukee, USA
 Jan OSTOJ Bielsko-Biala School of Finance and Law, Poland
 Hakan G. SICAKKAN University of Bergen, Norway
 Karol SORBY University of Economics in Bratislava, Slovakia
 František ŠKVRNDA University of Economics in Bratislava, Slovakia
 Pavel ŠTURMA Charles University in Prague, Czech Republic
 Chong-Ko Peter TZOU Tamkang University, Taiwan
 Harun UÇAK Mugla Sitki Kocman University, Turkey
 Jolita VVEINHARDT Vytautas Magnus University; Sports University, Lithuania

Výkonný redaktor / Managing editor:

 Mykhaylo KUNYCHKA University of Economics in Bratislava, Slovakia

Technický redaktor / Technical editor:

 Denys BRAGA University of Economics in Bratislava, Slovakia

Jazyková redaktorka / Language editor:

Slovenský jazyk / Slovak: Katarína STRELKOVÁ
Iné jazyky / other languages: bez korektúry / no language editing

Vydavateľ / Publisher: Vydavateľstvo EKONÓM, EU v Bratislave, IČO 00 399 957

Evidenčné číslo / Country registration number: EV 4785/13

ISSN 1336-1562 (tlačené vydanie / print edition)

ISSN 1339-2751 (online)

Obsah

 FAKTORY ZAPOJOVÁNÍ NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ DO OSN ING. JAROSLAVA JEBAVÁ.....	121
 SUVERENITA ŠTÁTU A HUMANITÁRNA INTERVENČIA PROF. JUDR. STANISLAV MRÁZ, CSc.....	154
 HODNOTENIE POĽSKO-SLOVENSÝCH OBCHODNÝCH VZŤAHOV V OBDOBÍ ROKOV 2010-2015 ASOC. PROF. IWONA PAWLAS, PH.D.....	163
 STABILITA REGIONÁLNIH RÁDŮ V SOUČASNÉM MEZINÁRODNÍM SYSTÉMU: RÁMEC PRO ANALÝZU PHDR. MARTINA PONÍŽILOVÁ, PH.D.....	182
 MENDEL, MILOŠ: DĚJINY SAÚDSKÉ ARÁBIE PROF. PHDR. KAROL R. SORBY, DRSC.....	208
INFORMÁCIE O ČASOPISE MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY.....	211
INŠTRUKCIE PRE AUTOROV.....	213

Content

 FACTORS EXPLAINING ENGAGEMENT OF NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS IN THE UN ING. JAROSLAVA JEBAVÁ.....	121
 STATE SOVEREIGNTY AND HUMANITARIAN INTERVENTION PROF. JUDR. STANISLAV MRÁZ, CSC.....	154
 THE EVALUATION OF POLISH-SLOVAK TRADE RELATIONS BETWEEN 2010 AND 2015 ASOC. PROF. IWONA PAWLAS, PH.D.....	163
 STABILITY OF REGIONAL ORDERS IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL SYSTEM: A FRAMEWORK FOR ANALYSIS PHDR. MARTINA PONÍŽILOVÁ, PH.D.....	182
 MENDEL, MILOS: HISTORY OF SAUDI ARABIA PROF. PHDR. KAROL R. SORBY, DRSC.....	208
ABOUT THE JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS.....	211
GUIDE FOR AUTHORS.....	213

FAKTORY ZAPOJOVÁNÍ NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ DO OSN **FACTORS EXPLAINING ENGAGEMENT OF NON-GOVERNMENTAL** **ORGANISATIONS IN THE UN**

Jaroslava Jebavá¹

Nevládní organizace, které dříve ovlivňovaly mezinárodněpolitická rozhodnutí pouze zprostředkovaně skrz lobby u představitelů států, dnes díky jejich působení v OSN a jiných mezinárodních organizacích zaujímají čím dál aktivnější přístup. Pro lepší pochopení jejich role v současném systému je zapotřebí analyzovat působení NGOs v OSN i faktory, které k němu vedou. Tento příspěvek představuje výsledky ordinální logistické regrese analyzující vliv faktorů (představujících atributy samotných NGOs) na jejich zapojování do OSN. Jako hlavní faktory, určující míru zapojení, byly identifikovány současná držba konzultativního statusu ECOSOC, mezinárodní orientace NGO a počet dalších NGOs, s nimiž daná NGO udržuje vztahy.²

Klíčová slova: nevládní organizace, OSN, ordinální logistická regrese

NGOs that used to influence international policy decisions only indirectly by lobbying state representatives are increasingly taking on a more active approach through their engagement in the UN and other intergovernmental organizations. In order to better understand their current role in the system, analysis of their engagement in the UN, incl. the factors that explain for it, is essential. This paper presents results of ordinal logistic regression analysing influence of factors (attributes of individual NGOs) on their engagement in the UN. The biggest impact was attributed to the combination of three factors: possession of ECOSOC consultative status, international orientation of an NGO and the number of other NGOs with which it maintains relations.

Key words: non-governmental organisations, UN, ordinal logistic regression
JEL: C25, F53, L31

¹ Ing. Jaroslava Jebavá. Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, Fakulta mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 1938/4, 130 67, Praha 3, ČR, e-mail: xjebj03@isis.vse.cz. Autorka je doktorandkou v oboru Mezinárodní politické vztahy.

² Tento článek byl napsán v rámci řešení projektu Interní grantové agentury Vysoké školy ekonomické v Praze VŠE IGS F2/32/2016 „Noví aktéři jako zdroj globální transformace“.

1 Úvod

Zapojování nevládních organizací (non-governmental organizations, NGOs) do mezivládních organizací představuje významný fenomén současné světové politiky. NGOs ve snaze prosadit se na mezinárodní úrovni nejen coby vykonavatelé zahraniční politiky států, ale jako samostatní aktéři, využívají multilaterálních fór, jakými jsou mezivládní organizace, k zajištění vlastního zastoupení na mezinárodní úrovni. Zatímco dříve NGOs politiku na této úrovni ovlivňovaly maximálně zprostředkovaně skrze lobby u představitelů jednotlivých států, za současných podmínek se začínají prosazovat více nezávisle, a to zejména skrze mezivládní organizace, kde je jim na základě jejich nátlaku a uznání jejich možného přínosu ze strany států vytvářen prostor k samostatnému vystupování.

Zájem NGOs o zapojování do mezivládních organizací se výrazně projevuje zejména u Organizace spojených národů (OSN). To je dáno především specifickým postavením, které OSN mezi ostatními mezivládními organizacemi zaujímá. OSN představuje jedinou skutečně univerzální mezivládní organizaci, která je univerzální nejen svým členstvím (současná členská základna čítá 193 států), ale i šíří pokrývané agendy, a která nad jiné mezivládní organizace vyniká také šíří jí svěřených a vykonávaných pravomocí. Její ústřední postavení staví OSN do pozice, kdy se o ní v současném globalizovaném světě hovoří jako o možné světovládě (Tinbergen 1994, s. 88, Cronkite 2000, s. 45) či centru globálního vládnutí (Thakur 2011, s. 5, Anderson 2011, s. 845, Weiss, Seyle a Coolidge 2013, s. 13). Není tedy s podivem, že zrovna OSN je v centru zájmu mnoha NGOs, které se do ní chtějí zapojit a aktivně ovlivňovat její rozhodování. Krom toho lze díky postavení OSN výzkum zapojování NGOs do jejich struktur poměrně snadno aproximovat k výzkumu jejich působení v rámci širšího mezinárodního systému, či přesněji řečeno v jeho institucionalizované složce.

Mezivládní organizace, které vždy bývaly považovány za výhradní působiště států, se díky aktivitě NGOs (a jiných nestátních aktérů) stávají spíše centrem jakési „multistakeholder diplomacy“. Aby bylo možné analyzovat roli, kterou NGOs na tomto poli získávají, je zapotřebí znát mj. i důvody, které NGOs k zapojování se do OSN (a potažmo též jiných mezivládních organizací) vedou. Proč se některé NGOs do OSN zapojují a jiné ne? Jaké jsou rozdíly mezi těmi, které o zapojení do OSN usilují, a těmi, které o něj nejeví zájem? Je možné vysledovat nějaké faktory, které za zapojováním NGOs do OSN stojí? Právě tato poslední otázka, která svým způsobem shrnuje otázky předcházející, představuje výzkumný záměr tohoto příspěvku.

Metodou k zodpovězení této otázky je statistická analýza, konkrétně ordinální logistická regrese, která umožňuje zjišťovat vliv vybraných proměnných na míru, kterou se NGOs do OSN zapojují. Zdrojem dat do analýzy byly především četné dokumenty různých institucí OSN, svědčící o účasti NGOs na jejich zasedání či jiných obdobných aktivitách, a data z Ročenky mezinárodních organizací Unie mezinárodních

asociací (UIA 2016). Ke zpracování samotné statistické analýzy pak posloužil statistický program SPSS.

V následující kapitole jsou nejprve definovány pojmy, se kterými článek operuje, třetí kapitola pak objasňuje logiku výzkumu a nastiňuje faktory, jejichž vliv na zapojování NGOs do OSN je dále zkoumán. Kapitola 4 shrnuje hlavní kroky, v rámci nichž je výzkum proveden. V páté kapitole je pak v pěti krocích představen způsob přípravy dat, jež byla analyzována. Výsledky statistické analýzy představuje kapitola šestá a vyvozuje z nich závěry vztahující se k výše položené výzkumné otázce.

2 DEFINICE POJMŮ

Cílem této práce je odhalit faktory, které ovlivňují, resp. determinují zapojování NGOs do OSN. Primárním předpokladem pro to je definice nevládní organizace a objasnění toho, co je myšleno jejich „zapojováním“ do institucí OSN.

Pojem nevládní organizace nemá jedinou univerzální definici, na které by mezi akademiky existovala shoda. Tím naléhavější se stává potřeba dostatečného vysvětlení toho, jak je tento pojem chápán v předkládané práci. Rozdíly v chápání termínu lze vysledovat i v praxi orgánů a agentur OSN, které často mezi spolupracující NGOs zařazují nejrůznější typy nestátních aktérů, čímž se nezřídka stírá rozdíl mezi pojmem nevládní organizace a širší kategorií nestátních aktérů. Vzhledem k tomu, že však tato práce vychází z dat poskytovaných ze strany jednotlivých institucí OSN, nezbyvá, než chápat tento pojem v dostatečně širokém pojetí, které by pokrývalo rozdíly v jeho chápání napříč těmito institucemi OSN. Obecně by tak bylo možné v tomto pojetí NGOs definovat jako nestátní aktéry založené za neziskovým účelem skupinou lidí či zakládajících (třeba i ziskových) organizací, jež pojí určitý společný zájem (často sdílený s širší komunitou), za účelem jehož prosazování nevládní organizaci zakládají. Mezi nevládní organizace budou zahrnovány jak mezinárodní (INGOs), tak národní nevládní organizace (NNGOs). Výzkum však bude brát v potaz pouze aktivní NGOs – vyloučeny budou organizace neaktivní, „spící“ a zrušené, organizace, které nejsou vedeny v ročence UIA, nebo v ní mají neaktualizované či nedůvěryhodné informace.

Jako „zapojování“ NGOs do OSN je myšleno působení NGOs v hlavní institucionální struktuře OSN, tedy nikoliv v jejích terénních aktivitách, které by spadalo spíše pod obecnější pojem „spolupráce“ NGOs s OSN. NGOs sice bývají díky své expertíze, znalosti prostředí a dalším předpokladům tradičně aktivní a úspěšní zejména v terénu, vzhledem k povaze jejich působení v terénních aktivitách však podobný výzkum není pro účel této práce zásadním. Oproti tomu jejich působení přímo v jednotlivých orgánech a agenturách OSN představuje poměrně nový a dynamicky se rozvíjející fenomén hodný hlubšího probádání. Výzkum působení NGOs přímo v institucích OSN, kde dochází k reálnému politickému rozhodování (mj. i o

zmiňovaných terénních aktivitách), je zásadní i pro zkoumání dalších otázek týkajících se schopnosti NGOs ovlivňovat rozhodování o mezinárodní politice.

V návaznosti na termín „zapojování“ pracuje tato práce s pojmy „zapojené“ NGOs a „nezapojené“ NGOs. Za nezapojené jsou považovány ty NGOs, u kterých není vysledováno jejich působení v institucionální struktuře OSN (jako je účast na jednáních v rámci OSN, či předkládání různých stanovisek pro tyto účely). Zapojené NGOs jsou ty, které se v institucích NGOs nějakým způsobem angažují – mají pozorovatelský status či jinou formu přístupu na jednání vybraných orgánů a podobných fór a/nebo se alespoň občas některých jednání a zasedání účastní. Práce dále operuje s termínem „nejvíce aktivní“ NGOs, což jsou NGOs do OSN zapojené, které se však nad rámec držby pozorovatelského či podobného statutu a občasnou účast snaží ve vybraných institucích OSN skutečně aktivně angažovat – předkládají svá stanoviska, zapojují se do diskuse, pořádají vlastní panely na konferencích pořádaných těmito institucemi, nebo se alespoň účastní zasedání těchto institucí pravidelněji. Informace o zapojování NGOs do OSN bývají příslušnými institucemi OSN zveřejňovány mezi výstupy ze zasedání – v rámci seznamu účastníků a/nebo autorů stanovisek, pořadatelů –, resp. na seznamech akreditovaných organizací/pozorovatelů.

V práci se dále hovoří o „institucích“ OSN, což je termín, který má zahrnovat jak jednotlivé orgány OSN jako takové (např. Valné shromáždění, Radu OSN pro lidská práva atp.), ale i její další součásti. Těmi jsou specializované agentury OSN, její programy a fondy, ale i další entity a pomocné orgány (viz „Výběr institucí OSN“ v kapitole 5).

3 IDENTIFIKACE MOŽNÝCH FAKTORŮ

Nevládní organizace se rozhodují o svém zapojování do institucí OSN (a jiných mezivládních organizací) podobně, jako se státy rozhodují o zakládání těchto institucí (mezivládních organizací). Na základě transformace této myšlenky neoliberalního institucionalismu ze sféry států do oblasti nevládních organizací tak lze předpokládat, že za zapojováním NGOs do OSN stojí kalkulace jejich zájmů a možných přínosů. Zatímco do OSN jsou však zapojeny fakticky veškeré státy s širokým mezinárodním uznáním, z NGOs se zapojují pouze některé. Vzhledem k počtu NGOs na světě ani nelze předpokládat, že by vůbec bylo možné, aby se zapojovaly (natož snad aktivně na zasedáních) opravdu všechny. Čím je však způsobeno to, že některé NGOs o zapojení nemají zájem, zatímco jiné využívají kdejaké příležitosti k tomu, aby mohly být v institucích OSN co neaktivnější? Faktorů, které mohou rozhodování NGOs v tomto ohledu ovlivňovat, existuje velká řada. Faktory jsou zde myšleny ty elementy, u nichž lze na základě daných teoretických a jiných předpokladů a logických úvah očekávat, že by mohly mít na zapojování NGOs do institucí OSN vliv.

Možných faktorů existuje celá řada. Může se jednat o faktory strukturální, typu otevřenosti institucí OSN spolupráci s NGOs. Vliv může mít i existence formálních pravidel pro spolupráci s NGOs v rámci dané instituce OSN (Ripinsky, Bossche 2007). Percepce možnosti NGOs jejich angažovaností v OSN něco změnit se vedle oprávnění k podstatné účasti může odvíjet i od míry, do jaké jsou dané instituce OSN vnímány jako zásadní fórum pro rozhodování o záležitostech, jimiž se daná NGO zabývá. Zmíněné faktory by bylo nejsnazší řešit srovnáním jejich vlivu na zapojování NGOs napříč jednotlivými institucemi OSN. Nevýhoda tohoto přístupu ovšem spočívá v tom, že rozdílná míra zapojování NGOs do jednotlivých institucí OSN je do značné míry determinována rovněž jejich rozdílným zaměřením. Výzkum faktorů srovnáváním jejich vlivu napříč jednotlivými institucemi OSN navíc neumožňuje zohlednit řadu dalších potenciálních faktorů.

Faktorem mohou být i specifika země, z nichž konkrétní NGOs pocházejí. Lze totiž předpokládat, že do OSN se mohou zapojovat více NGOs ze zemí, jejichž politická kultura je působení NGOs všeobecně více nakloněná, ze zemí, kde je větší povědomí o globálních problémech, jež se na úrovni OSN řeší, nebo ze zemí bohatších. Problém zjišťování vlivu faktorů skrze srovnávání mezi zeměmi, kterého využívá např. i Lee (2010) ke zkoumání vlivu faktorů na rostoucí počty NGOs, spočívá v nemožnosti prokázání dostatečné vazby (zvláště mezinárodních) NGOs na konkrétní země, jakož i nemožnost přihlídnout k faktorům, které přes země zkoumat nelze.

Předložená studie se proto zaměřuje na výzkum faktorů, které lze považovat za samotné atributy NGOs a které lze měřit na základě rozdělení zkoumaných NGOs na ty, které jsou ve vztahu k OSN nezapojené, zapojené a nejvíce aktivní. Tento přístup nejen umožňuje vzít v potaz mnohé vysoce relevantní faktory, které by výše nastíněné postupy nebyly s to zvážit, ale zároveň vzít v potaz i některé z faktorů již výše uvedených. Mezi atributy NGOs totiž lze zařadit např. i zemi původu a na ní navázat informaci o bohatství této země, míře jejich politických svobod, ale třeba i vzdálenosti od center OSN, která rovněž může výrazně ovlivnit schopnost NGOs účastnit se jednáních OSN, a tím i zájem o spolupráci. Problematiku strukturálních faktorů pak částečně řeší široký záběr výzkumu, analyzujícího zapojování NGOs do velice různorodých institucí OSN. Mezi další možné faktory bylo zařazeno např. stáří NGO (předpoklad většího zapojování NGOs, které jsou již etablovanější, mají větší zkušenost a potenciálně i větší mezinárodní renomé), jejich mezinárodní orientace (lze očekávat potenciálně větší zájem mezinárodních NGOs, NGOs zapojených do širších sítí NGOs a/nebo zaměřených na otázky mezinárodního charakteru), velikost a bohatství (potřebné pro praktické umožnění účasti na aktivitách v OSN).

Všechny zvažované faktory jsou v práci kvantifikovány, u kvalitativních proměnných je zavedeno měřítko pro jejich kvantifikaci. Výběr zvažovaných faktorů samozřejmě reflektuje také dostupnost potřebných dat. Finální výběr faktorů i s jejich

opodstatněním vzhledem k výzkumné otázce je uveden v kapitole 5 („Výběr dat“) v části „e) Vytvoření jednotného seznamu s vysvětlujícími proměnnými“.

4 OPERACIONALIZACE VÝZKUMU

Pro zjištění vlivu vybraných faktorů na míru zapojení NGOs do OSN je využito ordinální logistické regrese. Tato metoda byla zvolena z toho důvodu, že míra zapojení NGOs do OSN, coby vysvětlovaná proměnná, nabývá tří hodnot. Rozlišeny jsou NGOs do OSN nezapojené ($Y=1$), NGOs zapojené ($Y=2$) a nejvíce aktivní ($Y=3$).

Celkový postup až po interpretaci výsledků popisují následující podkapitoly, zde je jen pro shrnutí uveden postup v jednotlivých bodech:

- *Příprava vstupních dat*

Příprava vstupních dat představuje vytvoření seznamu NGOs a údajů o nich. Jednotlivým NGOs jsou na základě dat z dokumentů zveřejňovaných jednotlivými institucemi OSN a přijetí jednotného postupu přiděleny hodnoty vysvětlované proměnné Y (tzn. je rozhodnuto o jejich zařazení mezi nezapojené, zapojené či ve vztahu k OSN nejvíce aktivní NGOs). Dále jsou stanoveny jednotlivé zkoumané faktory, jako vysvětlující proměnné, které mohou potenciálně ovlivňovat hodnotu vysvětlované proměnné, tedy míru zapojení NGOs do OSN. K těmto vysvětlujícím proměnným jsou doplněna data, umožňující měření jejich vlivu na vysvětlovanou proměnnou. Veškeré vysvětlující proměnné byly kvantifikovány.

- *Úprava seznamu v dílčí „operativní seznamy“*

Z konečného seznamu (vstupních dat), bylo následně vytvořeno několik dílčích, „operativní seznamů“, představujících vstupy do samotné analýzy. Tyto „operativní seznamy“ již počítaly pouze s některými vysvětlujícími proměnnými, zkoumanými v dílčích modelech. Při jejich přípravě bylo nutné se vypořádat též s případnými chybějícími daty v oblasti hodnot vybraných vysvětlujících proměnných.

- *Statistická analýza*

Teprve na základě takto připravených „operativních seznamů“ bylo možné provést samotnou statistickou analýzu, a to v několika modelech. Z jejích výsledků pak byly vyvozeny závěry vztahující se k výzkumné otázce celé práce – tedy k určení faktorů, které systematicky ovlivňují zapojování NGOs do OSN.

- *Interpretace dat*

5 PŘÍPRAVA DAT

Příprava vstupních dat do analýzy byla poměrně pracnou a technicky náročnou záležitostí. Bylo nutné postupovat v následujících krocích:

- a) zmapovat a vybrat relevantní instituce (orgány a agentury) OSN, v rámci kterých bylo zapojení NGOs zkoumáno;

- b) v rámci zkoumaných institucí OSN získat přehled zapojovaných NGOs a určit kritéria měření síly tohoto zapojení (pro možnost rozřazení NGOs mezi zapojené a nejvíce aktivní);
- c) vytvořit seznamy zapojovaných a nejvíce aktivních NGOs pro jednotlivé zvažované instituce OSN;
- d) vytvořit jednotný seznam zapojovaných NGOs a jednotný seznam nejvíce aktivních NGOs a vytvořit seznam NGOs, které se do OSN nezapojují;
- e) vytvořit jednotný seznam s odlišením míry zapojení NGOs do OSN (tedy s přiřazenou hodnotou vysvětlované proměnné); vybrat relevantní vysvětlující proměnné a doplnit jednotný seznam o jejich hodnoty (na základě opět relativně pracného získání dat – primárně z ročenky UIA).

Jednotlivé kroky přípravy dat jsou detailněji rozebrány níže tak, aby bylo zřejmé, s jakými daty analýza pracuje, proč pracuje zrovna s těmito daty a jaká je její vypovídající schopnost.

a) Výběr institucí OSN

Vzhledem k tomu, že cílem bylo provést co nejširší analýzu s co možná největší vypovídající hodnotou o zapojování se NGOs do OSN, jejíž výsledky by mohly mít potenciálně i ještě širší vypovídající schopnost, bylo nutné učinit výběr institucí (orgánů, agentur apod.) OSN poměrně široký. Zájmem bylo zahrnout pokud možno nejdůležitější instituce OSN, které pro svůj význam v příslušných oblastech mohou vyvolávat i největší zájem ze strany NGOs, a zároveň instituce rozličného tematického zaměření, aby byl reflektován zájem zapojovat se do OSN ze strany NGOs zabývajících se různými tematickými oblastmi (např. bezpečnost, životní prostředí, ekonomika, zdraví, lidská práva, duševní vlastnictví a další). Vzhledem k tomu, že do analýzy vstupovala jména NGOs, které se nějakým způsobem v těchto institucích angažují, konečný výběr institucí OSN ovlivnila rovněž dostupnost dat o účasti NGOs v jejich aktivitách.

Ačkoli míra participačních práv, která se NGOs v jednotlivých institucích OSN dostává, se napříč těmito institucemi velmi liší, stejně jako se liší způsob spolupráce s nimi a rozsah veřejně přístupných dat o této spolupráci, v konečném důsledku byla v práci využita data o NGOs spolupracujících s 29 institucemi OSN. Mezi těmito institucemi jsou základní orgány OSN jako Valné shromáždění OSN, Rada bezpečnosti OSN a Hospodářská a sociální rada (ECOSOC), dále Rada OSN pro lidská práva (UN HRC), jakožto pomocný orgán Valného shromáždění. Ze specializovaných agentur bylo pracováno s Mezinárodní organizací práce (ILO), Organizací OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Mezinárodní telekomunikační unií (ITU), Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Světovou zdravotnickou organizací (WHO), Skupinou Světové banky, Mezinárodní organizací pro civilní letectví (ICAO), Mezinárodní námořní organizací (IMO), Světovou poštovní unií (UPU), Světovou

meteorologickou organizací (WMO), Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO), Organizací OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO) a Světovou turistickou organizací (UNWTO). Z programů a fondů OSN byly vzaty v potaz Program OSN na ochranu životního prostředí (UNEP), Rozvojový program OSN (UNDP), Populační fond OSN (UNFPA), Dětský fond OSN (UNICEF), Centrum OSN pro lidská sídla (UN-HABITAT), z dalších entit a pomocných orgánů OSN pak Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a Agentura OSN pro rovnost pohlaví a práva žen (UN Women). Pro zohlednění dalších agend bylo pracováno rovněž s NGOs spolupracujícími s Úřadem OSN pro otázky odzbrojení (UNODA), Výborem OSN pro mírové využívání kosmického prostoru (COPUOS), Komisí OSN pro mezinárodní právo (ILC) a Světovou obchodní organizací (WTO), která sice není přímou součástí OSN, ale má s ní uzavřené dohody o spolupráci a představuje významnou organizaci pro výzkum zapojování NGOs se zájmem o oblast obchodu.

b) NGOs spolupracující s vybranými institucemi OSN

Vzhledem k uvedenému cíli práce a možnostem využití jejích výsledků pro další zkoumání role NGOs v OSN i širším mezinárodním systému bylo snahou zaměřit výzkum na působení a zapojování NGOs do řídicích struktur institucí OSN, tj. struktur, kde dochází k přijímání hlavních politických rozhodnutí. Z tohoto důvodu bylo při mapování spolupráce NGOs s jednotlivými institucemi OSN přihlíženo zejména (v závislosti na dostupnosti dat) na spolupráci s řídicími orgány těchto institucí.

Intenzita míry spolupráce a angažovanosti NGOs v institucích OSN se liší nejen na základě formálních možností, kterých se těmto NGOs v dané instituci OSN dostává. Některé instituce poskytují vybraným NGOs konzultativní či jiný pozorovatelský status, na jehož základě se pak mohou předem určenými způsoby zapojovat do práce vybraných orgánů a zasedání, jiné instituce OSN mají spolupráci s NGOs méně formalizovanou a umožňují jejich přístup na vybraná jednání ad hoc. Samotná držba konzultativního či pozorovatelského statusu ovšem nutně nevypovídá o aktivitě dané NGO v rámci dané instituce OSN. NGOs, které se i aktivně účastní jednotlivých zasedání a schůzek a, pokud to pravidla instituce umožňují, zapojují se aktivně do diskuse, vydávají vlastní prohlášení apod., lze jistě považovat ve vztahu k těmto institucím aktivnější, než jejich protějšky, které sice získaly možnost se účastnit, ale reálně jí nevyužívají, příp. se objeví na nějakém zasedání jednou za dlouhou dobu.

Pro lepší zhodnocení vlivu faktorů na míru zapojování NGOs do OSN proto tato práce nepracuje pouze se dvěma kategoriemi NGOs, tedy těmi, které s OSN vůbec nespolupracují, a těmi, které se v ní jakýmkoli způsobem angažují, ale druhá z kategorií je dále rozdělena podle intenzity spolupráce s OSN, resp. jejími institucemi.

Vysvětlovaná proměnná (Y), která vstupuje do statistické analýzy, tak nabývá tři hodnot:

- Y=1 (pro NGOs, které s OSN vůbec nespolupracují),
- Y=2 (pro NGOs, které jsou do práce OSN zapojeny), a
- Y=3 (pro NGOs, které jsou v OSN nejvíce aktivní).

V rámci přiznání hodnoty vysvětlované proměnné Y druhého nebo třetího stupně bylo nutné přihlídnout k možnostem spolupráce, nabízeným nevládním organizacím jednotlivými institucemi OSN. Na základě zmapování informací o spolupráci s NGOs poskytovaných jednotlivými institucemi pak byly s ohledem na výše uvedená kritéria vypracovány seznamy NGOs zapojených a nejvíce aktivních v jednotlivých zvažovaných institucích OSN.

c) Výběr NGOs zapojených a nejvíce aktivních v institucích OSN

Valné shromáždění OSN: Vzhledem k tomu, že Valné shromáždění prostor pro reálnou spolupráci s NGOs neposkytuje, ale jeho aktivity přesto pochopitelně u NGOs vyvolávají velký zájem o spolupráci, bylo mezi nejvíce aktivní NGOs v tomto orgánu zařazeno deset organizací, které aktivně za přístup NGOs do Valného shromáždění bojují (Global Policy Forum 2016). Do seznamu zapojených nebyla ve vztahu k Valnému shromáždění přidána žádná NGO.

Rada bezpečnosti OSN: Tento orgán je podobně jako Valné shromáždění spolupráci s NGOs uzavřený. NGOs se však po dlouhém a vytrvalém boji podařilo založit Pracovní skupinu NGOs pro Radu bezpečnosti, v rámci níž se představitelé 35 velkých NGOs různého zaměření od roku 1997 pravidelně setkávají se zástupci členských států Rady bezpečnosti a diskutují s nimi o otázkách společného zájmu. Těchto 35 NGOs proto bylo zařazeno mezi neaktivnější NGOs v rámci spolupráce s tímto orgánem (NGO Working Group on the Security Council 2016). Podobně jako u Valného shromáždění nebyla do seznamu zapojených přidána ani žádná NGO pro zapojení do Rady bezpečnosti, neboť faktické zapojení ani zde neexistuje.

U ostatních institucí, které umožňují již alespoň nějakou formu zapojení (účast na zasedání, předkládání stanovisek, či alespoň pořádání panelu na veřejném fóru), byly zjišťovány seznamy NGOs, které těchto forem zapojení využívají. Snahou bylo získat data o účasti v řídicích orgánech těchto institucí (pokud je taková činnost NGOs umožněna) či o jiných formách účasti, které by svědčily o co možná nejvyšší aktivitě daných NGOs ve vztahu k ovlivňování rozhodování těchto institucí, resp. možnému reálnému dopadu těchto forem participace NGOs na skutečnou politiku vytvářenou těmito institucemi. Podle rozsahu účasti se vycházelo zpravidla ze 2–3 posledních období, za která byla data o účastnících se NGOs shromažďována. Za nejvíce aktivní pak byly považovány ty NGOs, jejichž jména se na seznamu za danou instituci (tedy

v rámci těchto 2–3 období) objevilo alespoň dvakrát. Jména NGOs, která se projevila ve sledovaném období aktivně v jednotlivých institucích pouze jednou, byla přidána na seznam zapojených NGOs (tedy s $Y=2$). Konkrétní podmínky výběru NGOs zapojených a nejvíce aktivních v jednotlivých institucích OSN popisuje tabulka č. 1. Uvedeny jsou i počty takto vybraných NGOs.

Tab. 1: Výběr nejvíce aktivní a zapojených NGOs

<i>Instituce</i>	<i>Nejvíce aktivní</i>		<i>Zapojené</i>	
	<i>počet</i>	<i>podmínka zařazení</i>	<i>počet</i>	<i>podmínka zařazení</i>
RLP	69	min. dvě prohlášení na zasedáních 30 a 31	66 +115	jedno prohlášení nebo dvě pasivní účasti
ILO	24	konzultativní status	163	na Speciálním seznamu
UNESCO	0		290	konzultativní status
FAO	28	min. dvě účasti na 37.–39. konferenci a/nebo 141.–154. zasedání Rady a/nebo zařazení mezi „partnery“ či členství v Ad Hoc Group	42	jednou na uvedených seznamech a/nebo konzultativní, speciální konzultativní či „liaison“ status
ICAO	17	min. dvě účasti na 36.–38. zasedání Shromáždění	12 +46	jedna účast + NGOs, které mohou být zvány na schůze
WB Group		min. dvakrát na seznamech pořadatelů panelů na Civil Society Policy Forum (jarní 2015–2016 a výroční 2014–2016) a členů Poradní rady	188 +269	jen jednou na seznamech a/nebo na seznamu Globálních partnerů
IMO	25	min. 2 účasti na 25., 26. a 29. Shromáždění či 1x a aspoň 1 předložený dokument	23 +77	organizace s jedním výskytem + NGOs s konzultativním statutem
UNIDO	12	min. dvě účasti na 13.–16. Všeobecné konferenci a/nebo jedna a jedno prohlášení	18	organizace s jedním výskytem
UNWTO	13	min. dvě účasti na posledních 7 zasedáních Výkonné rady	44 +483	organizace s jedním výskytem + přidružení členové
UPU	0		12	v Konzultativním výboru
ITU	0		118	v seznamu spolupracujících mezinárodních organizací
WHO	112	min. dvě účasti na 67.–69. Světovém zdravotnickém shromáždění a/nebo 137.–139. Výkonné radě a /nebo jednou a 1 stanovisko na jejich posledních zasedáních	28 +206	organizace s jedním výskytem + s „oficiálním vztahem“ s WHO
WMO	0		56	NGOs s prac. ujednáním, konzultativním statutem či memorandem o spolupráci
UNODA	0		103	spolupracující organizace
ILC	3	NGOs, s nimiž konzultace	0	
UNDP	6	min. dvakrát na seznamech konzultovaných NGOs, Poradního výboru a/nebo partnerů z řad občanské spol.	47	organizace s jedním výskytem

UNEP	48	min. dvě účasti na 23. a 26. řádné a 12. speciální Řídící radě a/nebo 1x a na seznamu akčních partnerství s NGOs	180 +213	organizace s jedním výskytem + akreditované NGOs
UNFPA	0		14	zástupci poradního panelu k občanské společnosti
UN-HABITAT	16	min. dvě účasti na 24.–25. zasedání Řídící rady	187	organizace s jedním výskytem
UNCTAD	11	min. dvě účasti na 12.–13. konferenci a/nebo 1 a panel na veřejném sympoziu 2014	64 +222	organizace s 1 výskytem + všeobecná a spec. kategorie spolupracujících NGOs
WTO	5	alespoň dvě stanoviska na 9.–10. Ministerské konferenci	34 +813	organizace s jedním výskytem či aspoň jednou účastí na 8.–10. zasedání
UNHCR	28	min. dvě účasti na 64., 66.–67. zasedání Řídícího výboru	33 +96	organizace s jedním výskytem + v Mezinárodní radě dobrovolnických organizací
WIPO	31	min. dvě účasti na 52.–54. Shrom. nebo 1 a 1 prohlášení	21 +336	organizace s 1 výskytem + akreditování pozorovatelé
UN Women	43	min. 2 prohlášení na 59.–60. Komisi pro postavení žen a členství v Globální poradní skupině	440	organizace s jedním výskytem
UNICEF	8	min. dvakrát na seznámech „standby“ partnerů, NGOs zapojených do globálních sítí advokacie a/nebo účastníků zasedání v letech 2014–2016	11	organizace s jedním výskytem
COPUOS	11	min. dvě účasti na 57.–59. zasedání Výboru	3 +24	NGOs s jedním výskytem + stálý pozorovatelský status

Pramen: Vlastní zpracování na základě dat jednotlivých institucí (Human Rights Council 2016a, b, ILO 2016a, b, c, UNESCO 2014, 2016, FAO 2011, 2013, 2015, 2016a, b, AHG of INGOs 2016, ICAO 2016a, b, The World Bank 2014a, b, 2015a, b, 2016a, b, Global Partnership for Social Accountability 2016, IMO 2016, UNIDO 2011, 2013, 2015, UNWTO 2012a, b, 2013, 2014a, b, 2015, 2016a, b, UPU 2016a, b, ITU 2016, WHO 2014, 2015a, b, 2016a, b, c, d, e, f, WMO 2016, ILC 2015, Charnovitz 2010, UNODA 2016, UNDP 2016a, b, c, UNEP 2005, 2011, 2012, 2016a, b, UNFPA 2016, UN-HABITAT 2016, 2015, UNCTAD 2008, 2012, 2014, 2016, WTO 2011, 2015, 2016, UNHCR 2013, 2016, WIPO 2014a, b, 2015, 2016a, b, UN Women 2012, 2015, UNICEF 2014a, b, c, 2015a, b, c, 2016a, b, c, d, COPUOS 2016, UNOOSA 2016).

d) Vznik seznamů NGOs dle míry jejich angažovanosti v OSN

Výběr NGOs spolupracujících s různými institucemi OSN na seznamy zapojených a nejvíce aktivních je objasněn v předchozí části. Pouze do seznamu zapojených bylo nad výše uvedené NGOs přidáno 1102 NGOs přidružených k Oddělení veřejných informací (Department of Public Information) OSN³ a 4183

³ Přidružením NGOs získávají přístup k informacím o OSN, na vybrané aktivity pro NGOs, k dalším NGOs se zájmem o aktivity OSN a stávají se i součástí veřejného seznamu NGOs spravovaného DPI. Seznam NGOs viz UN DESA, 2016a.

NGOs s aktivním konzultativním statutem uděleným Hospodářskou a sociální radou OSN.⁴

K tomu, aby však byly tyto seznamy dohotoveny, bylo zapotřebí dále odstranit různé duplicity. Zbavit se bylo třeba duplicit v rámci obou seznamů vzniklých z důvodu vícetřetího zařazení stejné NGO (zejm. z důvodu její spolupráce s více institucemi). V rámci seznamu zapojených pak bylo třeba odstranit rovněž jména všech NGOs, které figurovaly též na seznamu nejvíce aktivních (pro vysledovanou aktivnější účast v jiné instituci). Po veškerých úpravách čítal seznam nejvíce aktivních 639 NGOs, seznam zapojených 7288 NGOs.

Dotvořit bylo třeba seznam NGOs, které se v OSN neangažují vůbec. K tomu již bylo využito dat z Ročenky mezinárodních organizací sestavované Uníí mezinárodních asociací (Union of International Associations, UIA). Ročenka UIA sdružuje informace o více než 69 000 mezinárodních organizací (NGOs i mezivládních organizací). Vzhledem k tomuto širokému záběru pokrývaných organizací a omezeným možnostem exportu dat bylo nutné seznam pro potřeby této práce omezit. K tomu bylo využito řazení organizací do několika kategorií, které ročenka používá. Do seznamu nebyly zařazeny organizace z kategorií H (neaktivní či zrušené organizace), J (nedávno nahlášené či navržené), S (pokračující série mezinárodních schůzek, konferencí, spíše než organizace), T (multilaterální smlouvy a dohody), U (neaktivní či zrušené nekonvenční orgány), b (bilaterální mezivládní organizace), c (série konferencí), d (zrušené či „spící“ organizace), g (mezivládní organizace), p (navržené orgány), s (organizace s nedůvěryhodnými informacemi), x (organizace, o kterých nejsou žádné aktuální informace). I po vyřazení těchto kategorií organizací bylo vytvoření seznamu technicky poměrně náročné, jelikož ročenka umožňuje export maximálně prvních 250 organizací z vyselektovaného seznamu. Proto bylo nutné procházet ročenku po jednotlivých kategoriích a v rámci nich ještě po skupinách zemí, resp. i po jednotlivých zemích. Přitom bylo nutné brát v potaz i skutečnost, že některé organizace nemají napojení na zemi uvedené a některé organizace nemají jeden ze dvou hlavních typů (velké a malé písmeno) klasifikace organizace. Zároveň pak bylo nutné odstranit duplicity vyplývající zejména ze zařazení organizace do více kategorií klasifikace, též NGOs z Ukrajiny byly automaticky generovány do seznamu organizací z UK, apod. Po pracovním stažení jednotlivých dat vznikl seznam o 30509 NGOs. Tento seznam však nelze považovat za seznam NGOs nezapojených do OSN, neboť se v rámci něho vyskytují i NGOs ze seznamů zapojených a nejvíce aktivních NGOs, které by bylo technicky značně složité vyřadit vzhledem k odlišným formátům uvedeného názvu.

⁴ Konzultativní status od ECOSOC umožňuje NGOs přístup nejen do ECOSOCu, ale i jí podřízených orgánů, do různých lidsko-právních mechanismů OSN, na ad hoc procedury k malým zbraním i speciální události pořádané předsedou Valného shromáždění apod. Seznam viz ECOSOC (2016), NGOs se všeobecným a speciálním konzultativním statutem i Roster.

Vzhledem k tomu, že pak analýza nepracuje s celým takto širokým seznamem, není již takový problém vyřadit zapojené a nejvíce aktivní NGOs až z utvořeného vzorku o podstatně nižším počtu organizací.

e) Vytvoření jednotného seznamu s vysvětlujícími proměnnými

Vzhledem k tomu, že pro analýzu nestačí pouze seznam jmen jednotlivých NGOs, bylo třeba k nim doplnit další informace. Jako zdroj těchto informací posloužila opět ročenka UIA. Jelikož je však možné z ní získat detailnější data o organizacích pouze po rozkliknutí jednotlivých organizací, resp. jejich názvů, nebylo možné pracovat s natolik širokými seznamy, jaké byly připraveny. Jejich příprava v celé šíři však představovala nutný předpoklad pro nezaujatý výběr vzorku organizací, se kterými nakonec statistika pracuje. Aby byl vybraný vzorek skutečně nezaujatý, byly organizace ve všech třech seznamech (seznam nezapojených, zapojených a nejvíce aktivních) seřazeny podle abecedy a následně všem přiřazena funkcí v Excelu náhodná čísla, tato zafixována (zkopírována jako hodnoty) a organizace pak seřazeny dle tohoto čísla od nejmenšího po největší. Následně byla zjišťována detailní data k organizacím figurujícím na začátku všech tří seznamů (tedy s nejmenším přiděleným náhodným číslem). Ze seznamu nezapojených však ze zkoumané části musela být vyřazena jedna organizace, neboť se nacházela v seznamu nejvíce aktivních. Ze seznamů zapojených a nejvíce aktivních naopak na základě jejich kategorizace v rámci ročenky byly odstraněny organizace s kódy, které nebyly zahrnovány ani do seznamu nezapojených (tj. H, J, S, T, U, b, c, d, g, p, s a x). Ve snaze ulehčení práce a možnosti získání dat i tak k co nejvyššímu počtu organizací (pro zajištění dostatečně reprezentativního vzorku) bylo použito makro, které úhrn zkopírovaných informací o jednotlivých organizacích automaticky členilo do sloupců podle podnadpisů užitých v ročence. Díky tomuto usnadnění bylo možno získat utříděná data pro 72 nezapojených, 64 zapojených a 75 nejvíce aktivních NGOs.

Následně byl z položek (organizací) ze všech tří seznamů, ke kterým byla dohledána data z ročenky UIA, vytvořen jednotný seznam (211 NGOs). Informace o jednotlivých organizacích byly uspořádány v řádcích, přičemž původ organizace ze seznamu nezapojených, zapojených, resp. nejvíce aktivních, byl rozlišen přiřazením hodnoty vysvětlované proměnné (Y), která nabývá hodnot 1 (pro nezapojené NGOs), 2 (pro zapojené NGOs) a 3 (pro nejvíce aktivní NGOs ve vztahu k OSN). Ve sloupcích pak byly uspořádány hodnoty pro vysvětlující proměnné, přičemž tyto údaje vycházely z dat z ročenky UIA. Ročenka poskytuje informace o názvu organizace, jejích kontaktních údajích, historii, cílech, událostech, aktivitách, struktuře, používaných jazycích, zaměstnancích, financích, konzultativních stavech, vztazích s mezivládními organizacemi a s NGOs, publikacích, informačních službách, členech, klasifikaci dle dvojího kódování, klíčových slovech a datu poslední aktualizace informací. Pro většinu

organizací však existují data pouze o některých z těchto ukazatelů. Z těchto informací byly vybrány ty, které jsou pro tuto práci (resp. zkoumání faktorů zapojování NGOs do OSN relevantní) a ty dále dle potřeby upraveny. Zkoumáno nakonec bylo celkem 14 vysvětlujících proměnných (X_1 až X_{14}), přičemž toto množství bylo pro jednotlivé zkoumané modely redukováno. Mezi zvažované vysvětlující proměnné patřily:

- X_1 – stáří organizace k roku 2016 (dopočítáno na základě roku založení uvedeného v ročence);
- X_2 – držba konzultativního statusu v ECOSOC (dichotomní proměnná nabývající hodnot 1 pro NGOs s konzultativním statutem a 0 pro organizace bez tohoto statusu);⁵
- X_3 – doba od posledního dodání informací do ročenky (vyjádřeno v letech k roku 2016);
- X_4 – počet mezivládních organizací, se kterými dle ročenky daná organizace udržuje vztahy (vypočítáno z uvedených názvů);
- X_5 – počet NGOs, se kterými dle ročenky daná organizace udržuje vztahy (vypočítáno z uvedených názvů);
- X_6 – vzdálenost sídla organizace od center OSN⁶ – měření kódováno následujícím způsobem: 0 (pro NGOs, co alespoň jednu z adres přímo v městě sídla OSN), 1 (ve vzdušné vzdálenosti do 350 km), 2 (do 550 km, s přímým leteckým spojením), 3 (do 1550 km), 4 (dále);
- X_7 – velikost rozpočtu – přepočítáno na USD dle kurzu k 16. 11. 2016;⁷
- X_8 – počet zaměstnanců celkem (zaměstnanci na částečný úvazek a brigádníci počítáni za 0,5);
- X_9 – mezinárodní orientace organizace (kódování přiřazeno dle klasifikace organizace dle kódu 1 (značeného velkým písmenem): 0 (pro NGOs klasifikované jako N – národní), 1 (pro NGOs klasifikované jako G – mezinárodně orientované národní organizace, D – organizace s regionálně definovaným členstvím, nebo R – náboženské řády, bratrství nebo sekulární organizace se členy z min. 3 zemí), 2 (pro NGOs klasifikované jako C – organizace s mezikontinentálním členstvím) a 3 (pro NGOs klasifikované jako A – federace mezinárodních organizací nebo B – organizace s univerzálním členstvím);

⁵ Tam, kde nebyl údaj, byla informace o konzultativním statusu v ECOSOC doplněna dle databáze na internetu (UN DESA 2016b).

⁶ Měřeno vzdušnou čarou na mapách Google, a to od New Yorku či Ženevy, resp. jiného sídla OSN dle zaměření organizace, a to vždy od nejbližšího z nich (z logistických důvodů Řím, Berlín, Vídeň sníženy na 2, Brusel, Londýn a Paříž na 1).

⁷ Použitý přepočet (platný v době vypracování): 1 CHF = 0,99975 USD, 1 EUR = 1,074115 USD, 1 GBP = 1,246145 USD, 1 RUB = 0,015639 USD.

- X_{10} – počet zemí, z nichž pocházejí členové organizace (data z ročenky);
- X_{11} – počet kontinentů, z nichž pocházejí členové organizace (data z ročenky);
- X_{12} – politické svobody země, kde má NGO hlavní sídlo (hodnoty ukazatele svobody dle Freedom House (2016), tj. 1 – nejsvobodnější až 7 – nejméně svobodná země);
- X_{13} – bohatství země, kde má NGO hlavní sídlo – velikost HDP (PPP) na obyvatele (The World Bank 2016c);
- X_{14} – informace o tom, zda je hlavní sídlo NGO v hlavním městě či městě sídla OSN (dichotomní proměnná: ano (1), ne (0)).

Výběr těchto proměnných není náhodný. Krom toho, že je nutné vycházet z dostupných dat, má výběr těchto proměnných své věcné opodstatnění. Při analýze byla snaha volit a kvantifikovat ty proměnné, které by mohly reflektovat faktory, jež mají na zapojování NGOs do OSN vliv. Bylo přitom zvažováno, že do OSN by se mohly potenciálně zapojovat více ty NGOs, které jsou již etablovanější (mají delší historii a s tím spojené větší zkušenosti a potenciálně též větší mezinárodní renomé) – odtud proměnná X_1 . Dále lze předpokládat, že se mohou více zapojovat organizace, které jsou více mezinárodně orientované. Jejich mezinárodní orientace přitom může být reflektována v jejich struktuře / mezinárodním členství (X_9 , X_{10} a X_{11}), v jejich snaze spolupracovat s jinými organizacemi (vládní i nevládní povahy – X_4 a X_5), ale také dlouhodobější snaze získat přístup do OSN, a to alespoň skrze získání konzultativního statusu ECOSOC (X_2). Lze také předpokládat, že pro větší angažovanost v OSN budou mít větší predispozice organizace, které jsou větší (počet zaměstnanců – X_8) a bohatší (X_7 , resp. X_{13}), organizace, které sídlí v místech či blízko míst sídel OSN, a mohou tak snáze vysílat své zástupce na jednání v OSN (X_6), a organizace, které pocházejí (resp. sídlí) v zemích s většími politickými svobodami, a vznikají tak v oblastech s větší tradicí existence svobodné a aktivní občanské společnosti (X_{12}). Více politicky aktivní organizace (které se proto mohou zajímat více než jiné i o politické rozhodovací procesy v OSN) budou také pravděpodobněji sídlit v hlavních městech (jež bývají sídly vlád a dalších státních institucí), příp. přímo v místech sídel OSN, které nejsou hlavními městy (Ženeva, New York) – odtud X_{14} . Organizace se zájmem o podílení se na procesech v OSN lze pravděpodobně také považovat za organizace všeobecně aktivní, což se může projevit i v jejich snaze poskytovat o své činnosti aktualizované informace (X_3).⁸

⁸ O ochotě NGOs nejvíce aktivních v OSN zveřejňovat jejich údaje svědčí i skutečnost, že například rozpočet v rámci zkoumaných 211 organizací vykazuje 45 organizací s $Y=3$, ale jen

6 STATISTICKÁ ANALÝZA

Z upraveného finálního seznamu analyzovaných organizací s doplněnými hodnotami vysvětlované i vysvětlujících proměnných byly následně pro jednotlivé modely vytvořeny dílčí „operativní seznamy“, které již představovaly konkrétní vstupy do analýzy. Tyto „operativní seznamy“ byly nahrávány do statistického programu SPSS, ve kterém byla statistická analýza prováděna. Níže jsou shrnuty jednotlivé modely, které byly zkoumány, a interpretovány jejich výstupy. Jednotlivé modely se od sebe liší primárně výběrem vstupujících vysvětlujících proměnných, jakož i způsobem, jakým byl vypořádán problém chybějících údajů pro hodnoty některých vysvětlujících proměnných u vybraných organizací. Problém chybějících údajů byl řešen prakticky dvěma způsoby, a to buď vynecháním těch organizací z analýzy, u kterých chyběly hodnoty některých vysvětlujících proměnných zkoumaných v daném modelu, nebo tím, že za chybějící údaj byla doplněna hodnota, představující medián hodnoty této proměnné pro organizace s danou hodnotou vysvětlované proměnné. Ve všech modelech bylo pro zjištění vlivu zkoumaných vysvětlujících proměnných na vysvětlovanou proměnnou (míru zapojení NGO do OSN) použito ordinální logistické regrese, která zohledňuje ordinální povahu vysvětlované proměnné (tedy skutečnost, že v závislosti na intenzitě zapojení dané NGO do OSN nabývá hodnot 1 až 3)⁹.

Model č. 1

První model představuje zkoumání vlivu 11 vysvětlujících proměnných na vysvětlovanou proměnnou Y (míru zapojení NGOs do OSN). Jedná se tedy o velmi široký model, do kterého nebyly zařazeny pouze proměnné X_4 , X_7 a X_8 (vztahy s mezivládními organizacemi, velikost rozpočtu a počet zaměstnanců), pro které u mnoha organizací chybí data. Vzhledem k tomu, že byly záměrně vyňaty ty proměnné, které obsahovaly velký počet chybějících hodnot, řešily se v tomto modelu zbývající chybějící hodnoty odstraněním těch organizací, kterým pro zvažované proměnné data chyběla. Tímto „osekáním“ v seznamu NGOs zůstalo 44 organizací s $Y=3$ (nejvíce aktivních), 30 organizací s $Y=2$ (zapojených) a 27 organizací s $Y=1$ (nezapojených). S pomocí použití náhodného čísla byl nakonec vybrán vzorek 27 organizací pro každou ze tří hodnot vysvětlované proměnné.

Hlavní výstup ordinální logistické regrese znázorňuje tabulka č. 2 uvedená níže. Z této tabulky je patrné, že jedinými dvěma statisticky významnými proměnnými při použití hladiny významnosti $\alpha=0,05$ v tomto modelu zůstávají X_2 (držba konzultativního statusu od ECOSOC) a X_5 (počet NGOs, se kterými organizace udržuje vztahy). Vzhledem k zařazení dalších vysvětlujících proměnných, u kterých se statistická významnost v rámci tohoto modelu neprokázala, však nelze jednoznačně

⁹ NGOs s $Y=2$ a 3 organizace s $Y=1$. Krom toho nejvíce aktivní NGOs ($Y=3$) vykazují nejčastěji i jiné údaje, typu počtu zaměstnanců apod.

určit, zda držba konzultativního statusu v ECOSOC a počet NGOs, se kterými organizace udržuje vztahy, jsou skutečně směrodatné pro určení míry aktivity NGOs v OSN.

Tab. 2: Výstupy modelu 1 – odhady parametrů

		<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
Threshold	[Y = 1]	2,992	1,69	3,135	1	0,077
	[Y = 2]	5,49	1,795	9,351	1	0,002
Location	X ₁ stari	0,002	0,01	0,05	1	0,824
	X ₂ ECOSOC	2,343	0,635	13,619	1	0
	X ₃ aktualizace	-0,045	0,085	0,276	1	0,599
	X ₅ NGOs	0,156	0,057	7,391	1	0,007
	X ₆ vzdalenost	0,214	0,222	0,926	1	0,336
	X ₉ orientace	0,456	0,483	0,893	1	0,345
	X ₁₀ země	-0,008	0,009	0,817	1	0,366
	X ₁₁ kontinenty	-0,039	0,126	0,096	1	0,757
	X ₁₂ svobody	-0,01	0,284	0,001	1	0,971
	X ₁₃ bohatstvi	3,46E-05	2,69E-05	1,648	1	0,199
	X ₁₄ sidlo	-0,265	0,523	0,257	1	0,612
Link function: Logit.						

Pramen: Vlastní zpracování.

Model č. 2

Vzhledem k neuspokojujícím výsledkům analýzy modelu zahrnujícího vysoký počet proměnných pracuje další model pouze se třemi proměnnými, které se zdají být pro určení míry zapojení NGOs do OSN rozhodujícími, a to stáří organizace (X₁), počtem NGOs, se kterými má organizace vztah (X₅) a jehož potenciální význam potvrdila analýza prvního modelu, a mezinárodní orientací organizace (X₉). Opět i v tomto modelu jsou chybějící hodnoty proměnných u některých organizací řešeny vynecháním příslušných organizací z analýzy. Jejich vynecháním zůstalo v seznamu 48 organizací s Y=3 a po 30 organizacích s Y=2 a Y=1. Pro zachování stejné velikosti zkoumaných vzorků bylo i z první skupiny (organizace s Y=3) vybráno náhodným číslem pouze 30 reprezentativních NGOs.

Výstupy regresní analýzy pro model dva znázorňuje tabulka č. 3 pod tímto odstavcem. Podobně jako u prvního modelu se i zde projevila statistická významnost vysvětlující proměnné X₅, představující počet NGOs, se kterými organizace udržuje vztahy. Ostatní proměnné (stáří organizace a její mezinárodní orientace vyjádřená klasifikací v ročence) se ukázaly jako statisticky nevýznamné. Přes nedokonalost

modelu však ani pro potvrzení statistické významnosti proměnné X_5 stále nelze hovořit o její schopnosti určovat velikost vysvětlované proměnné.

Tab. 3: Výstupy modelu 2 – odhady parametrů

		<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
Threshold	[Y = 1]	0,527	0,466	1,277	1	0,258
	[Y = 2]	2,295	0,534	18,448	1	0
Location	X ₁ stari	-0,006	0,006	0,988	1	0,32
	X ₅ NGOs	0,125	0,037	11,377	1	0,001
	X ₉ orientace	0,513	0,282	3,304	1	0,069
Link function: Logit.						

Pramen: Vlastní zpracování.

Model č. 3

Model č. 3 se od předchozích dvou modelů odlišuje primárně ve způsobu řešení chybějících hodnot některých proměnných u některých ze zkoumaných NGOs. Namísto toho, aby byly vynechávány organizace, kterým některá z dat chybí, čímž dochází ke snížení šíře zkoumaného vzorku, jsou v tomto případě pro chybějící hodnoty využity mediány hodnot jednotlivých proměnných naměřených z hodnot pro skupinu organizací se stejnou hodnotou vysvětlované proměnné Y. Aby však nemusely být hodnoty „odhadovány“ ve velkém měřítku, byl alespoň výběr zkoumaných vysvětlujících proměnných uzpůsoben tak, že nebyly zahrnuty ty proměnné, u kterých organizacím jejich hodnoty často chybí (zejm. velikost rozpočtu, počet zaměstnanců a počet mezivládních organizací, se kterými NGO udržuje vztahy). Do modelu č. 3 nakonec vstupuje 7 vysvětlujících proměnných (stáří organizace, počet NGOs, se kterými udržuje vztahy, vzdálenost organizace od sídel OSN, počet zemí, ze kterých pocházejí její členové, politická svoboda a bohatství země, v níž organizace sídlí, a informace o tom, zda se toto sídlo NGO nachází v hlavním městě či městě sídla OSN). Do modelu bylo vybráno po 50 organizacích z každé skupiny pro jednotlivé velikosti vysvětlované proměnné Y s tím, že tento vzorek nebyl vybrán primárně náhodným výběrem, ale výběrem těch organizací, které měly nejméně chybějících hodnot u zvažovaných proměnných, aby tak byla dále snížena potřeba jejich doplňování pomocí dopočítaných mediánů. Po odebrání položek s dvěma a více chybějícími hodnotami byl z dalších organizací s chybějícími hodnotami odebrán potřebný počet pomoci náhodného výběru, u organizací s Y=3 bylo po odebrání všech organizací s chybějící hodnotou potřeba odebrat dalších 13 náhodným výběrem.¹⁰

Výstupy ordinální logistické regrese pro model 3 opět představuje tabulka níže (tab. 4). Jedinou vysvětlující proměnnou, pro kterou se, již potřetí, prokázala statistická

¹⁰ U organizací ze skupiny Y=2 zůstaly 3 položky s chybějící hodnotou pro jednu proměnnou, u Y=1 17 položek.

významnost, je počet NGOs, se kterými organizace udržuje vztahy. Ostatní proměnné při zvolené hladině významnosti $\alpha=0,05$ nelze v daném modelu považovat za statisticky významné.

Tab. 4: Výstupy modelu 3 – odhady parametrů

		<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
Threshold	[Y = 1]	1,82	0,909	4,011	1	0,045
	[Y = 2]	3,502	0,945	13,732	1	0
Location	X ₁ stari	0,004	0,005	0,566	1	0,452
	X ₅ NGOs	0,099	0,026	14,288	1	0
	X ₆ vzdalenost	0,179	0,142	1,571	1	0,21
	X ₁₀ země	0,008	0,004	2,9	1	0,089
	X ₁₂ svobody	0,083	0,15	0,307	1	0,579
	X ₁₃ bohatstvi	1,99E-05	1,37E-05	2,123	1	0,145
	X ₁₄ sidlo	0,279	0,349	0,639	1	0,424
Link function: Logit.						

Pramen: Vlastní zpracování.

Model č. 4

Poslední model opět vychází z řešení nahrazování chybějících hodnot vysvětlujících proměnných pro zvažované instituce jejich nahrazením mediánem, naměřeným z hodnot dané proměnné pro skupinu organizací dané hodnoty vysvětlované proměnné (Y). Zvažovány byly pouze tři proměnné, a to držba konzultativního statusu organizace v ECOSOC (X₂), jehož potenciální význam prokázala analýza prvního modelu, počet NGOs, se kterými daná organizace udržuje vztahy (X₅), který se prokázal jako statisticky významný ve všech předchozích modelech, a mezinárodní orientace organizace (X₉).

Ordinální logistická regrese měřila vliv těchto proměnných na velikost vysvětlované proměnné Y u celého seznamu organizací, ke kterým byla zjišťována potřebná data, tj. u 72 organizací s Y=1 (nezapojených), 64 organizací s Y=2 (zapojených) a 75 organizací s Y=3 (nejvíce aktivních). Analýza tohoto modelu, jejíž výsledky shrnuje tabulka č. 5, prokázala, že v této kombinaci jsou statisticky významné všechny tři zvažované vysvětlující proměnné.

Tab. 5: Výstupy modelu 4 – odhady parametrů

		<i>Estimate</i>	<i>Std. Error</i>	<i>Wald</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
Threshold	[Y = 1]	1,951	,349	31,200	1	,000
	[Y = 2]	4,311	,472	83,460	1	,000
Location	X ₂ ECOSOC	2,211	,355	38,819	1	,000
	X ₅ NGOs	,083	,023	12,576	1	,000
	X ₉ orientace	1,153	,251	21,038	1	,000
Link function: Logit.						

Pramen: Vlastní zpracování.

Jak vyplývá z další tabulky (tab. 6), ani korelace mezi jednotlivými proměnnými neosahuje příliš vysoké hodnoty, pro které by bylo nutné některé z těchto proměnných vynechat.

Tab. 6: Model 4 – korelace mezi vysvětlujícími proměnnými (Pooled Within Group Matrices)

		<i>X₂ ECOSOC</i>	<i>X₅ NGOs</i>	<i>X₉ orientace</i>
Correlation	X ₂ ECOSOC	1,000	,073	,169
	X ₅ NGOs	,073	1,000	,156
	X ₉ orientace	,169	,156	1,000

Pramen: Vlastní zpracování.

Z posledního modelu tedy vyplývá, že míru zapojení NGOs do OSN (tedy velikost vysvětlované proměnné Y) ovlivňují minimálně tři vysvětlující proměnné, a to držba konzultativního statusu ECOSOC, počet NGOs, se kterými organizace udržuje vztahy, a mezinárodní orientace organizace, vyjádřená její klasifikací dle kódu 1 v ročence UIA. Ačkoli vliv proměnných X₂ a X₅ indikovaly již výsledky předchozích modelů, vliv proměnné X₉ byl naopak prvními dvěma modely hodnocen jako statisticky nevýznamný. Vyplývá to z vlivu ostatních proměnných, se kterými statisticky významné proměnné vstupují do modelu. Výsledky regrese modelu č. 4 by tedy bylo možné interpretovat tak, že hodnoty X₂, X₅ a X₉, pokud jsou zvažovány hromadně, mají vliv na velikost Y. Jinými slovy řečeno, lze očekávat, že organizace bude v OSN více aktivní, pokud bude držet konzultativní status ECOSOC, bude udržovat vztahy s velkým počtem NGOs a zároveň bude mezinárodně orientovaná.

Mediány hodnot vysvětlujících proměnných

Zajímavé výsledky však přineslo už samotné zjišťování mediánů hodnot vysvětlujících proměnných pro skupiny organizací se stejnou hodnotou vysvětlované

proměnné Y. Mediány byly měřeny na základě dostupných hodnot pro jednotlivé proměnné za všechny (211) organizace, pro které byla tato data zjišťována. Ačkoli toto zjišťování mělo posloužit jen jako jeden ze způsobů vypořádání se s chybějícími údaji, jeho výstupy (viz tab. 7) stojí rovněž za zaznamenání.

Tab. 7: Mediány vybraných vysvětlujících proměnných

<i>Mediány</i>					
X₁stari		X₇rozpocet		X₁₁kontinenty	
Y=3	45	Y=3	700000	Y=3	4
Y=2	43,5	Y=2	350000	Y=2	3
Y=1	26,5	Y=1	7875,636	Y=1	0
X₄IGOs		X₈zamestnanci		X₁₂svobody	
Y=3	3	Y=3	7,25	Y=3	1
Y=2	2	Y=2	8,5	Y=2	1
Y=1	1	Y=1	2	Y=1	1
X₅NGOs		X₉orientace		X₁₃bohatstvi	
Y=3	10	Y=3	2	Y=3	45514
Y=2	6	Y=2	1	Y=2	43992
Y=1	2	Y=1	1	Y=1	41325
X₆vzdalenost		X₁₀země		X₁₄sidlo	
Y=3	1	Y=3	23	Y=3	1
Y=2	1	Y=2	19	Y=2	1
Y=1	3	Y=1	0	Y=1	0

Pramen: Vlastní zpracování.

Z výše uvedené tabulky je patrné, že za použití mediánu lze mezi zkoumanými organizacemi seskupenými do tří kategorií podle velikosti vysvětlované proměnné (Y) vysledovat rozdíly v řadě vysvětlujících proměnných. Ukazuje se tak např., že do OSN zapojené organizace jsou zpravidla starší než ty, které s OSN nespolupracují. Drobný rozdíl je vidět i u aktivněji zapojených NGOs. Čím aktivnější je NGO ve vztahu k OSN, tím větší je i střední hodnota počtu mezivládních a nevládních organizací, s nimiž tato NGO udržuje vztahy. U vztahu s jinými NGOs je tento rozdíl markantnější. Organizace, které jsou do OSN zapojené (nezávisle na tom, zda aktivně či méně), zpravidla mají alespoň jedno ze sídel přímo v městě sídla OSN či hlavním městě, které není od sídel OSN daleko.

Čím aktivnější jsou NGOs v OSN, tím je zpravidla vyšší i jejich rozpočet. Potvrzuje se tak i hypotéza, že bohatství NGOs může ovlivnit i jejich schopnost se v OSN angažovat. Často také sídlí v zemích, které jsou bohatší. Organizace zapojené

do OSN (aktivně i méně aktivně) též mají obecně zpravidla více zaměstnanců než organizace, které se do OSN nezapojují. Mezinárodní orientace hraje dle výpočtu mediánů rozdíl pouze u nejméně aktivních NGOs. Obecně však zapojené i nejméně aktivní NGOs mají širší členskou základnu, pokrývající více zemí i kontinentů. Bez zajímavosti není ani skutečnost, že většina všech NGOs pochází, resp. sídlí v zemích s vysokými politickými svobodami.

Vypovídající hodnota mediánů je ovšem omezená a toto omezení je třeba mít na paměti. Ačkoli vzorek 211 NGOs vybraných maximálně možným nezávislým způsobem může být považován za dostatečně reprezentativní, medián, resp. střední hodnota jednotlivých vysvětlujících proměnných, pouze měří rozdíly, ale nepředstavuje faktor, na základě kterého by bylo možné utvářet prediktivní modely.

7 ZÁVĚR

Zatímco dříve ovlivňovaly nevládní organizace jednání a rozhodování na mezinárodní úrovni spíše zprostředkovaně, dnes se stávají čím dál více samostatnými aktéry. Jejich role tichých rádců jednotlivým vládám se přeměňuje v aktivní účast na jednáních v mezivládních organizacích. Nejinak je tomu v případě OSN, mezivládní organizace, která pro svůj význam láká zájem všech aktérů, kteří chtějí o mezinárodní politice (spolu)rozhodovat.

Ačkoli se jedná o organizaci mezivládní, získávají do OSN postupně přístup i vybrané NGOs. Přístup na zasedání, kde dochází k reálným politickým rozhodnutím, je zásadní pro všechny NGOs, které nechtějí spolupracovat již jen v oblasti implementace takto přijatých rozhodnutí, případně tiše lobbovat u zástupců jednotlivých vlád.

Pro možnost analýzy tohoto trendu a jeho dopadů na způsob vykonávání mezinárodní (či možná dnes spíše již světové) politiky, je nutné odhalit i to, kdo jsou tyto NGOs, které o přístup do institucí OSN usilují. Za jejich zapojováním do OSN stojí celá řada faktorů, od těch strukturálních (typu důležitosti a otevřenosti OSN) až po faktory, připisatelné konkrétním NGOs coby jejich specifické atributy.

Tato práce představuje analýzu vlivu faktorů v podobě charakteristik NGOs na zapojování těchto organizací do různých institucí OSN. Za účelem provedení takového výzkumu byly na základě pracného prozkoumání dokumentů jednotlivých institucí OSN o účasti NGOs na jejich zasedáních a dalších aktivitách identifikovány kategorie zapojených a nejméně aktivních NGOs ve vztahu k OSN. Ty byly doplněny o seznam NGOs do OSN nezapojovaných a na základě identifikace možných faktorů a využití dat z ročenky UIA provedena statistická analýza. Vzhledem k povaze zkoumaných veličin bylo užito ordinální logistické regrese, která umožňuje zjistit vliv jednotlivých vysvětlujících proměnných (v tomto případě faktorů zapojování) na omezený počet hodnot vysvětlované proměnné (stupeň zapojení NGOs do OSN – od nezapojených přes zapojené až po nejméně aktivní NGOs).

Přestože ve finálním vzorku 211 organizací byly mezi nezapojenými (72 NGOs), zapojenými (64 NGOs) a nejvíce aktivními (75 NGOs) vysledovány rozdíly v řadě proměnných (zejm. stáří organizace, velikost rozpočtu, počet zaměstnanců, počet zemí členů, počet jiných NGOs a mezivládních organizací, s nimiž daná NGO udržuje vztahy, apod. – viz rozdíly v mediánech proměnných pro jednotlivé kategorie vysvětlované proměnné), jako určující pro míru zapojení NGOs do OSN se díky regresní analýze ukázala kombinace tří proměnných (faktorů), a to držba konzultativního statusu ECOSOC, počet NGOs, s nimiž daná organizace udržuje vztahy, a mezinárodní orientace (vyjádřena klasifikací podle kódu I v ročence UIA). Z těchto výsledků vyplývá, že do OSN se více a aktivněji zapojují zejména NGOs, které jsou mezinárodně orientované, drží konzultativní status ECOSOC a současně udržují vztahy s více NGOs. Držba konzultativního statusu ECOSOC je sama o sobě do jisté míry již i projevem zájmu o spolupráci s OSN, sama o sobě však nepředurčuje NGO k výrazné aktivitě. Spolu s mezinárodní orientací NGO a jejím zapojením do sítí NGOs však již jistá prediktivní schopnost těchto ukazatelů vzniká. Zájem NGOs o aktivní účast na zasedáních a jiných aktivitách OSN by mohly částečně vysvětlovat i další faktory, které se však v práci nepodařilo plně docenit kvůli absenci dat o nich u některých ze zkoumaných NGOs či kvůli obecnému nedostatku dalších zdrojových informací o faktorech, jež z tohoto důvodu ani zvažovány nebyly. Přesto i představené výsledky této analýzy mají významný přínos pro další studium zapojování NGOs do OSN, a potažmo i jejich širší role v dnešním mezinárodním (světovém) systému.

Výzkum faktorů zapojování NGOs do OSN nejenže poukazuje na rozdíly mezi NGOs, které se do OSN zapojují, a těmi, které o podobnou spolupráci nejeví zájem, ale také může pomoci odhalit možné motivy a strategie, pro které se některé NGOs do OSN zapojují. Kromě samotného objasnění jevu zapojování je výstup důležitý i pro další analýzu role, kterou mohou NGOs v OSN sehrávat. Krom toho, že předložená studie představuje důležitý odrazový můstek pro další výzkum působení NGOs v OSN i širším mezinárodním (světovém) systému, její výstupy jsou využitelné i v praxi.

POUŽITÁ LITERATURA:

1. AHG of INGOs (2016): Members 2016. [Online]. In: *AHG of INGOs*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://www.ahgingos.org/members.html>>.
2. ANDERSON, K. (2011): "Accountability" as "legitimacy": global governance, global civil society and the United Nations. In: *Brooklyn Journal of International Law*, 2011, roč. 36, č. 3, s. 841-890.
3. CHARNOVITZ, S. (2010): New Opportunities for Nongovernmental Actors in the International Law Commission. In: *GW Law Faculty Publications & Other Work*, Paper 402. Dostupné též na internetu: <http://scholarship.law.gwu.edu/faculty_publications/402>.

4. COPUOS (2016a): Information on consultative status with the Economic and Social Council (ECOSOC) of non-governmental organizations having permanent observer status with the Committee (A/AC.105/2016/CRP.9). Vídeň: COPUOS, 2016. <http://www.unoosa.org/res/oosadoc/data/documents/2016/aac_1052016crp/aac_1052016crp_9_0_html/AC105_2016_CRP09E.pdf>.
5. COPUOS (2016b): Information on consultative status with the Economic and Social Council (ECOSOC) of non-governmental organizations having permanent observer status with the Committee (A/AC.105/2016/CRP.9). Vídeň: COPUOS, 2016. <http://www.unoosa.org/pdf/limited/l/AC105_2014_CRP08E.pdf >.
6. CRONKITE, W. (2000): The Case for Democratic World Government. In: *Earth Island Journal*, 2000, roč. 15, č. 2, s. 45.
7. ECOSOC (2016): List of non-governmental organizations in consultative status with the Economic and Social Council as of 1 September 2015 (E/2015/INF/5). ECOSOC, 2016. Dostupné též na internetu: <<http://docbox.un.org/DocBox/docbox.nsf/GetFile?OpenAgent&DS=E/2015/INF/5&Lang=E&Type=DOC>>.
8. FAO (2011): List of Delegates and Observers. [Online]. In: *FAO*, 2011. [cit 2016-10-18]. <http://www.fao.org/unfao/bodies/conf/c2011/C2011_DelegatesList.pdf>.
9. FAO (2013): List of Delegates and Observers. [Online]. In: *FAO*, 2013. [Citované 2016-10-18]. <<http://www.fao.org/docrep/meeting/028/mh147m.pdf>>.
10. FAO (2014): INGOs with Formal Status. [Online]. In: *FAO*, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.fao.org/3/a-be808e.pdf>>.
11. FAO (2015): List of Delegates and Observers. [Online]. In: *FAO*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/bodies/Conference_2015/List_of_Delegates_Conference-2015.pdf>.
12. FAO (2016a): FAO Council: List of Documents. [Online]. In: *FAO*, 2016. [Cit. 2016-10-18]. <<http://www.fao.org/about/meetings/council/cl155/documents/en/>>.
13. FAO (2016b): Our Partnerships. [Online]. In: *FAO*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://www.fao.org/partnerships/partnerships-in-action/en/>>.
14. Freedom House (2016): Freedom in the World 2016: Table of Country Scores. [Online]. In: *Freedom House*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<https://freedomhouse.org/report/freedom-world-2016/table-scores>>.
15. Global Partnership for Social Accountability (2016): Global Partners List. [Online]. In: *GPSA*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.thegpsa.org/sa/Data/gpsa/files/docs/gpsa_global_partners_list.pdf>.
16. Global Policy Forum (2016): NGOs and the General Assembly. [Online]. In: *GPF*, 2016. [Citované 2016-10-18]. <<https://www.globalpolicy.org/ngos/ngos-and-the-un/31780.html#generalassembly>>.

17. Human Rights Council (2016a): Report of the Human Rights Council on its thirty-first session (A/HRC/31/2). Ženeva: UN HRC, 2016. Dostupné též na internetu: <www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session31/Documents/A_HRC_31_2_en.doc>.
18. Human Rights Council (2016b): Report of the Human Rights Council on its thirtieth session (A/HRC/30/2). Ženeva: UN HRC, 2016. Dostupné též na: <www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session30/Documents/A-HRC-30-2_en.doc>.
19. ICAO (2016a): All Assembly Sessions. [Online]. In: *ICAO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. <<http://www.icao.int/publications/Pages/assembly-archive.aspx>>.
20. ICAO (2016b): Organizations able to be invited to ICAO Meetings. [Online]. In: *ICAO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://www.icao.int/about-icao/Pages/Invited-Organizations.aspx#idIONonGov>>.
21. ILC (2015): About the Commission. [Online]. In: *UN, Office of Legal Affairs*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://legal.un.org/ilc/activs.shtml>>.
22. ILO (2016a): Non-governmental international organizations having general consultative status with the ILO. [Online]. In: *ILO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.ilo.org/pardev/partnerships/civil-society/ngos/WCMS_201411/lang--en/index.htm>.
23. ILO (2016b): Non-governmental international organizations having regional consultative status with the ILO. [Online]. In: *ILO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.ilo.org/pardev/partnerships/civil-society/ngos/WCMS_201416/lang--en/index.htm>.
24. ILO (2016c): ILO Special List of NGOs. [Online]. In: *ILO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://www.ilo.org/pardev/partnerships/civil-society/ngos/ilo-special-list-of-ngos/lang--en/index.htm>>.
25. IMO (2016): Non-Governmental international Organizations which have been granted consultative status with IMO. [Online]. In: *IMO*, 2016. [Cit. 2016-10-18]. <<http://www.imo.org/en/About/membership/pages/ngosinconsultativestatus.aspx>>
26. ITU (2016): List of International Organizations. [Online]. In: *ITU*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<https://www.itu.int/online/mm/scripts/gensel11?memb=OTHERORGS>>.
27. LEE, T. (2010): The Rise of International Nongovernmental Organizations: A Top-Down or Bottom-Up Explanation? In: *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 2010, roč. 21, č. 3, s. 393-416.
28. NGO Working Group on the Security Council (2016): Members of the NGO Working Group on the Security Council: Membership as of July 2016. [Online].

- In: NGO WGSC, bez data. [Citované 2016-10-5]. Dostupné na internetu: <<http://www.ngowgsc.org/content/members-ngo-working-group-security-council>>.
29. RIPINSKY, S., BOSSCHE, P. (2007): *NGO Involvement in International Organizations: A Legal Analysis*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2007. 362 s. ISBN 978-1-905221-19-6.
 30. THAKUR, R. (2011): „The United Nations in Global Governance: Rebalancing Organized Multilateralism for Current and Future Challenges“. UNGA 65th Session Thematic Debate on the United Nations in Global Governance. New York: UN Headquarters, 2011. Dostupné též na: <http://www.un.org/en/ga/president/65/initiatives/GlobalGovernance/Thakur_GA_Thematic_Debate_on_UN_in_GG.pdf>.
 31. The World Bank (2014a): Announcing the Advisory Council for the Strategic Framework for Mainstreaming Citizen Engagement in World Bank Group Operations. [Online]. In: *World Bank*, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://consultations.worldbank.org/Data/hub/files/consultation-template/engaging-citizens-improved-resultsopenconsultationtemplate/materials/press_release.pdf>.
 32. The World Bank (2014b): Civil Society Program. [Online]. In: *World Bank*, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:23610678~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>>.
 33. The World Bank (2015a): Civil Society Policy Forum. [Online]. In: *World Bank*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/CSO/0,,contentMDK:23659584~pagePK:220503~piPK:220476~theSitePK:228717,00.html>>.
 34. The World Bank (2015b): Civil Society Policy Forum. [Online]. In: *World Bank*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://web.worldbank.org/external/default/main?pagePK=220503&theSitePK=228717&contentMDK=23689765&noSURL=Y&piPK=220476>>.
 35. The World Bank (2016a): Civil Society Policy Forum. [Online]. In: *World Bank*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.worldbank.org/en/events/2016/04/11/civil-society-policy-forum#3>>.
 36. The World Bank (2016b): Civil Society Policy Forum. [Online]. In: *World Bank*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu:

- <<http://www.worldbank.org/en/events/2016/10/07/civil-society-policy-forum#6>>.
37. The World Bank (2016c): GDP per capita, PPP (current international \$). [Online]. In: *World Bank*, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?year_high_desc=true>.
 38. TINBERGEN, J. (1994): Special Contribution. In: United Nations Development Programme. *Human development report 1994*. NY: Oxford University Press for the United Nations Development Programme, 1994. ISBN 01-950-9170-1.
 39. UIA (2016): The Yearbook of International Organizations [online databáze]. Brusel: Union of International Associations, 2016 [Citované 2016-10-25]. Dostupné na internetu: <<https://www.vse.cz/zdroje/info/yoio> >.
 40. UN DESA (2016a): Civil Society Participation: DPI Search. [Online]. In: *UN DESA, NGO Branch*, bez data. [Citované 2016-10-05]. Dostupné na internetu: <<http://esango.un.org/civilsociety/displayDPISearch.do?method=getAllDPIS&searchType=dpiSearch>>.
 41. UN DESA (2016b): Integrated Civil Society Organizations System. [Online]. In: *UN DESA, NGO Branch*, bez data. [Citované 2016-10-05]. Dostupné na internetu: <<http://esango.un.org/civilsociety/login.do>>.
 42. UN Women (2012): UN Women announces members of Global Civil Society Advisory Group. [Online]. In: *UN Women*, 2012. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.unwomen.org/en/news/stories/2012/5/un-women-announces-members-of-global-civil-society-advisory-group>>.
 43. UN Women (2015): CSW59: Official Documents. [Online]. In: *UN Women*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.unwomen.org/en/csw/csw59-2015/official-documents> >.
 44. UNCTAD (2008): List of Participants (TD/INF.41). Accra: UNCTAD, 2008. Dostupné též na internetu: <http://unctad.org/en/Docs/tdinf41_en.pdf>.
 45. UNCTAD (2012): List of Participants (TD(XIII)/INF.1). Doha: UNCTAD, 2012. Též: <http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/tdb_xiii_inf_1_en.pdf>.
 46. UNCTAD (2014): 2014 Public Symposium: Panellists and Discussants. [Online]. In: *UNCTAD*, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://unctad.org/en/conferences/publicsymposium/2014/Pages/Panelists.aspx>>.
 47. UNCTAD (2016): List of non-governmental organizations participating in the activities of UNCTAD (TD/B/NGO/LIST/20). UNCTAD, 2016. Dostupné též na: <http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/tdngolistd20_en.pdf>.
 48. UNDP (2016a): Strengthening Civic Engagement. [Online]. In: *UNDP*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu:

- <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/funding/partners/civil_society_organizations/civic_engagement_dialogue_series/>.
49. UNDP (2016b): UNDP Civil Society Advisory Committee. [Online]. In: *UNDP*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/funding/partners/civil_society_organizations/advisorycommittee.html>.
 50. UNDP (2016c): Investing in Civil Society. [Online]. In: *UNDP*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/funding/partners/civil_society_organizations/investing_in_civil_society/>.
 51. UNEP (2005): [UNEP and the Millennium Development Goals](#). [Online]. In: *UNEP*, 2005. [Cit. 2016-10-18]. <<http://www.unep.org/gc/gc23/index-flash.asp>>.
 52. UNEP (2011): List of participants at the twenty-sixth session of the Governing Council/Global Ministerial Environment Forum (UNEP/GC.26/INF/24). Nairobi: UNEP, 2011. Dostupné též na: <http://www.unep.org/gc/gc26/docs/K1171827-GC-26-INF24-List_of_participants.pdf>.
 53. UNEP (2012): Provisional list of participants (UNEP/GCSS.XII/INF/11). Nairobi: Governing Council of the UNEP, 2012. Dostupné též na internetu: <<http://www.unep.org/gc/gcss-xii/docs/GC12th-Participant.pdf>>.
 54. UNEP (2016a): Partnership in an event. [Online]. In: *UNEP*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné z: <<http://www.unep.org/civil-society/MajorGroups/Non-GovernmentalOrganisations/tabid/78622/Default.aspx>>.
 55. UNEP (2016b): Accredited organizations. [Online]. In: *UNEP*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.unep.org/civil-society/Portals/24105/documents/Accreditation/NGOs-6.11.14%20lz.pdf>>.
 56. UNESCO (2014): 2014 International Conference of NGOs: List of Participants. [Online]. In: *UNESCO*, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/CIONG_2014_Liste_finale_des_participants.pdf>.
 57. UNESCO (2016): NGOs in official partnership with UNESCO in consultative status. [Online]. In: *UNESCO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/cns-eng_avec_sigles.pdf>.
 58. UNFPA (2016): Partnering with civil society. [Online]. In: *UNFPA*, bez data. [Citované 2016-10-18]. <<http://www.unfpa.org/partnering-civil-society#>>.
 59. UN-HABITAT (2013): Provisional List of Participants (HSP/GC/24/INF/7). Nairobi: United Nations Human Settlements Programme, 2013. Dostupné též na internetu: <http://mirror.unhabitat.org/downloads/docs/12120_1_595053.pdf>.

60. UN-HABITAT (2015): List of participants (HSP/GC/25/INF/9). Nairobi: UN-HABITAT, 2015. Dostupné též na internetu: <<http://unhabitat.org/wp-content/uploads/2015/01/HSP-GC-25-INF-9-List-of-Participants.pdf>>.
61. UNHCR (2013): Executive Committee of the High Commissioner's Programme: List of Participants (A/AC.96/LXIV/INF.1). Ženeva: UNHCR, 2013. Dostupné též z: <<http://www.unhcr.org/excom/excomrep/525baefe9/list-participants.html>>.
62. UNHCR (2016): Executive Committee of the High Commissioner's Programme: List of Participants (A/AC.96/LXVII/INF.1). Ženeva: UNHCR, 2016. Dostupné též z: <<http://www.unhcr.org/excom/orginfo/57ee1ffb7/list-of-participants.html>>.
63. UNICEF (2014a): List of Participants to the Annual Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (E/ICEF/2014/CRP.10). UNICEF, 2014. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/3500885/2014-as-unicef-eb-participants-list-final-6jun2014.pdf>>.
64. UNICEF (2014b): List of Participants to the Second Regular Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (E/ICEF/2014/CRP.24). UNICEF, 2014. Dostupné též z: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/4557773/2014-srs-unicef-eb-participants-list-final-12sept2014-2.pdf>>.
65. UNICEF (2014c): List of Participants to the First Regular Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (E/ICEF/2014/CRP.1). UNICEF, 2014. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/1731481/2014-frs-unicef-executive-board-participants-list-final-7feb2014.pdf>>.
66. UNICEF (2015a): List of Participants to the Annual Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (UNICEF/2015/EB/2). UNICEF, 2015. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/7650394/provisional-list-agenda-items-srs-2015-final-22jun2015.pdf>>.
67. UNICEF (2015b): List of Participants to the Second Regular Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (UNICEF/2015/EB/5). UNICEF, 2015. Dostupné též z: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/7651285/2015-srs-unicef-eb-participants-list-final-18sep2015.pdf>>.
68. UNICEF (2015c): List of Participants to the First Regular Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (E/ICEF/2015/CRP.1). UNICEF, 2015. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/4656356/2015-frs-unicef-eb-participants-list-final-5feb2015-3.pdf>>.
69. UNICEF (2016a): Civil society partnerships: Standby arrangements. [Online]. In: *UNICEF*, 2016 [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.unicef.org/about/partnerships/index_60090.html>.
70. UNICEF (2016b): Civil society partnerships: Global Advocacy Networks. [Online]. In: *UNICEF*, 2016 [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <https://www.unicef.org/about/partnerships/index_60093.html>.

71. UNICEF (2016c): List of Participants to the Annual Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (UNICEF/2016/EB/4). UNICEF, 2016. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/7659418/2016-as-unicef-eb-participants-list-final2.pdf>>.
72. UNICEF (2016d): List of Participants to the Annual Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (UNICEF/2016/EB/8). UNICEF, 2016. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/7661466/2016-srs-unicef-eb-participants-list-final3.pdf>>.
73. UNICEF (2016e): List of Participants to the First Regular Session of the UNICEF Executive Board, UN HQ (UNICEF/2016/EB/1). UNICEF, 2016. Dostupné též na internetu: <<http://papersmart.unmeetings.org/media2/7656195/2016-frs-unicef-eb-participants-list-final-2.pdf>>.
74. UNIDO (2009): General Conference: List of Participants (GC.13/INF.2/Rev.1). Vídeň: UNIDO, 2009. Dostupné též na internetu: <http://www.unido.org/fileadmin/user_media/PMO/GC13/gc13_inf2rev1fin.pdf>.
75. UNIDO (2011): General Conference: List of Participants (GC.14/INF/2/Rev.1). Vídeň: UNIDO, 2011. Dostupné též na internetu: <http://www.unido.org/fileadmin/user_media/PMO/GC14/gc14_inf2rev1.pdf>.
76. UNIDO (2013): General Conference: List of Participants (GC.15/INF/2/Rev.1). Vídeň: UNIDO, 2013. Dostupné též na internetu: <http://www.unido.org/fileadmin/user_media/PMO/GC.15/gc15_inf2_rev1.pdf>.
77. UNIDO (2015): General Conference: List of Participants (GC.16/INF/2/Rev.2). Vídeň: UNIDO, 2015. Dostupné též na internetu: <http://www.unido.org/fileadmin/user_media_upgrade/Who_we_are/Structure/Policy_making_Organs/gc16_inf_2_rev2_for_printing.pdf>.
78. UNODA (2016): Research Institutes, Academic Institutions and NGOs. [Online]. In: *UNODA*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<https://www.un.org/disarmament/about/related-links/research-institutes-academic-institutions-and-ngos/>>.
79. UNOOSA (2016): Documents and resolutions database. [Online]. In: *UNOOSA*, 2016. [Citované 2016-10-18]. <http://www.unoosa.org/oosa/documents-and-resolutions/search.jsx?view=documents&f=oosaDocument.doctags.doctag_s%3ACOPUOSRDOCS>.
80. UNWTO (2012a): Executive Council: Final list of participants. Campeche: UNWTO, 2012. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce94_final_list_of_participants_0.pdf>.
81. UNWTO (2012b): Executive Council: Final list of participants. Madrid: UNWTO, 2012. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce93_final_list_of_participants_4.pdf>.

82. UNWTO (2013): Executive Council: Final list of participants. Belgrade: UNWTO, 2013. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce95_final_list_of_participants.pdf>.
83. UNWTO (2014a): Executive Council: List of participants. Samarkand: UNWTO, 2014. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce99_list_of_participants_final.pdf>.
84. UNWTO (2014b): Executive Council: Final list of participants. Santiago de Compostela: UNWTO, 2014. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce98_final_list_of_participants_as_of_6_june.pdf>.
85. UNWTO (2015): Executive Council: Final list of participants. Rovinj: UNWTO, 2015. Dostupné též na internetu: <http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce100_final_list_of_participants.pdf>.
86. UNWTO (2016a): UNWTO Affiliate Members. [Online]. In: *UNWTO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://affiliatemembers.unwto.org/affiliate-members-directory?page=9>>.
87. UNWTO (2016b): Executive Council: Final list of participants. Málaga: UNWTO, 2016. Dostupné též na internetu: http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/ce103_final_list_of_participants_5.pdf>.
88. UPU (2016a): About Consultative Committee. [Online]. In: *UPU*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<http://www.upu.int/en/the-upu/consultative-committee/about-cc.html>>.
89. UPU (2016b): Consultative Committee International Organizations. [Online]. In: *UPU*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné z: <<http://www.upu.int/en/the-upu/consultative-committee/members/international-organizations.html>>.
90. VALENCIA, R. A. (2006): The Role of Non-State Actors in Multistakeholder Diplomacy. In: KURBALIJA, J. – KATRAN DJIEV, V. (eds.). *Multistakeholder Diplomacy: Challenges and Opportunities*. Msida: DiploFoundation, 06, s. 85-91.
91. WEISS, T. G. – SEYLE, D. C. – COOLIDGE, K. (2013): *The Rise of Non-State Actors in Global Governance: Opportunities and Limitations*. Discussion Paper. Broomfield: One Earth Future Foundation, 2013.
92. WHO (2014): Sixty-Seventh World Health Assembly: List of Delegates and Other Participants (A67/DIV/1 Rev.1). Ženeva: WHO, 2014. Dostupné též na internetu: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA67/A67_DIV1-Rev1-en.pdf>.
93. WHO (2015a): Sixty-Eighth World Health Assembly: List of Delegates and Other Participants (WHA68/DIV/1 Rev.1). Ženeva: WHO, 2015. Dostupné též na: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA68/A68_DIV1Rev1.pdf>.

94. WHO (2015b): Executive Board: List of Members and Other Participants (EB137/DIV/1 Rev.1). Ženeva: WHO, 2015. Dostupné též na internetu: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB137/B137_DIV1Rev1-fr.pdf>.
95. WHO (2016a): English/French list of 206 NGOs in official relations with WHO reflecting decisions of EB138. Ženeva: WHO, 2016. Dostupné též na internetu: <<http://who.int/civilsociety/relations/NGOs-in-Official-Relations-with-WHO.pdf?ua=1>>.
96. WHO (2016b): Sixty-Ninth World Health Assembly: List of Delegates and Other Participants (A69/DIV/1 Rev. 1). Ženeva: WHO, 2016. Dostupné též na internetu: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA69/A69_Div1Rev1-en.pdf>.
97. WHO (2016c): Executive Board: List of Members and Other Participants (EB139/DIV/1 Rev. 1). Ženeva: WHO, 2016. Dostupné též na internetu: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB139/B139_Div1Rev1-en.pdf>.
98. WHO (2016d): Executive Board: List of Members and Other Participants (EB138/DIV/1 Rev.1). Ženeva: WHO, 2016. Dostupné též na internetu: <http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB138/B138_DIV1Rev1-en.pdf>.
99. WHO (2016e): Statements by NGOs at Sixty-ninth World Health Assembly. [Online]. In: WHO, 2016. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <<https://apps.who.int/ngostatements/meetingoutline/6>>.
100. WHO (2016f): Statements by NGOs at Executive Board 139. [Online]. In: WHO, 2016. [Cit. 2016-10-18]. <<https://apps.who.int/ngostatements/meetingoutline/7>>.
101. WIPO (2013): Assemblies of the Member States of WIPO: Fifty-Second Series of Meetings. [Online]. In: WIPO, 2013. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=31246>.
102. WIPO (2014a): Assemblies of the Member States of WIPO: Fifty-Fourth Series of Meetings. [Online]. In: WIPO, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=32482>.
103. WIPO (2014b): Assemblies of the Member States of WIPO: Fifty-Third Series of Meetings. [Online]. In: WIPO, 2014. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=32088&la=EN#docs>.
104. WIPO (2015): Assemblies of the Member States of WIPO: Fifty-Fifth Series of Meetings. [Online]. In: WIPO, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <http://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=35595>.
105. WIPO (2016a): WIPO Assemblies. [Online]. In: WIPO, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na: <<http://www.wipo.int/about-wipo/en/assemblies/>>.

106. WIPO (2016b): Observers (BIG/158/29). Ženeva: WIPO. Dostupné též na: <<http://www.wipo.int/export/sites/www/members/en/docs/observers.pdf>>.
107. WMO (2016): Partnerships: Working arrangements with non-governmental international organizations. [Online]. In: *WMO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné z: <<https://public.wmo.int/en/our-mandate/how-we-do-it/partnerships>>.
108. WTO (2011): Eighth WTO Ministerial Conference. [Online]. In: *WTO*, 2011. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min11_e/min11_e.htm>.
109. WTO (2015): Civil society at the Nairobi Ministerial Conference. [Online]. In: *WTO*, 2015. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc10_e/ngo_e.htm>.
110. WTO (2016): NGO position papers received by the WTO Secretariat. [Online]. In: *WTO*, bez data. [Citované 2016-10-18]. Dostupné na internetu: <https://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/pospap_e.htm>.

SUVERENITA ŠTÁTU A HUMANITÁRNA INTERVENCIA STATE SOVEREIGNTY AND HUMANITARIAN INTERVENTION

*Stanislav Mráz*¹

Článok poukazuje na koncepcie narušenia štátnej suverenity. Skúma či ľudské práva patria výslovne do oblasti vnútroštátnych záležitostí štátu alebo do medzinárodného záujmu svetového spoločenstva. Autor hovorí, že ak by bolo humanitárnej intervencii udelené uznanie zo strany práva, mohla by byť dôvodom pre nekonečné možnosti výberu použitia ozbrojenej sily v prípadoch humanitárnej nutnosti čo znamená, že za situácie, kedy by sa politický prospech zhodoval s existenciou humanitárneho základu pre intervenciu, by mohlo dôjsť k záveru, že za každých okolností je nevyhnutná zložka humanitárnej intervencie naplnená.

Kľúčové slova: humanitárna intervencia, suverenita štátu, ľudské práva, vnútorné záležitosti štátu, následky intervencie a jej zneužitie, globalizácia.

The present article addresses the concepts of violation of state sovereignty. It examines whether human rights explicitly adhere to the sphere of internal affairs of states or to the sphere of international interest of global society. The author states that had the humanitarian intervention been accepted by law, it would provide limitless options to use military power in cases of humanitarian necessity. It would mean that in a situation in which political advantage would coincide with the existence of a humanitarian cause for intervention, a conclusion could be drawn that the inevitable precondition for a humanitarian intervention is met in all circumstances.

Key words: humanitarian intervention, state sovereignty, human rights, internal state affairs, consequences of intervention and its abuse, globalization.

JEL: K33

¹ Prof. JUDr. Stanislav Mráz, CSc. Katedra medzinárodného práva, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava 5, e-mail: stanislav.mraz@euba.sk

1 FAKTORY PRISPIEVAJÚCE K NARUŠENIU ŠTÁTNEJ SUVERENITY

Navzdory dôležitosti spojenej so suverenitou v medzinárodnom právnom systéme, vývoj za posledných šesť dekád postupne, ale nevyhnutným spôsobom mení pôvodný koncept suverenity. Zmeny v právnej interpretácii normy zakotvenej v čl. 2(7) Charty OSN ako aj celkového konceptu štátnej suverenity sú výsledkom faktu, že materiálne podmienky, na základe ktorých je suverenita vykonávaná sa výrazne menia od roku 1945. Vývoj v oblasti ľudských práv má ďalekosiahli dopad na zásadu štátnej suverenity, ktorá bola kľúčovým elementom Charty OSN v čase jej prijímania, ďalej rozsiahly proces internacionalizácie (ktorým je narastajúci význam medzinárodných dohôd, členstva v medzinárodných organizáciách, ekonomická previazanosť ako aj narastajúca úloha medzinárodných mimovládnych organizácií či médií) výrazným spôsobom redukuje prejav štátnej suverenity v praktickom význame slova. Tieto faktory prepojené so zmenou charakteru ozbrojených konfliktov a to predovšetkým po zmene, ktorá nastala koncom studenej vojny a zmenou postojov štátov vo vzťahu k intervencii vytvára kumulatívny efekt v potrebe nájsť vhodný balans medzi zákazom použitia sily štátmi a ľudskými právami. Táto potreba nájdania vhodného balansu sa v súčasnom medzinárodnom práve prejavuje viac ako kedykoľvek predtým.

Internacionalizácia ľudských práv. Po prvé, suverenita vo svojom klasickom význame trpí na základe narastajúcej internacionalizácie ľudských práv. Obrovský nárast podstaty práva ľudských práv za posledných niekoľko dekád má za následok vyňatie otázky ľudských práv z pod domény suverenity jednotlivých štátov a základné ľudské práva a slobody sú teraz v záujme medzinárodného spoločenstva ako celku. Štáty vstupujú do zmlúv alebo preberajú záväzky dodržiavať ľudské práva podľa obyčajového medzinárodného práva čo má za následok narastajúci vzťah medzi ľudskými právami a právom na intervenciu na humanitárnom základe (Kwakwa 1994, s. 19). V súčasnosti v rozpore s predchádzajúcimi obdobiami povinnosť dodržiavať ľudské práva je zodpovednosť, ktorá má väčšiu prioritu nad zásadou suverenity a vnútroštátnymi záležitosťami štátu (Brownlie 1998, s. 564-580). Po dlhú dobu bolo s ľudskými právami zaobchádzané ako so záležitosťami, ktoré patria výlučne do právomoci štátov. V súčasnosti sú ľudské práva uznané za časť medzinárodného práva s inštitucionálnou štruktúrou zahŕňajúcou podstatné definovanie ľudských práv a mechanizmov na vynútenie týchto práv. Z toho dôvodu môžeme hovoriť o rozsiahlej internacionalizácii ľudských práv. Univerzálny charakter ľudských práv je jasne deklarovaný v názve prvého celosvetového dokumentu o ľudských právach, Všeobecná deklarácia ľudských práv, a vyjadrený v jej preambule, ktorá opisuje deklaráciu ako „minimálny štandard pre všetky národy“. Všeobecnosť doktríny znamená, že ľudské práva odstraňujú ekonomické, geografické, politické, sociálne a kultúrne bariéry. Sú

univerzálne a spoločné. Od prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv bolo pod záštitou OSN prijatých množstvo ďalších inštrumentov ochrany ľudských práv dotýkajúcich sa všetkých aspektov ľudského života. Šesť základných ľudsko-právnych zmlúv OSN predstavuje Dohovor o obmedzení všetkých foriem rasovej diskriminácie (UNGA Res 2106, XX), Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (UNGA Res 2200, XXI), Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (zo dňa 16.12.1966), Dohovor o obmedzení všetkých foriem diskriminácie žien (UNGA Res 34/180), Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu a trestaniu (UNGA Res 39/46) a Dohovor o právach dieťaťa (UNGA Res 44/25). Ďalšími dôležitými dohodami OSN o ľudských právach je Dohovor o genocíde a Dohovor týkajúci sa právneho postavenia utečencov. Viedenská deklarácia o ľudských právach z roku 1993 posunula charakter univerzálnosti ďalej vo vyjadrení, že „ľudské práva a základné slobody sú prirodzeným právom každého človeka“ a „univerzálnosť povahy týchto práv a slobôd je nesporná“ (UN Doc A/CONF 157/23). Deklarácia taktiež vyhlasuje, že všetky ľudské práva sú univerzálne a že „medzinárodné spoločenstvo musí zaobchádzať s ľudskými právami rovnocenným spôsobom na rovnakom základe a s rovnakým dôrazom. Internacionalizácia ľudských práv sa tiež rozširuje do oblastí, ktoré boli rezervované pre hospodárske záujmy štátov, ako je napr. Európska únia, v ktorej európske štáty postupujú časť svojej suverenity prospech integrácie, ľudských práv a regionálneho vývoja. V Afrike Africká charta ľudských práv a práv národov bola ratifikovaná všetkými africkými štátmi a teda tento zakladajúci akt predstavuje nové vytvorenie Africkej únie. Jej zakladajúci akt explicitne dovoľuje Únii zasahovať (vojensky) v záujme zastavenia alebo zabránenia v situáciách genocídy, vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti v členských štátoch únie (Zakladajúci akt AU, čl.4). Množstvo zásad vychádzajúcich z ľudsko-právnych nástrojov OSN alebo jednotlivých regiónov sú kodifikované v národných listinách ľudských práv, čo je ďalším dôkazom univerzálnosti týchto ľudských práv. Ľudské práva sa postupne stávajú „zdieľanou zodpovednosťou“ tak štátov ako aj medzinárodného spoločenstva. Štáty zostávajú primárne zodpovedné za zaistenie ľudských práv za účasti rozvinutého monitorovacieho systému ochrany ľudských práv.

Globalizácia. Druhý faktor, ktorý prispieva k narušeniu štátnej suverenity súvisí s prudkým nárastom, za posledných niekoľko dekád, globálnej vzájomnej prepojenosti a predstavuje ho proces globalizácie (García 1997, s. 56). Zmeny na svetovej scéne výrazne narušili hranice medzi národnými ekonomikami a svetovými ekonomikami, ktoré nikdy neboli tak úzko integrované v mnohých smeroch ako je tomu dnes (Kwakwa 1994, s. 19). Fenomén globalizácie dáva prednosť pohľadu existujúcej jednoty v otázkach

sociálnych, ekonomických, politických, kultúrnych a environmentálnych a formuje tak svet do podoby jedného spoločenstva, kde život a aktivity každej osoby sú ovplyvňované druhými a to naprieč svetadielmi. Hoci globalizácia nie je výslovne novým fenoménom, posledné desaťročie 20. storočia bolo svedkom ohromnej akcelerácie tohto procesu. Globalizácia teraz viac ako kedykoľvek predtým zvyšuje možnosť kontaktov medzi ľuďmi cez národné hranice v oblasti ekonomickej, technologickej, kultúrnej. Globalizácia v jej súčasnej podobe je výsledkom vzájomnej interakcie niekoľkých faktorov. Po prvé, sa tu objavil nový globálne prepojený trh tovarov a služieb. Po druhé, v globálnom poriadku sa na scéne objavili noví aktéri. Štáty tak viac už nepatria medzi primárnych aktérov. Ďalšie entity ako nadnárodné spoločnosti vstúpili na medzinárodnú scénu s integrovanou produkciou a trhovým systémom. Svetová obchodná organizácia, nadnárodná organizácia s autoritou donútiť národné vlády konať v súlade s dohodnutými pravidlami, Medzinárodný trestný súd pri zohrávaní úlohy „globálnej“ trestnej spravodlivosti, obrovský nárast mimovládnych organizácií ako aj prebujnosť regionálnych organizácií ako napr. Európska únia, Africká únia sú teraz aktívnymi aktérmi vo svetových záležitostiach. Po tretie, potreba nových pravidiel a noriem, ktoré zahrňujú trhovú politiku vo svetovom meradle s väčšou privatizáciou a liberalizáciou ako predtým, ľudsko-právne dohovory zasahujúce do oboch oblastí a množstvo environmentálnych dohovorov. Po štvrté, existencia rýchlejších a lacnejších prostriedkov komunikácie ako fax, mobilný telefón, elektronická pošta, internet, atď. Všetky vyššie zmienené faktory svojou kombináciou vyústili do troch následkov: nižšia spotreba času, zmenšenie priestoru a odstránenie hraníc (UNDP, 1999, s.33). Tieto tri faktory vedú k narušeniu klasickej doktríny štátnej suverenity.

Úloha médií a informačných technológií. Tretí faktor napomáhajúci k narušeniu konceptu štátnej suverenity je revolučný vývoj v telekomunikáciách a technológiách, ktoré sú taktiež prepojené s problematikou ľudských práv. Táto revolúcia obmedzila kontrolu, ktorú vlády vykonávali nad dostupnosťou a šírením informácií.

Individualizácia v medzinárodnom práve a noví aktéri na medzinárodnom poli. Štvrtý faktor vedúci k narušeniu štátnej suverenity sa týka narastajúcej účasti jednotlivcov, medzinárodných vládných organizácií, medzinárodných mimovládnych organizácií a ďalších neštátnych aktérov na medzinárodnom poli. Následkom je skutočnosť, že rešpekt pre suverenu a jurisdikciu obmedzenú hranicami sa postupne presúva z teórie absolútnej suverenity k teórii „suverenity, ktorá nemá kľúčové postavenie“. V oblasti medzinárodného práva je prijatých množstvo dohovorov, deklarácií o zásadách a iné ľudsko-právne nástroje, ktoré definujú úlohu jednotlivca na medzinárodnom poli. Ďalej je možné narastajúcu úlohu jednotlivcov v

medzinárodnom práve deklarovať ustanoveniami, ktoré sa týkajú možnosti jednotlivca podávať sťažnosti v rámci mechanizmov vytvorených Opčným protokolom I. Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, Dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a Opčného protokolu Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Medzinárodné právo je tradične definované ako právo upravujúce vzťahy medzi štátmi. Táto definícia je modifikovaná vývojom v medzinárodnom práve, ktorý postupne udeľuje jednotlivcom práva a povinnosti a teda spôsobilosť konať na medzinárodnom poli. Príkladom takéhoto vývoja je oblasť medzinárodného trestného práva, ktoré zaväzuje jednotlivcov nepáchať medzinárodné zločiny a chráni ich pred páchatelmi takýchto medzinárodných zločinov. Na tomto základe Rímsky štatút MTS ustanovuje individuálnu trestnú zodpovednosť (čl. 25) a od tejto zodpovednosti nemôže byť upustené ani v prípade, ak je osoba hlavou štátu alebo predstaviteľom vlády (čl.27). V súlade so zásadou individuálnej trestnej zodpovednosti podľa Štatútu Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu (čl. 6) odsúdil Jeana Kambanda, bývalého predsedu vlády Rwandy pre genocídu k doživotnému väzeniu (ICTR-97-23-S). Aktérmi na medzinárodnom poli už dnes nie sú len štáty ale tiež nadnárodné spoločnosti a medzinárodné organizácie. V skutočnosti zo 100 najväčších ekonomík sveta iba 49 z nich sú štáty, zatiaľ čo zostávajúcich 51 predstavujú nadnárodné spoločnosti. Individualizácia medzinárodného práva taktiež vedie k vzrastajúcemu argumentu pre zodpovednosť nadnárodných spoločností a ďalších nešťatných aktérov pre porušovanie ľudských práv. V rovnakom čase individualizácia ľudských práv ovplyvňuje narastajúcu úlohu mimovládnych organizácií pre zdôrazňovanie vynucovania ľudsko-právnych noriem stanovených systémom OSN ako aj regionálnymi mechanizmami ochrany ľudských práv.

Zmena charakteru ozbrojených konfliktov. Piatym a jedným z najväčších faktorov, ktorý prispieva k úpadku koncepcie štátnej suverenity je zmena charakteru ozbrojeného konfliktu. Účasť medzinárodného spoločenstva v násilných konfliktoch a humanitárne krízy výrazne vzrástli od konca studenej vojny. V tom istom čase dochádza aj k zmene svetového bezpečnostného systému. Zatiaľ čo studená vojna bola poznamenaná rivalitou medzi supervelmocami, množstvo krajín si teraz uvedomuje, že už nie sú podstatou strategickej dôležitosti niekdajších „nepriateľov“. Následkom tohto stavu vecí, kde priamy záujem veľmocí je nižší vo vzťahu k ozbrojeným konfliktom, čo má za následok, že niektoré štáty sa dištancujú od konfliktov, alebo sú na pokraji takéhoto konania. Ako následok je fakt, že vlády niektorých štátov pristupujú ku krutým represívnym opatreniam v snahe udržať národnú jednotu. Ozbrojené konflikty od skončenia studenej vojny taktiež strácajú tradičné rozlíšenie medzi

vnútroštátnym a medzinárodným konfliktom. Konflikt v rámci štátu často vedie ku konfliktom medzi štátmi a naopak. Tento zmenený charakter konfliktov znamená jednak prechod od tradičného chápania vojenského resp. ozbrojeného konfliktu medzi štátmi a zároveň umožňuje vznik asymetrického ozbrojeného konfliktu. Zároveň to má za následok, že nie je možné uplatniť tradičné diplomatické prostriedky intervencie tam, kde je obyvateľstvo vystavené vyvražďovaniu zo strany ich vlastných vlád. Ekonomické sankcie majú taktiež iba obmedzený účinok a ich vplyv sa stáva zjavný až po dlhšom období, zatiaľ čo ochrana pred genocídou alebo rozsiahlym vyvražďovaním obyvateľov si vyžaduje rýzny a rýchly zásah. To znamená, že vojenská intervencia je často jediným spôsobom ako zabrániť katastrofe, a to samozrejme podstatným spôsobom narušuje princíp štátnej suverenity tak, ako bol tradične formulovaný. Na základe toho je možné konštatovať, že hoci štáty neustupujú zo svojej pozície, kombinácia faktorov globalizácie, úlohy médií a informačných technológií, individualizácie v medzinárodnom práve, nových aktérov na medzinárodnom poli a zmena charakteru ozbrojených konfliktov vedie k podstatnému narušeniu klasickej koncepcie doktríny štátnej suverenity.

2 SUVERNITA AKO ZODPOVEDNOSŤ – DÔSLEDOK SÚČASNÉHO VÝVOJA

Následkom porušenia doktríny štátnej suverenity v súvislosti s problematikou humanitárnej intervencie je potreba interpretácie existujúcich noriem suverenity v kontexte zmien, ku ktorým dochádza od obdobia vytvorenia noriem Chartou OSN. Takáto interpretácia môže viesť k nájdeniu právneho základu pre humanitárnu intervenciu v zmluvnom a obyčajovom medzinárodnom práve, ktoré sú v rozpore s kodifikovanou doktrínou štátnej suverenity (majúc za následok nezasahovanie a nepoužitie sily). V súčasnosti sa na štátnu suverenitu nazerá z pohľadu zodpovednosti. Ak sa štát pripojí k univerzálnej medzinárodnej organizácii, akou je OSN, vytvára predpoklad, že tento štát je sám o sebe zodpovedným členom medzinárodného spoločenstva. Štát vystupuje ako suverén, čo zahŕňa podmienku, že bude konať zodpovedne a ochraňovať bezpečnosť, životy a blaho vlastného obyvateľstva. Ak štát zlyhá v jeho primárnej povinnosti chrániť svojich obyvateľov, táto zodpovednosť sa presúva na medzinárodné spoločenstvo, ktoré môže použiť všetky prostriedky k ochrane základných práv v mene ľudskosti (Medzinárodná komisia pre intervenciu a štátnu suverenitu /ICISS/, 2001, s. 13). „Prechod“ zodpovednosti vychádza zo základu, že štát, ktorý nemôže ochraňovať základné práva jeho populácie spôsobuje prechod tejto zodpovednosti na medzinárodné spoločenstvo. Je dobré spomenúť, že humanitárna intervencia je iba jedným zo spôsobov, ktorým medzinárodné spoločenstvo môže opätovne ustanoviť suverenitu v krajine, kde dochádza k rozsiahlemu porušovaniu ľudských práv.

3 ZÁVER

Jednou z najväčších výziev pre medzinárodných právnikov do budúcnosti je efektívne zameranie sa na konceptuálny konflikt, ktorý sa odráža v dvoch proti sebe stojacich zásadách v Charte OSN; suverenita a ľudské práva. Táto kontradiktórnosť je zrejmá z nasledujúcich otázok: Patria ľudské práva výslovne do oblasti vnútroštátnych záležitostí štátu alebo do medzinárodne chráneného záujmu svetového spoločenstva? Kto má nadradenú právomoc nad nescudziteľnými ľudskými právami, štát alebo medzinárodné spoločenstvo? Okrem toho tu neustále pretrváva napätie medzi hodnotami mieru a spravodlivosti, stability a zmeny, ktoré taktiež musia byť vzaté do úvahy. Tieto otázky poukazujú na pokračujúce konceptuálne narušenie štátnej suverenity v prospech ľudských práv. Dôsledkami takéhoto vývoja je zmena v chápaní obsahu suverenity tak, ako bola kodifikovaná množstvom dokumentov na poli medzinárodného práva. Zároveň suverenita narastá v otázke zodpovednosti vlády za ochranu práv jeho obyvateľstva. Zlyhanie ochrany týchto práv presúva zodpovednosť na medzinárodné spoločenstvo, ktoré je oprávnené zabezpečiť takúto ochranu rôznymi prostriedkami vrátane humanitárnej intervencie. Na tomto mieste je potrebné sa tiež zmieniť, že kritika humanitárnej intervencie nevychádza len čisto z právneho základu. Tento „útok“ tiež pozostáva z niekoľkých politických námietok, ktoré sa používajú proti akejkoľvek podpore humanitárnej intervencie. Hoci tieto námietky nemožno považovať za podstatný *modus operandi* pre určenie statusu humanitárnej intervencie v medzinárodnom práve, úloha takýchto politických postojov nemôže byť odmietnutá ani ignorovaná z pohľadu práva. Každá z týchto námietok vytvára z humanitárnej intervencie objekt kritiky. Niektorí vedci, ktorí nazerajú na humanitárnu intervenciu ako protiprávnu v medzinárodnom práve, často argumentujú, že jej použitie zvyšuje „možnosti zneužitia použitej sily a dlhotrvajúceho účinku narušujúceho medzinárodný normatívny systém, ktorý ho uvádza do zlého svetla (Kritsiotis, D., s. 1020). Ak by humanitárna intervencia bola akceptovaná, štáty by sa tak mohli pustiť „do heroických misií“ pre záchranu toho, čo oni považujú za ohrozené obyvateľstvo, ale v skutočnosti by bola používaná ako dôvod k zakrytiu skutočného použitia sily z dôvodu alternatívnych a pochybných ambícií štátu. Je potrebné jednoznačne konštatovať na základe doterajšieho vývoja, že humanitárne dôvody zásahu je jednoduché proklamovať. Taktiež je možné argumentovať, že ak by humanitárna intervencia bola tolerovaná právom, mohla by sa stať „vstupnou bránou“ pre intervencie tvrdením, že porušovanie ľudských práv je v skutočnosti bežnou záležitosťou a vytvorila by predpoklad, aby každá potencionálna situácia umožnila štátu intervenovať na území iného štátu. Je možné pristúpiť k tvrdeniu, že ak by bola humanitárna intervencia výslovne akceptovaná zo strany práva, mohla by byť úvodom pre nekonečné možnosti

výberu použitia ozbrojenej sily v prípadoch humanitárnej nutnosti a tento obrat by vystavil nebezpečenstvu kľúčové príbuzné vzťahy medzi medzinárodným právom a pravidlami práva. To znamená, že za situácií, kde by sa politický prospech zhodoval s existenciou humanitárneho základu pre intervenciu (intervencia vo Vietname, Kambodži, Iraku, Líbyi), by mohlo dôjsť k záveru, že za každých okolností je nevyhnutná podstata humanitárnej intervencie naplnená. Kritici humanitárnej intervencie taktiež tvrdia, že hovoriť o intervencii je jednoduchšie ako jej samotné vykonanie. Táto námietka voči humanitárnej intervencii vidí problém v tom, že k schváleniu humanitárnej intervencii nemá dôjsť jednoducho preto, že zhoršuje situáciu v štáte, ktorý je predmetom útoku a použitie sily má za následok väčšie komplikácie. Napriek tomu toto stanovisko nie je vyslovene proti humanitárnej intervencii a použitiu sily, ale zdôrazňuje, že medzinárodné právo by malo nájsť spôsoby ako minimalizovať komplikácie, ktoré prichádzajú z realizáciou humanitárnej intervencie. Ďalšou politickou námietkou voči humanitárnej intervencii je pohľad na ozbrojený konflikt a jeho následky; bombardovanie a zmrzačovanie, ktoré vytvárajú názor, že takéto prostriedky nemôžu slúžiť ako prostriedky na ochranu ľudských práv. Je opodstatnené tvrdenie, že takýto devastujúci zásah je popretím ľudských práv ako takých. Táto námietka vychádza z presvedčenia, že „humanitárna intervencia“ je rozporuplným pojmom, na základe ktorého žiadna intervencia z praktického pohľadu nie je humanitárna a to práve z dôvodu vedľajších škôd, ktoré spôsobuje. Je možné argumentovať, že hoci humanitárna intervencia môže viesť k náhodným obetiam, intervencia je stále humanitárna, ak jej podstatou je zastavenie strát na životoch a takýto zásah hoci môže spôsobiť nečakané straty na životoch, zachráni ich viac ako, keby k humanitárnej intervencii nedošlo.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ABIEW, F. (1999): *The evolution of the doctrine and practice of humanitarian intervention*. Kluwer Law International, 1999.
2. ALVAREZ, J. E. (2008): The Schizophrenias of R2P. In: *Human Rights, Intervention, and the Use of Force*. Oxford: Oxford University Press, 2008. s. 275-284.
3. BÍLKOVÁ, V. (2010): *Odpovědnost za ochranu (R2P): Nová naděje nebo staré pokrytectví?* Praha: PFUK, 2010.
4. BROWNLIE, I. (1998): *Principles of public international law*. Oxford: Clarendon Press, 1998.
5. BROWNLIE, I. (1963). *International law and the use of force by states*. Oxford: Clarendon Press, 1963.

6. EVANS, G. (2006): From Humanitarian Intervention to the Responsibility to Protect. In: *Wisconsin International Law Journal*; 2006, vol. 24, no. 3; s. 703-722.
7. FRANCK, T. M. (1990): *The Power of Legitimacy Among Nations*. Oxford: University Press, 1990.
8. GARCIA LABAJO, J.M. (1997): La prohibición del uso de la fuerza: la intervención y la injerencia humanitaria. In: *Revista española de derecho militar*, 1997, no. 70, s. 145-161
9. GIBBS, D.N. (2009): First do no harm: humanitarian intervention and the destruction of Yugoslavia. Nashville: Vanderbilt University, 2009.
10. GRAY, C. (2006): *International Law and the Use of Force: fully updated second edition*. New York: Oxford University Press, 2006.
11. CHARNEY, J.I. (1999): Anticipatory humanitarian intervention in Kosovo. In: *American journal of international law*, 1999, vol. 93, no. 4, p. 834-841.
12. JOYNER, C.C. (2009): The Responsibility to protect: Humanitarian Concern and the Lawfulness of Armed Intervention. In: *International Law: Classic and Contemporary Readings*, 2009. p. 693-23.
13. KRITSIOTIS, D. (2009): Public International Law and its Territorial Imperative. In: *Michigan Journal of International Law*, 2009, vol. 30, no. 3, p. 547-566.
14. KWAKWA, E. (1994): Internal conflicts in Africa: is there a right of humanitarian action ? In: *African Yearbook of international law*, 1994, vol. 2, p. 9-45.
15. MOORE, J.N. (1966): The lawfulness of United States assistance to the Republic of Vietnam, 1966.
16. NEWMAN, M. (2009): *Humanitarian intervention: confronting the contradictions*. London: Hurst & Company, 2009.
17. Sarkin, J. (2008): Humanitarian Intervention and the Responsibility to protect in Africa. In: *Africa's Human Rights Architecture*, 2008, p. 45-67.
18. Tesón, F. R. (2005): *Humanitarian intervention: an inquiry into law and morality*. Transnational Publisher, 2005.
19. Vršanský, P. (2000): Humanitárna intervencia v medzinárodnom práve. In: *Právny obzor*, 2000, roč. 83, č.6, s. 513-516.

HODNOTENIE POĽSKO-SLOVENSKÝCH OBCHODNÝCH VZŤAHOV V OBDOBÍ ROKOV 2010-2015

THE EVALUATION OF POLISH-SLOVAK TRADE RELATIONS BETWEEN 2010 AND 2015

*Iwona Pawlas*¹

Postupné otvorenie poľskej ekonomiky viedlo k narastú intenzity jej medzinárodných obchodných vzťahov. Gravitačné vplyvy Európskej únie sú dôležitou črtou geografického vzorca poľského zahraničného obchodu. Napriek tomu, že Slovensko sa nachádza tak blízko k Poľsku, jeho význam ako obchodného partnera Poľska nie je obrovský. Hlavným cieľom článku je analyzovať vývoj obchodných vzťahov Poľska so Slovenskom v rokoch 2010 až 2015. Analýza zohľadňuje objem, dynamiku a komoditnú štruktúru poľského obchodu so Slovenskom. S pomocou implementácie Balassoveho indikátora odkrytých komparatívnych výhod (RCA) a Grubelovho-Lloydoveho indexu vnútroodvetvového obchodu (IIT) bola preskúmaná konkurencieschopnosť poľského tovaru na slovenskom trhu.

Kľúčové slová: Poľsko, Slovensko, medzinárodný obchod, odkryté komparatívne výhody, vnútroodvetvový obchod

Gradual opening of the Polish economy has resulted in rising intensity of its international trade relations. Gravitation of the European Union is an important feature of geographical pattern of Poland's foreign trade. Although Slovakia is located so close to Poland, its significance as Poland's trade

¹ Assoc. Prof. Iwona Pawlas, Ph.D., Department of International Economic Relations, Faculty of Economics, University of Economics in Katowice, 1 Maja 50, 40-287 Katowice, Poland, e-mail: iwona.pawlas@ue.katowice.pl.

Iwona Pawlas - author of more than 130 publications (monographs, chapters in scientific monographs, scientific papers in journals, published scientific conference papers) in Polish and English, concerning international competitiveness of nations, international trade, foreign direct investment, innovativeness, European Union integration, socio-economic development Visiting professor at: Ljubljana University, Slovenia (2011 & 2012), Turku University of Applied Sciences, Finland (2013), BA School of Business and Finance, Riga, Latvia (2013), University College Ghent, Belgium (2014), Tomas Bata University, Zlin, Czech Republic (2014); Instituto Politecnico de Viana do Castelo, Portugal (2015), Upper Austria University of Applied Sciences, Steyr, Austria (2015), Groupe ESC Troyes, France (2016), University of Maribor, Slovenia (2016).

partner is not enormous. The main aim of the article is to analyse the evolution of Poland's trade relations with Slovakia from 2010 to 2015. The analysis embraced value, dynamics and commodity pattern of Poland's trade with Slovakia. Competitiveness of the Polish goods on the Slovak market was studied with the implementation of B.Balassa's revealed comparative advantage indicator (RCA) and H.G.Grubel-P.J.Lloyd's intra-industry trade indicator (IIT).

Key words: Poland, Slovakia, international trade, revealed comparative advantage, intra-industry trade

JEL: F14, F15

1 INTRODUCTION

Openness of an economy is reflected in its international trade relations (Budnikowski 2003, Krugman & Obstfeld, 2007). Engagement in regional economic integration processes results in higher specialisation, trade creation and trade diversion effects (Gradzewicz & Hagemeyer & Żółkiewski 2011, Milleville 2009, Moussis 2015). Economic transition and gradual opening of Poland and Slovakia have resulted in considerable structural changes of the two economies. Integration into the European Union (EU) structures was one of the primary objectives of both Poland's and Slovakia's transformation (Kołodziejczyk 2016, Poláčková 1994). The accession to the European Union in 2004 created favorable conditions for the development of economic cooperation (Borowiec 2011). Poland and Slovakia became members of single European market, which intensified the economic relations with other EU member states (Małuszyńska 2009). The depth of EU integration seems to be particularly significant here. One should note that there are crucial differences between the advantages resulting from integration on the level of free trade area or customs union and the ones stemming from single market or economic and monetary union. Free trade area or customs union does embrace integration of markets of goods only. They are considered an important determinant for intensification of traditional, inter-industry division of labor. When it comes to single European Market which includes four freedoms, i.e. free movement of goods, free movement of services, free movement of people (both labor and economic activity) as well as free movement of capital, it is regarded as a good starting point for the creation and intensification of intra-industry specialization. Single European market activates four freedoms and this is how it includes all phases of social economic process in an open economy – not only the exchange, but also production and consumption (consumer preferences get more and more alike in an international scale). Economic and monetary union, as an even deeper integration, does bring further stimulus for intensification of trade – common currency is seen as a sign of higher level of trade liberalization.

Therefore, it seems important to note that Slovakia adopted euro and joined the 3rd stage of Economic and Monetary Union in 2009, while Poland still operates outside euro zone (Sulmicki 2009). That means that Slovakia has been subject to common monetary policy and exchange rate policy of European Central Bank since 2009. On the other hand, Poland is still entitled to deal with its own monetary policy and exchange rate policy. When it comes to Poland's exchange rate policy, one should observe that since April 2000 the exchange rate of Polish Zloty is a flexible one, it is not subject to any limitations. What's more, Poland has not entered Exchange Rate Mechanism II (ERM II), yet. Therefore, Polish Zloty to Euro exchange rate is not stabilized within ERM II (NBP, 2017). Since 2009 extremely low interest rates have been characteristic for both European Central Bank monetary policy and monetary policy conducted by National Bank of Poland – historically low levels of interest rates were noted (EBC 2016; EBC 2015).

The fact that Slovakia has belonged to euro zone since 2009 and Poland is still outside euro zone creates an important determinant for Poland-Slovakia trade relations. Majority of foreign trade transaction between Polish and Slovak partners are expressed in euro since euro is an international currency and Polish Zloty does not possess such status. According to National Bank of Poland (NBP) survey Euro is used in more than 92% of export and import transactions of Polish economic entities (NBP, 2011). One should note here that Polish Zloty to Euro exchange rate fluctuations constitute an important determinant for economic activity of Polish companies.

The main aim of the paper is to evaluate the development of Polish-Slovak trade from 2010 to 2015. An attempt has been made to analyze the value, dynamics, balance and commodity pattern of trade between Poland and Slovakia. Competitiveness of the Polish goods on the Slovak market was studied in order to determine fields of revealed comparative advantage as well as to measure intensity of intra-industry trade.

2 TRADE BETWEEN POLAND AND SLOVAKIA AGAINST THE BACKGROUND OF POLAND'S TRADE WITH THE EUROPEAN UNION AND THE WORLD – VALUE AND DYNAMICS

According to theory of regional economic integration, the higher the intensity of economic co-operation (in that international trade co-operation), the higher the economic effectiveness in international economic integration and economic benefits for countries participating in international economic integration processes. The question is: What is the intensity of Poland's foreign trade? How important is the EU as Poland's trade partner in both exports and imports? How intense is Poland's trade with Slovakia?

Tables 1 and 2 present Poland's foreign trade from 2010 to 2015. One can observe continuous rise of Poland's total exports as well as its exports to the EU and to Slovakia.

Table 1: Poland's exports to the world, the EU and Slovakia from 2010 to 2015 (thousand EUR)

<i>Specification</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Poland's exports to the world	120373100	136693900	143456100	154994000	165773600	179578200
Poland's exports to the EU	95286300	106620500	109080000	116292800	128398400	142543200
Poland's exports to Slovakia	3255170	3356659	3725144	4090609	4203642	4612197

Source: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

In 2010, Poland's total exports amounted to EUR 120,4 billion, while in 2015 it reached EUR 179,6 billion. Poland's exports to the EU increased from EUR 95,3 billion to EUR 142,5 billion in the analyzed period of time. In 2010 Poland exported goods worth EUR 3,25 billion to Slovakia. In 2015, the value of Polish exports to the Slovak market amounted to EUR 4,61 billion.

Poland's total imports experienced a continuous rise from 2010 to 2015. In 2010, Poland imported goods worth EUR 134,2 billion, while in 2015 Poland's imports reached EUR 177,2 billion. The analysis of the Polish imports from the EU and from Slovakia has not shown such a strong upward tendency. Poland's imports from the EU amounted to EUR 79,8 billion in 2010 and it rose to EUR 91,0 billion a year later. The year 2012, however, marked a reduction of Poland's imports from the EU to EUR 88,6 billion. The remaining years showed a considerable rise in Poland's imports from the EU to as much as EUR 106,4 billion in 2015. The Polish imports from Slovakia amounted to EUR 2,77 billion in 2010 and it reached EUR 3,23 billion in 2012. The next years, however, did not bring further rise in Poland's imports from Slovakia (as a matter of fact there was a slight reduction to EUR 3,1 billion in 2013-2014 and in 2015 the value of Slovak goods on the Polish market equaled EUR 3,22 billion).

Table 2: Poland's imports from the world, the EU and Slovakia from 2010 to 2015 (thousand EUR)

Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poland's imports from the world	134188400	152568400	154040200	156978000	168432300	177232900
Poland's imports from the EU	79848700	91043100	88580800	91803500	99457200	106375000
Poland's imports from Slovakia	2768434	3151426	3229645	3116457	3122891	3224072

Source: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

Table 3: Poland's balance of trade with the world, the EU and Slovakia from 2010 to 2015 (thousand EUR)

Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poland's balance of trade with the world	-13815300	-15874500	-10584100	-1984000	-2658700	2345300
Poland's balance of trade with the EU	15437600	15577400	20499200	24489300	28941200	36168200
Poland's balance of trade with Slovakia	486736	205233	495499	974152	1080751	1388125

Source: Source: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

Table 3 presents balance of trade for Poland's relations with the world, the EU and Slovakia. Poland noted trade deficit in its trade with the world until the year 2014. Poland's trade deficit amounted to as much as EUR 13,8 billion in 2010 and a year later it exceeded EUR 15,8 billion. In 2012, Poland's trade deficit was reduced to EUR 10,6 billion, in 2013 it amounted to less than EUR 2,0 billion and in 2014 Poland's trade deficit equaled EUR 2,7 billion. The year 2015 was the very first one with trade surplus for Poland's trade relations with the world (EUR 2,3 billion). When it comes to Poland's relations with the EU and Slovakia, the situation was completely different. Poland experienced a positive balance in its trade with the EU and Slovakia in the analyzed period. Trade surplus in Poland's trade with the EU increased from EUR 15,4 billion in 2010 to EUR 36,2 billion in 2015. Trade surplus in Poland's trade with Slovakia amounted to EUR 500 million from 2010 to 2012, it equaled around EUR 1 billion in 2013-2014 and in 2015 it reached EUR 1,4 billion.

Table 4 presents the share of Slovakia in Poland's total trade and in its trade with the EU from 2010 to 2015. Slovakia accounted for less than 3% of Poland's total exports (its share in Poland's exports was reduced from 2,7% in 2010 to 2,57% in 2015). The share of Slovakia in Poland's exports to the EU amounted to 3,42% in 2010, while in 2015 it accounted for only 3,24%. In the analyzed period of time one could also note a downward tendency with respect

to Slovakia's share in Poland's total imports (from about 2,0% in 2010-2011 to 1,82% in 2015). In 2010-2011, the share of Slovakia in Poland's imports from the EU equaled 3.46-3.47%. In 2012, it reached 3,65% and later it was gradually reduced to 3,03% in 2015.

Table 4: The share of Slovakia in Poland's exports and imports from 2010 to 2015 (%)

Specification	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Share of Slovakia in Poland's total exports	2.70	2.46	2.60	2.64	2.54	2.57
Share of Slovakia in Poland's exports to the EU	3.42	3.15	3.42	3.52	3.27	3.24
Share of Slovakia in Poland's total imports	2.06	2.07	2.10	1.99	1.85	1.82
Share of Slovakia in Poland's imports from the EU	3.47	3.46	3.65	3.39	3.14	3.03

Source: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

Table 5: Dynamics of Poland's trade with the world, with the EU and with Slovakia from 2011 to 2015 (previous year=100)

Specification	2011	2012	2013	2014	2015
Dynamics of Poland's total exports	113.6	104.9	108.0	107.0	108.3
Dynamics of Poland's exports to the EU	111.9	102.3	106.6	110.4	111.0
Dynamics of Poland's exports to Slovakia	103.1	111.0	109.8	102.8	109.7
Dynamics of Poland's total imports	113.7	101.0	101.9	107.3	105.2
Dynamics of Poland's imports from the EU	111.4	97.3	103.6	108.3	107.0
Dynamics of Poland's imports from Slovakia	113.8	102.5	96.5	100.2	103.2

Source: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

Dynamics of Poland's trade with the world, the EU and Slovakia is presented in table 5. The average growth rate for Poland's total exports equaled 8,4%, with the maximum amounting to 13,6% in 2011. In the case of Poland's trade relations with the EU the average growth rate amounted to 8,4% and it ranged from 2,3% in 2012 to 11,9% in 2011. The average growth rate for Poland's exports to Slovakia amounted to 7,3%; it was the highest in 2012 (11%) and the lowest in both 2011 and 2014 (around 3%), while in 2015 it was close to 10%.

Poland's total imports increased by 5,8% on average, with the maximum amounting to 13,7% in 2011. The average growth rate for Poland's imports

from the EU equaled 6% and it reached its maximum – 14% in 2011. The Polish imports from Slovakia increased by 3.2% on average (with its maximum in 2011 – almost 14%).

3 COMMODITY PATTERN OF POLAND'S TRADE WITH SLOVAKIA

Tables 5 and 6 present commodity pattern of Polish-Slovak trade by CN sections. There were three leading sections in Poland's exports to Slovakia:

- section XV – Base metals and articles thereof,
- section XVI – Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment,
- section XVII – Transport equipment.

They accounted for about 50% in 2010 and for around 41% in 2015. One should, however, note that the significance of sections XV and XVI has been gradually decreasing while a gradual increase of the importance of section XVII has been observed. Why did the above-mentioned sections XV, XVI and XVII constitute the core of Poland's exports to Slovakia? It is of vital importance to underline the fact that the position of section XV – Base metals and articles thereof in the Polish exports to Slovakia reflected economic ties between the two economies in traditional areas (raw material intensive heavy industry). When it comes to the significance of sections XVI and XVII (Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment and Transport equipment, respectively), the export activity of Poland in those new industries was strongly connected with dynamic development of those industries in Poland thanks to foreign direct investment.

Six more sections should be mentioned as far as Poland's export to Slovakia is concerned:

- section V – Mineral products (its share ranged from 14% in 2011 to around 7% in 2014-2015);
- section VII – Plastics and rubber and articles thereof (it accounted for about 8-9% in the analyzed period of time);
- section IV – Prepared foodstuffs (the share of this section ranged from 6,4% to 7,7%);
- section VI – Products of the chemical industry (its share increased from 4,8% in 2010 to 7,0% in 2015);
- section I – Live animals, animal products (it accounted for 4,8% - 5,7%);
- section XIX – Miscellaneous manufactured articles, in that furniture and toys (its share rose from 4,3% to 6,1% in the analyzed period of time).

Table 6: Commodity pattern of Poland's exports to Slovakia by CN sections from 2011 to 2015 (%)

<i>Section</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
I	4.79	5.28	5.55	5.76	5.72	5.33
II	1.09	1.04	1.32	1.49	1.47	1.78
III	0.53	0.69	1.13	2.57	2.14	1.99
IV	6.41	6.46	7.71	7.68	7.31	7.10
V	10.69	13.99	8.51	7.65	6.83	7.00
VI	4.83	6.13	5.54	6.30	7.38	7.02
VII	7.71	8.78	8.99	8.61	8.97	8.66
VIII	0.43	0.48	0.39	0.47	0.51	0.47
IX	1.90	1.88	2.58	2.65	2.24	2.20
X	2.04	2.71	2.06	2.02	2.13	1.98
XI	2.36	2.71	2.60	2.55	3.10	3.56
XII	0.41	0.44	0.57	0.71	0.95	1.06
XIII	2.61	3.03	3.07	3.13	3.28	3.08
XIV	0.00	0.00	0.95	0.28	0.00	0.19
XV	22.71	17.21	17.00	16.44	16.07	15.00
XVI	19.09	13.50	14.37	13.93	13.40	12.98
XVII	7.69	10.04	11.21	11.34	11.15	13.03
XVIII	0.37	0.78	1.16	1.18	1.37	1.46
XIX	4.33	4.80	5.27	5.22	5.74	6.09
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Description of CN sections: I – Live animals, animal products; II – Vegetable products ; III –fats and oils; IV – Prepared foodstuffs; V – Mineral products; VI – Products of the chemical industry; VII – Plastics and rubber and articles thereof; VIII – Raw hides and skins, articles thereof ; IX – Wood and articles of wood; X – Pulp of wood, paper, paperboard and articles thereof; XI – Textiles and textile articles; XII – Footwear, headwear and articles thereof; XIII – Articles of stone, ceramic products, glass; XIV – Pearls, precious stones and metals, articles thereof; XV – Base metals and articles thereof; XVI – Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment; XVII – Transport equipment; XVIII – Optical, photographic, measuring, checking instruments; XIX – Miscellaneous manufactured articles (furniture, toys).

Source: Own calculations based on data from: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

On the imports side the following five sections were prevailing:

- section XV – Base metals and articles thereof,
- section XVI – Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment,
- section XVII – Transport equipment,
- section V – Mineral products,
- section VII – Plastics and rubber and articles thereof.

Altogether, they stood for more than 67% in 2010 and nearly 61,5% of Poland's imports from Slovakia in 2015. Section XV - Base metals and articles thereof was the number one. It accounted for more than 25% from 2010 to 2012 and about 22% in 2015. Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment constituted the second most important section in Poland's imports from Slovakia; its share ranged from 17,8% to 25,7% in the analyzed period. Section XVII – Transport equipment stood for 8,7% in 2010-2011 and its share gradually increased up to 10,6-10,7% in 2014-2015. Section V – Mineral products was quite important in Poland's imports from Slovakia until the year 2013. Mineral products represented 11,6% in 2010, 15,3% in 2011 and around 13% in 2012-2013. Later a considerable reduction of this section's importance in Poland's imports from Slovakia was observed – as a result, section V stood for only 8,6% in 2014 and 6,5% in 2015. Plastics, rubber and articles thereof represented around 8-9% of Poland's imports from Slovakia from 2010 to 2015.

Table 7: Commodity pattern of Poland's imports from Slovakia by CN sections from 2011 to 2015 (%)

Section	2010	2011	2012	2013	2014	2015
I	1.07	1.00	0.99	1.49	1.67	2.07
II	3.51	3.77	3.87	3.62	3.46	0.54
III	0.11	0.15	0.16	0.08	0.24	0.10
IV	3.18	3.48	4.60	3.82	3.27	3.54
V	11.65	15.32	13.19	13.10	8.63	6.50
VI	4.52	5.64	4.45	4.36	5.07	4.20
VII	8.21	8.58	7.69	8.81	7.76	8.58
VIII	0.14	0.38	0.46	0.19	0.71	0.99
IX	2.05	2.25	2.28	1.93	2.12	2.07
X	2.97	2.89	2.74	3.12	3.38	3.53
XI	0.56	0.55	0.57	1.56	2.45	6.32
XII	0.40	0.63	1.08	0.85	0.61	0.62
XIII	0.64	0.88	0.67	0.74	0.84	0.95
XIV	0.00	0.00	0.75	0.01	0.00	0.03
XV	25.73	25.97	25.59	22.91	23.88	21.70
XVI	24.58	17.78	19.58	21.66	22.03	20.49
XVII	8.66	8.67	9.09	9.30	10.70	10.62
XVIII	0.50	0.48	0.68	0.76	1.10	1.21
XIX	1.50	1.56	1.56	1.65	2.05	2.75
TOTAL	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Source: Own calculations based on data from: Central Statistical Office, 2015; Central Statistical Office, 2016.

The following companies were responsible for the export of „the Polish export hits“ in the Slovak market: Saba (car parts), COMPLEX (industrial, automotive and agricultural machinery), Inter Cars (car parts), Media – Tech (computer industry), KGHM Polska Miedź Polska S. A. (metallurgy industry), Żywiec (beer), Lech (beer), LPP - Reserved (clothing industry), CCC (footwear), BUD-MASZ (metallurgy industry machinery), FAM Capital Group (construction industry) (Bogacz, 2016; EXPORT GROUP, 2017).

4 THE EVALUATION OF REVEALED COMPARATIVE ADVANTAGE OF POLISH GOODS ON THE SLOVAK MARKET

Export competitiveness can be measured with the application of a number of indices, including index of revealed comparative advantage (Wydymus & Bombińska & Pera, 2012). In order to determine the areas of revealed comparative advantage in Poland's trade with Slovakia, B. Balassa's formula was used:

$$RCA_{iy} = \frac{\frac{Ex_{iy}}{\sum Ex_{iy}}}{\frac{Im_{iy}}{\sum Im_{iy}}},$$

where i – commodity section, y – trade partner, Ex – exports, Im – imports. If RCA is higher than one, one may assume that the analyzed country achieves comparative advantage in trade with its trade partner in case of commodity section i. (Pluciński, 2015; Benedictis & Tamperi, 2001; Laursen, 2015)

The results of calculations are presented in table 8. From 2010 to 2015 Poland gained comparative advantage in trade with Slovakia in the following commodity sections:

- section I – Live animals, animal products (RCA ranged from 2.57 to 5.63);
- section III – Fats and oils (RCA was higher than 4.6 in the analysed period of time and it is worth mentioning that it amounted to as much as 19.99 in 2015 and to 31.78 in 2013);
- section IV – Prepared foodstuffs (RCA was close or over 2.0 in the analyzed period of time);
- section VI – Products of the chemical industry (RCA was close to 1.1 in 2010-2011, then it rose up to 1.67 in 2015);
- section XIII – Articles of stone, ceramic products, glass (RCA ranged from 3.24 to 4.59 in the analyzed period of time);
- section XIX – Miscellaneous manufactured articles (in that: furniture, toys) (RCA ranged from 2.57 in 2015 to 5.63 in 2012).

The above-mentioned sections constituted the areas of inter-industry specialization in Poland's co-operation with Slovakia. They were all raw-material intensive industries, traditional industries. Those six CN sections accounted for around 25% of Poland's exports to the Slovak market.

With respect to some other sections comparative advantage was observed in first years of the analyzed period of time (sections XI – till 2014). A different situation was noted with respect to section IX – Wood and articles of wood and section XVIII - Optical, photographic, measuring, checking instruments: Poland has gained comparative advantage in trade with Slovakia since 2012 and 2011. In the case of sections VII, VIII, XII, XVII the situation changed dynamically and periods with Poland's revealed advantage on the Slovak market changed with the ones without such an advantage.

Table 8: Revealed comparative advantage in Poland's trade with Slovakia from 2011 to 2015

Section	2010	2011	2012	2013	2014	2015
I	4.47	5.29	5.63	3.86	3.43	2.57
II	0.31	0.28	0.34	0.41	0.43	3.29
III	4.94	4.62	7.05	31.78	8.96	19.99
IV	2.02	1.86	1.68	2.01	2.23	2.01
V	0.92	0.91	0.65	0.58	0.79	1.08
VI	1.07	1.09	1.24	1.44	1.46	1.67
VII	0.94	1.02	1.17	0.98	1.16	1.01
VIII	3.01	1.25	0.84	2.54	0.72	0.47
IX	0.93	0.84	1.13	1.37	1.06	1.06
X	0.69	0.94	0.75	0.65	0.63	0.56
XI	4.18	4.92	4.56	1.63	1.26	0.56
XII	1.01	0.70	0.52	0.84	1.55	1.71
XIII	4.06	3.45	4.59	4.21	3.89	3.24
XIV	-	-	1.27	26.31	-	6.24
XV	0.88	0.66	0.66	0.72	0.67	0.69
XVI	0.78	0.76	0.73	0.64	0.61	0.63
XVII	0.89	1.16	1.23	1.22	1.04	0.12
XVIII	0.74	1.62	1.70	1.55	1.25	1.20
XIX	4.47	5.29	5.63	3.86	3.43	2.57

Source: Own calculations.

5 INTENSITY OF INTRA-INDUSTRY TRADE IN POLISH-SLOVAK RELATIONS

Intra-industry trade constitutes an important element of international trade. Intra-industry trade means simultaneous export and import within the same industry (Kawecka-Wyrzykowska 2009). Intra-industry trade flows take a stand permanently; there are no mechanisms which would eliminate them (Molendowski 2006). Some economists claim that the more developed the economies the more intense intra-industry trade between them (Czarny 2003, Davis 1995).

The intensity of intra-industry trade in Polish-Slovak relations was measured with the application of H.G.Grubel-P.H.Lloyd's formula for IIT index:

$$IIT_i = \frac{(Ex_i + Im_i) - |Ex_i - Im_i|}{(Ex_i + Im_i)} = 1 - \frac{|Ex_i - Im_i|}{(Ex_i + Im_i)},$$

IIT index ranges from zero to one. If IIT index is close to one strong intra-industry trade is observed, if it is close to zero inter-industry trade is the case (Budnikowski 2003, Pluciński 2015). The results of analysis are presented in table 9. One should note an intensive intra-industry trade between Poland and Slovakia for the following CN sections:

- section V – Mineral products (IIT index ranged from 0,79 to 0,96);
- section VII – Plastics and rubber and articles thereof (IIT index ranged from 0,78 to 0,96);
- section IX – Wood and articles of wood (IIT ranged from 0,71 to 0,96);
- section X – Pulp of wood, paper, paperboard and articles thereof (IIT index ranged from 0,89 to 1,00);
- section XV – Base metals and articles thereof (IIT index ranged from 0,83 to 0,99);
- section XVI – Machinery and mechanical appliances, electrical and electronic equipment (IIT index ranged from 0,89 to 0,95).

In addition to that, a rising intensity of intra-industry trade was noted in case of section XI – Textiles and textile articles. On the other hand, a decreasing intensity of intra-industry trade in Polish-Slovak relations was observed for:

- section VI – Products of the chemical industry (IIT index reached 0,89-0,93 in 2010-2011, while in 2015 it was reduced to 0,59 only);
- section XII – Footwear, headgear and articles thereof (IIT index ranged from 0,92 in 2010 to 0,58 in 2015);

- section XVII – Transport equipment (IIT index was the highest in 2010 when it reached 0,98, and its minimum was noted in 2015 – 0,30 only);
- Section XVIII – Optical, photographic, measuring, checking instruments (maximum of IIT index was observed in 2010 – 0,93, the next years brought a downward tendency with IIT index ranging from 0,66 to 0,75).

Table 9: Intensity of intra-industry trade between Poland and Slovakia from 2011 to 2015

<i>Section</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
I	0.32	0.30	0.27	0.33	0.36	0.43
II	0.53	0.46	0.57	0.70	0.73	0.35
III	0.29	0.34	0.22	0.05	0.15	0.07
IV	0.59	0.67	0.68	0.55	0.50	0.52
V	0.96	0.99	0.85	0.87	0.97	0.79
VI	0.89	0.93	0.82	0.69	0.68	0.59
VII	0.95	0.96	0.85	0.88	0.78	0.82
VIII	0.44	0.86	0.98	0.46	0.98	0.81
IX	0.96	0.94	0.87	0.71	0.83	0.79
X	0.89	1.00	0.93	0.92	0.92	0.89
XI	0.34	0.32	0.32	0.64	0.74	0.89
XII	0.92	0.86	0.75	0.95	0.65	0.58
XIII	0.35	0.43	0.32	0.31	0.32	0.36
XIV	-	-	0.81	0.06	-	0.20
XV	0.98	0.83	0.87	0.97	0.95	0.99
XVI	0.95	0.89	0.92	0.92	0.90	0.95
XVII	0.98	0.90	0.83	0.77	0.83	0.30
XVIII	0.93	0.73	0.68	0.66	0.75	0.73
XIX	0.32	0.30	0.27	0.33	0.36	0.43

Source: Own calculations.

In 2010, 84% of Polish-Slovak trade could be described intra-industry co-operation: it is important to stress the fact of really intensive intra-industry trade in the case of both Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment and Transport equipment. In 2015 intra-industry co-operation between Poland and Slovakia represented 70% of their bilateral trade: intra-industry character of trade in Machinery and mechanical appliances, electrical and electronic equipment seems to be particularly important here. On the other hand, decreasing intensity of intra-industry specialization especially in

the field of Transport equipment is quite problematic; it is recommended to undertake actions to reverse this tendency.

8 CONCLUSIONS

The processes of regional economic integration of the European Union are interrelated with the processes of globalization of production and globalization of markets. Despite long and deep integration, the European Union should not be seen as homogenous market. One ought to take into consideration disparities among EU Member States. Therefore, the analysis of bilateral trade relations inside the EU e.g. trade between Poland and Slovakia does include a more practical aspect: sector or industry competitiveness is different in the case of every EU Member State, as well as in the case of the average for the EU. What's more, the importance of each EU Member State in Poland's trade relations is different. The analysis focused on Poland's trade with Slovakia.

There are four crucial elements that create favourable conditions for the development of Polish-Slovak trade relations: close geographical location, membership in the European Union language likeliness and cultural proximity. The fact that Slovakia is a member of Euro zone, while Poland has not joined the 3rd stage of Economic and Monetary Union does constitute an important determinant of Polish-Slovak economic co-operation (in that: bilateral trade). Even though Poland does not belong to Euro zone, more than 92% of foreign trade transactions concluded between Polish companies and EU partners are expressed in Euro.

Poland does co-operate with Slovakia in many areas, merchandise trade being one of the most important fields of co-operation. The value of Poland's exports to Slovakia increased from EUR 3,2 billion to EUR 4,6 billion in the analysed period of time. At the same time Poland's imports from Slovakia rose from EUR 2,8 billion to EUR 3,2 billion. A significant surplus in Poland's trade with Slovakia was observed: it exceeded EUR 1 billion in 2014 and it was close to EUR 1.4 billion in 2015. However, the share of Slovakia in Poland's total exports was reduced to less than 2,6% and its share in Poland's total imports was reduced to 1.8% in the analysed period of time. When it comes to the share of Slovakia in Poland's trade with the European Union, a similar tendency was observed: Slovakia's share in Poland's exports to the EU was reduced from 3,4% in 2010 to 3,2% in 2015; Slovakia's share in Poland's imports from the EU was reduced to 3,0% in 2015 (while in 2010 it amounted to 3,5%). Three CN sections were prevailing in Poland's exports to Slovakia, namely: Base metals and articles thereof, Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment and Transport equipment. The economic ties in traditional fields, in that in raw materials intensive heavy industry, are reflected

in the significance of section XV – Base metals and articles thereof in Poland's exports to the Slovak market. When it comes to the importance of sections XVI and XVII (Machinery and mechanical appliances, electrical and electrotechnical equipment and Transport equipment), the export activity of Poland in those new industries was strongly connected with the development of those industries thanks to the inflow of foreign direct investment into the Polish economy. Several other CN sections were also quite important: mineral products; plastics and rubber and articles thereof; prepared foodstuffs; products of the chemical industry; live animals and animal products.

The implementation of RCA and IIT indices made it possible to find the possible areas of Polish-Slovak inter-industry trade and intra-industry trade intensification. A high level of RCA could be seen as an area with high potential for inter-industry trade. On the other hand, a high level of IIT index was considered an area with high potential for intra-industry trade.

The application of B. Balassa's RCA index let me distinguish the areas of Poland's revealed comparative advantage in trade with Slovakia. In the analysed period of time Poland achieved revealed comparative advantage on the Slovak market in the following sections: I, III, IV, VI, XIII, XIX. Therefore, inter-industry trade between Poland and Slovakia in the above-mentioned sections was prevailing.

Integration of the production processes in the EU goes under the intra-industry specialisation. The undertaken analysis proved a considerably high intensity of intra-industry trade for Polish-Slovak relations. The Grubel-Lloyd intra-industry trade indices for Poland's trade with Slovakia were quite high in a number of CN sections. The greatest intensity of intra-industry trade was noted for the following CN sections: V, VII, IX, X, XV, XVI. Further development of intra-industry trade between Poland and Slovakia should be promoted.

It seems that there is still some potential for strengthening Polish-Slovak co-operation – in some areas inter-industry specialisation will be continued, in other fields intra-industry trade ought to be promoted. Having in mind long-term perspective, one should note that the advantages resulting from participation in intra-industry division of labour are significantly higher than the effects of inter-industry trade.

Undoubtedly, Poland's accession to Euro zone would create even more favourable conditions for further development of Polish-Slovak trade as it would result in the elimination of exchange rate fluctuations and therefore elimination of exchange-rate risk.

Further promotion of intra-industry specialization of Poland's economy (not only in its relations with Slovakia, but generally) should be recommended. Insufficient structural adjustments of the Polish economy, keeping traditional inter-industry trade based on comparative advantages in raw materials-intensive

and labour-intensive products, will result in peripheral position of Poland in the EU. Without necessary adjustments Poland will only take advantages related to a lower level of regional economic integration (free trade area, customs union) and it will not participate in advantages offered by single market or economic and monetary union. As a result Poland will become more subject and liable to internal and external economic shocks in globalised and globalizing economy.

Looking for the area of rational choices in an open economy, membership in the EU structures ought to be treated as an instrument for obtaining the set goal, rather than the goal itself. Poland should get adjusted to the EU market in order to broaden the area of rational choices (in comparison to classic openness of an economy by foreign trade only) and to reduce alternative costs of single European market. At the same time, however, it is necessary to participate in globalization processes of markets.

It is important to stress other areas of Polish-Slovak economic co-operation, in that investment co-operation connected with bilateral transfer of capital in the form of foreign direct investment (FDI). Despite the fact that the overall level of capital transfer in the form of FDI between Poland and Slovakia was rather limited, the size or significance of some Polish investment projects in Slovakia and a number of Slovak investment projects in Poland stood out. The Polish investment projects in Slovakia were connected mostly with distribution of market commodities (construction materials, furniture, foodstuffs, textiles, footwear, and household appliances) and car industry products. The list of biggest Polish investors in Slovakia included: Maspex Wadowice, CanPack, Asseco Poland, Merkury Market, Nowy Styl Group, Black Red White, LPP - Reserved, Cropp, and House, Gatta, Top Secret, Wojas, CCC, Bonprix. The Slovak market was also attractive for consulting companies: Accace, TGC Corporate Lawyers, Acartus. According to Polish Agency of Information and Foreign Investment (PAIiIZ) there were 10 Slovak companies on the list of biggest foreign investors in Poland in 2015, namely: HB Reavis, Slovnaft, ESET, I.D.C. Holding, Vahostav, KOAM, Trade Trans Invest, Asset Portfolio Servicing EKOSERVIS and Accace. Undoubtedly, stronger investment co-operation would stimulate intensification of Polish-Slovak trade turnover.

Another significant element that must be underlined is the co-operation of local authorities, cities and municipalities of Poland and Slovakia. Nine partnership agreements have been signed between the Slovak regions and the Polish regions. More than 250 Polish cities and municipalities co-operated with over 200 Slovak towns and municipalities on the basis of relevant agreements. Co-operation between local government units was most developed in border areas. Convergence of interests in pursuit of the sustainable development of local communities favoured the development of regional co-operation.

Significant impetus for this co-operation was created by the implementation of regional projects financed by EU funds under the INTERREG IIIA Poland-Slovakia 2007-2013 Programme (amounting to about EUR 180 million), as well as the continuation of such activities planned under IINTERREG V-A Poland-Slovakia 2014-2020 program (with the budget of around EUR 155 million).

REFERENCES:

1. BENEDICTIS, L. – TAMBERI, M. (2001): A Note on the Balassa Index of Revealed Comparative Advantage. [Online] In: *Universita Politecnica Delle Marche. Dipartimento Di Scienze Economiche E Sociali*, 2001. [Cited 20.11.2016.] Available online: <<http://docs.dises.univpm.it/web/quaderni/pdf/158.pdf>>.
2. BOGACZ, P. (2016): Polskie firmy i ich hity eksportowe. In: *TwojaEuropa.pl*, 2016, 09.09. [Cited 27.03.2017.] Available online: <www.twojaeuropa.pl/5174/polski-firmy-i-ich-hity-eksportowe>.
3. BOROWIEC, J. (2011): *Ekonomia integracji europejskiej*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2011. 566 pp. ISBN 978-83-7695-108-9.
4. BUDNIKOWSKI, A. (2003): *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2003. 421 pp. ISBN 83-208-1440-5.
5. CENTRAL STATISTICAL OFFICE (2015): *Yearbook of Foreign Trade Statistics of Poland 2015*. Warsaw: Central Statistical Office, 2015. 698 pp. ISSN 0079-2691.
6. CENTRAL STATISTICAL OFFICE (2016): *Yearbook of Foreign Trade Statistics of Poland 2016*, Warsaw: Central Statistical Office, 2016. 712 pp. ISSN 0079-2691.
7. CZARNY, E. (2003): Intra-Industry Trade – Do We Really Know What It Is? In: *European Trade Study Group (ETSG)*, 2003. [Cited 20.10.2016] Available online: <<http://www.etsg.org/ETSG2003/papers/czarny.pdf>>.
8. DAVIS, D.R. (1995): Intra-industry trade: A Heckscher-Ohlin-Ricardo approach. In: *Journal of International Economics*, 1995, 39, pp. 201-226.
9. EBC (2016): *Raport Roczny 2015*. Frankfurt am Mein: Europejski Bank Centralny, 2016. 225 pp. ISBN 978-92-899-2006-3.
10. EBC (2015): *Raport Roczny 2014*. Frankfurt am Mein: Europejski Bank Centralny, 2015. 183 pp. ISBN 978-92-899-1807-7.
11. EXPORT GROUP (2017): *Eksport do Czech i Słowacji (2017)*. [Online]. [Cited 27.03.2017.] Available online:

- <<http://www.exportgroup.pl/eksport/eksport-do-czech-eksport-na-slowacje.html>>.
12. GRADZEWICZ, M. – HAGEMEJER, J. – ŻÓŁKIEWSKI, Z. (2011): Globalization and the Polish economy: stylized facts and simulations using a Computable General Equilibrium Model. [Online.] *MPRA PAPER* No. 28228. [Cited 20.11.2016.] Available online: <<https://mpra.ub.uni-muenchen.de/28228/>>.
 13. KAWECKA-WYRZYKOWSKA, E. (2009): Evolving pattern of foreign trade specialization of the new Member States (NMS) of the EU: role of foreign direct investments – case of automotive industry. In: *European Economy. Economic Papers*, 2009, No. 364, March 2009, pp. 2-37.
 14. KOŁODZIEJCZYK, K. (2016): Poland in the European Union. Ten years of membership. In: *Revista UNISCI / UNISCI Journal*, 2016, No. 40 (Enero / January 2016), pp. 9-26.
 15. KRUGMAN, P.R. – Obstfeld, M. (2007): *Ekonomia Międzynarodowa. Teoria i polityka. Tom 1*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. 418 pp. ISBN 978-83-01-14814-0.
 16. LAURSEN, K. (2015): Revealed comparative advantage and the alternatives as measures of international specialization. In: *Eurasian Business Review* 2015, June, Volume 5, Issue 1, pp. 99-115.
 17. MAŁUSZYŃSKA, E. (2009): *Nowe państwa członkowskie Unii Europejskiej. Gospodarka, regiony, lobbying. Doświadczenia pierwszych lat członkostwa*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, 2009. 271 pp. ISBN 978-83-7417-433-6.
 18. MILLEVILLE, J. (2009): Wpływ integracji ekonomicznej na handel ugrupowania regionalnego na przykładzie Unii Europejskiej. In: *Barometr Regionalny*, 2009, No. 2 (16), pp. 55-69.
 19. MOLENDOWSKI, E. (2006): Handel wewnątrzgałęziowy krajów CEFTA z państwami Unii Europejskiej. In: *Gospodarka Narodowa*, 2006, Nr 5-6, pp. 75-91.
 20. MOUSSIS, N. (2015): *Access to the European Union. Law, Economics, Policies*. Cambridge-Antwerp-Portland: Intersentia, 2015. 770 pp. ISBN 978-1-78068-258-7.
 21. NBP (2011). *Narodowy Bank Polski. Międzynarodowa rola euro*. [Online.] *Narodowy Bank Polski*, 2011. [Cited 7.03.2017.]. Available online: <https://www.nbp.pl/publikacje/o_euro/euro_III.pdf>
 22. NBP (2017). *Narodowy Bank Polski. Zasady polityki kursowej*. [Online.] *Narodowy Bank Polski*, 2017. [Cited 7.03.2017.]. Available online: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/o_nbp/informacje/polityka_pieniezna.html>.

23. OECD (2010). Intra-industry trade, In: *Measuring Globalisation: OECD Economic Globalisation Indicators 2010*, Paris: OECD Publishing, 2010. 232 pp. ISBN 9789264084353.
24. PAWLAS, I. (2013): The Czech Republic and Slovakia as Poland's Trade Partners at the time of Global Instability. In: *Electronic proceeding of the 15th International Scientific Conference on Finance and Risk*, Bratislava: University of Economics in Bratislava, 2013. pp. 359-368, ISBN 978-80-225-3765-0.
25. PAWLAS, I. (2014): *Rozwój polskiej gospodarki na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej w okresie niestabilności w gospodarce światowej*. Katowice: Wyd. UE w Katowicach, Katowice 2014. 266 pp. ISBN ISBN 978-83-7875-193-9.
26. PLUCIŃSKI, E.M. (2015): *Konkurencyjność strukturalno-czynnikowa polskiego handlu na rynku UE w latach 2002-2012*. Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2015. 340 pp. ISBN 978-83-65208-09-5.
27. POLÁČKOVÁ, H. (1994): Regional Cooperation in Central Europe. Poland, Hungary, Czech Republic and Slovakia: From Visegrad to CEFTA. In: *Perspectives*, 1994, No. 3 (Summer 1994), pp. 117-129.
28. SULMICKI, J. (2009): Wchodzenie Polski do strefy euro w kontekście obecnego kryzysu finansowego. [Online.] In: *www.e-finanse.com* , 2009. [Cited 7.03.2017.] Available online: <http://www.e-finanse.com/artykuly_eng/122.pdf>.
29. WYDYMUS, S. & BOMBIŃSKA, E. & PERA, B. (2012): *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a konkurencyjność eksportu Polski*. Warszawa: CeDeWu, 2012. 227 pp. ISBN 978-83-7556-205-7.

STABILITA REGIONÁLNIĀ RÁDŮ V SOUČASNĀM MEZINÁRODNĀM SYSTĀMU: RÁMEC PRO ANALÝZU

STABILITY OF REGIONAL ORDERS IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL SYSTEM: A FRAMEWORK FOR ANALYSIS

Martina Ponížilová¹

K pochopení podob regionálních řádů v současném mezinárodním systému je třeba udělat si jasnější obrázek o jejich základních charakteristikách, stejně jako o kontextu, v jakém se převažující řády formovaly. Ohled přitom musíme brát na povahu vztahů mezi aktéry, převažující vzorce chování entit a instituce, které řády utvářely a měnily – na moc a chování regionálních mocností, na konflikty, spolupráci a integraci v daném regionu a na vměšování vnějších mocností. Tento článek představuje teoretický a analytický rámec určený pro měření úrovně (ne)stability regionálních řádů v současném mezinárodním systému. Cílem textu je napomoci určit míru stability jednotlivých regionálních řádů, stejně jako umožnit jejich komparaci napříč světovými regiony.²

Klíčová slova: regionální řád, regionální neuspořádanost, regionální systém, stabilita, instituce, anarchie

Understanding the forms of regional orders in the contemporary international system requires a clear picture of its basic characteristics and the context in which the prevailing order was formed. Relationships between the actors have to be taken into account as well as the dominant behaviour patterns of the entities and institutions that created and shaped the regional order – power and behaviour of the regional powers, conflicts, cooperation and integration within the given region, and interference from external forces.

¹ PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D. Department of Politics and International Relations, Faculty of Philosophy and Arts, University of West Bohemia, Univerzitní 8, 306 14 Plzeň, e-mail: mponizil@kap.zcu.cz.

The author is a junior assistant at the University of West Bohemia in Pilsen. In her research, she focuses on the forms of world order and regional orders, on political systems and foreign policies of Middle East states, on geopolitics and the formation of the Middle East region, on small states and regional powers in the Middle East and Hezbollah movement.

² This paper is a part of the project *Changes in World Regionalism* (code number SGS-2016-027) financed by the Student Grant Competition at the University of West Bohemia in Pilsen.

This article presents a theoretical and analytical framework for determining the level of (in)stability of regional orders in the contemporary international system. The aim of this text is to help to measure the level of stability of individual regional orders and to enable their comparison across world regions.

Key words: regional order, regional disorder, regional system, stability, institutions, anarchy

JEL: F50, F51, F55

1 INTRODUCTION

Since the 1990s, the topics of regional institutions, conflicts and powers have been gaining ground in discussions on the new world order, the changing distribution of power in the post-Cold War world and the unequal development of economies and security in different regions. The decentralisation of international relations helped strengthen the autonomy of regions, which were no longer influenced by the great powers' rivalry, and increase the assertiveness of non-Western powers in *international* politics. Already during the period of decolonisation, regional security dynamics in non-Western regions was strengthened by the emergence of new states and the limitation of the influence of traditional powers (Buzan & Wæver 2003, pp. 15–16). Economic and regional institutions were created, and from the 1950s onwards, regional power centres became providers of public goods together with the world powers contributing to the formation of regional orders. The transformation of a bipolar system into a “world of regions” (Katzenstein 2005) therefore helped non-Western entities to rise to power. This, in turn, increased the academic interest in these regions creating the “regional turn in IR theory” (Godehardt & Nabers 2011, p. 1). With greater attention focused on regions, the long-time discussion about the shape of the world order and its transformation turns in the post-bipolar world into questioning how regional systems are formed and shaped and what form regional orders take.

In spite of this, some aspects of the research of regional orders remain largely neglected. For instance, the efforts to theoretically approach the influence of regional powers on the regional order are scarce and insufficient. This leads to the following questions: How do we examine the level of stability of regional orders? What is the influence of the growth of regional powers and strengthening of the autonomy of regions on the form of the world order and individual regional orders? How does the distribution of power, i.e. the existence or, on the contrary, the absence of a dominant regional power in a particular regional system influence regional cooperation and integration? How does the regional order look like in regional systems without any dominant regional power that would support and maintain cooperation and integration within the region, and when regional powers are competing against each other and

cannot supply the role of a dominant power? Is the conflicted and unstable character of some of the world's regional orders and the underdeveloped system of regional governance caused or strengthened by the competition of regional powers?³ Does the struggle for a privileged position in the region and enforcing different versions of regional order between regional powers not contribute to the deterioration of interstate relations and conflicts?

Therefore, this text aims to partly contribute to the theoretical and methodological debate about the study of regional orders by presenting a theoretical and analytical framework for determining the level of the (in)stability of regional orders in the contemporary international system, and also by explaining the connection between regional power distribution and the character of the regional order. Understanding of the form of regional orders in the contemporary international system requires a clear picture of both, its basic characteristics and the context in which the prevailing order was formed. Relationships between the main actors have to be taken into account as well as the dominant behaviour patterns of the entities and institutions that created and shaped the regional order – power, behaviour and interaction of the regional powers, cases of cooperation and integration within the given region, and interference from external forces. First, this article introduces two crucial concepts – regional order and regional disorder – and explains which particular forms regional orders can take. Further, it presents operational definitions of basic concepts and variables and the framework for analysis, so that the level of stability of regional orders can be measured and compared across different regions.

2 REGIONAL ORDERS AND DISORDERS – DEFINING DIFFERENCES

On the most general level, we understand world or regional order as the general arrangement of activities of units in the system and their mutual relations or as the predominant way these activities are governed. This arrangement consists of a set

³ The author's paper *The Impact of Regional Powers' Competition on the Middle East Regional Order: 1945–2010* reflects on the influence of the existence of multiple power centres and their relations on the development of regional order in the Middle East in 1945–2010, using the assumptions of the Power Transition Theory (Ponížilová 2016a). The findings of this article were broadened and updated in the book *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu: Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945–2015* published in 2016 (Ponížilová 2016b).

of informal (primary)⁴ and formal (secondary)⁵ institutions which influence the behaviour of individual actors of the given system, their mutual interactions and relations (Barnett 1995, p. 486). To put it plainly, order represents conditions in which units of the international system or individual regional systems exist and operate (Genna 2007, p. 6). The order itself is reflected in the overall functioning of the given system or subsystem – a different form of order displays itself in a distinct nature of relations between the units of the (sub)system. At this point, it is necessary to highlight that the term order can be understood in two ways – order as a normative precept and order as an analytical concept (Rosenau 1992, p. 9), or, in McKinley's and Little's words (according to Rengger 2000, p. 34), order as a “goal satisfaction” (normative order) and order as a “pattern” (descriptive order). The first meaning of order is a result of normative reasoning, which stresses the systemic stability and cohesion as well as cooperative and peaceful relations between actors, where the behaviour is governed by shared rules, norms and “relatively stable expectations” (Barnett 1995, p. 487) while this order distinctly carries a positive connotation. This clearly implies that a situation when conflicts, wars and mutual mistrust among actors predominate the system instead of cooperation and compliance with the rules, is an undesirable state of affairs. Such a system is labelled “chaotic”, “messy” or “disorderly” – in any case, we cannot talk about the existence of order. In case of analytical (empirical) order (Rosenau 1992, pp. 9–10), or, in other words, factual order (Barnett 1995, p. 487), we have to free ourselves from requirements regarding a desirable form of order, that means from the spreading of norms and values the order is built on. If empirical order is an arrangement framing a changing world politics throughout its history (Rosenau 1992, p. 10), then we cannot limit the concept of order to one of its forms – the desirable one – only.

⁴ Primary or informal institutions are “durable and recognised patterns of shared practices rooted in values held commonly by the members of interstate societies, and embodying a mix of norms, rules and principles” (Buzan 2004, p. 181). Among informal institutions we rank, for example, sovereignty, diplomacy, territoriality, market, great power management but also culturally and ideologically grounded institutions such as nationalism, pan-ideologies (i. e. panarabism) or religion (Gonzalez-Pelaez 2009, p. 93).

⁵ Among secondary or formal institutions we rank international organizations and international regimes. I work with the presumption that regimes are “sets of implicit or explicit principles, norms, rules, and decision-making procedures around which actors' expectations converge in a given area of international relations” (Krasner 1982, p. 186). In case of international regimes, these principles, rules and also financial commitments are accepted by a group of states (Ruggie 1975, p. 570). Organizations are secondary institutions, which are based on “a formal system of rules and objectives, administrative apparatus and formal and material actualities” (Waisová 2003, p. 20). Compared to regimes, organizations dispose of headquarters, budget, own employees, bodies, administrative hierarchy etc.

In this article, we understand the concept of order as an analytical category enabling us to research different social situations, which is why we do not identify the term order with only one specific (desirable) form of systemic order. Thus we do not perceive disorder as an opposite of order but as one of its many forms. Therefore, in this text, we will use the terms stable order (“orderly” intraregional relations prevail) and unstable order (an order taking a form of disorder). In international or regional systems, diverse forms of order can prevail which can be found anywhere on a scale from a high level of instability and conflict (i.e. disorder) up to a stable order characterized by peaceful interactions, widely shared values and norms and respect for rules of behaviour by actors of the given system. Here we agree with Cox (1992, pp. 136–137) who is convinced that an order “is thus not to be perceived as a limited range of social situations, e.g. those which are free from turbulence or conflict” because different values and goals instigate diverse forms of order. An order is, therefore, basically any stable pattern of behaviour or regular interaction, and these occur in various social situations (Hurrell 2007, p. 2). Nevertheless, we cannot see “order” as a completely neutral term regarding its normativity. Rengger (2000, p. 18) comes with an idea that order “must be both ‘normative’ and ‘explanatory’.” Indeed, explanatory or descriptive order fails to capture the social realities of the international system since the behaviour of actors has always a purpose, i.e. it focuses on achieving goals. And this usefulness of all actions of social actors cannot be omitted from the conceptualization of order.

(Dis)order in Anarchy

According to Bull (2002 [1977], p. 3), relations between constitutive components of an order are never completely random but they follow certain rules and principles – and this applies also to conflicts and wars which are, basically, normative phenomena.⁶ Bull (according to Hurrell 2002, pp. viii-ix) adds that “war is as a matter of fact an inherently normative phenomenon; it is unimaginable apart from rules by which human beings recognise what behaviour is appropriate to it and define their attitude towards it. War is not simply a clash of forces ...” Hurrell (2002, pp. viii-ix) says that this Bull's reasoning means that not even armed conflicts are entirely free of rules – wars and conflicts “take place within a highly institutionalised set of normative structures – legal, moral and political”. In English School theorising, the term institution does not relate only to formal institutions such as international governmental organizations, but also to informal institutions such as balance of power or armed conflict (Rengger 2000, p. 23). This answers Rosenau's (1992, p. 2) question

⁶ Cox (1992, p. 136), in this context, adds that “[e]ven the notion of the haphazard can be contested, as scientists now perceive orders within chaos, so may some kind of order be perceived in anarchy.”

if it is possible to consider a wide armed conflict between units in the system as a specific form of order.

In Stanley Hoffmann's opinion (according to Rengger 2000, p. 20), anarchy (an absence of superior authority), together with absence or weakness of norms shared by these units, is an essence of contemporary international order. And it is precisely this (anarchy and weakness of shared norms) what Hoffmann considers a core problem of international order. He continues with a crucial question if both anarchy (in the meaning of an absence of a common authority superior to units) and order (in the meaning of widely shared rules and norms between units of the system, i.e. order in its desirable, stable form) can exist in the international system.

Even Hedley Bull (according to Hurrell 2002, pp. xx–xxi) deals with similar questions – first, if a system of states offers possibilities for the development of a world order, and second, which form this order would acquire. If we understand order as a concept which, in real situations, gains different forms, and if we perceive anarchy as an absence of central authority predominant to states and not as a synonym of chaos, then we can state that order and anarchy are not mutually excluding terms. Wight (1978, p. 105) thinks that anarchy (in the meaning of complete chaos) is not a concept exploitable for the description of the contemporary international system because it does not correspond with the real state of affairs – the international system is not in a state of chaos and permanent conflict. Hoffmann (2002 [1995], p. xxvii) argues that “the ‘anarchy problematique’ does not mean a constant war of all against all.” A state of war is only one possible form of order, nevertheless, since a state system developed, order takes the form of “precarious peace” or “troubled order” when there is not a situation of constant war of all against all but it comes close to the concept of international society (Hoffmann according to Rengger 2000, p. 21). The absence of a central authority affects, in a certain way and to a certain degree, units of the system and has therefore an impact on their behaviour (see below), although this does not imply a permanent state of war of all against all. Because of the anarchical structure of the international system, there are certain structural conditions limiting the behaviour of units but these do not fully reflect specific relations between actors. Relations between actors can be both conflict, and cooperation⁷ and actors themselves often try to eliminate or weaken negative effects of anarchy (for example, by creating international regimes or organizations) (Bull 2002 [1977], p. 10, Buzan & Little 2000, p. 108, Wight 1978, p. 105). Therefore, we do not understand the international system and individual subsystems a priori as arrangements characterized by a permanent and omnipresent competition and conflict. Some authors are convinced that “the international system (in

⁷ And Hedley Bull (2002 [1977], p. 10) would add that besides cooperation and conflict, we see also neutrality and indifference with regard to one another's objectives in international relations.

spite of its lack of an overarching regime or world government) is several steps beyond anarchy [in the meaning of chaos and omnipresent conflict – author's note]” (North according to Rosenau 1992, p. 8). This is due to the existence of many international institutions and international laws and treaties regulating the behaviour of states.

In this context, Buzan (1983, p. 96) talks about possible changes in the form of the anarchical system with two utmost forms of anarchy – an immature anarchy and a mature anarchy. Immature anarchy is characterized by mutual non-recognition of the sovereignty of states, by permanent fight for power and dominance between units and their warfare, absence of mechanisms with a potential to regulate the competition between states, and by relations between units which are influenced primarily (but not exclusively) by the distribution of power among them. This anarchy gets the form of chaos and is unstable. It is immature because “it had not developed any form of international society to moderate the effects of political fragmentation” (Buzan 1983, p. 96) (here we can see that Buzan comes close to Bull's thoughts and terminology). That means that the units of this system do not share any norms and rules which would regulate negative effects of the absence of an authority superior to states and their mutual relations characterised by mistrust, hatred and fear. Buzan (1993, p. 341) claims that we can think of a “primitive international system” (or, in his terms, an immature anarchy) but he makes its long-term existence dependent on the development of “at least a few basic elements of international society.” Mature anarchy is characterized by the existence of a society of states recognizing each other's sovereignty, legitimacy, equality and inviolability of borders (Buzan 1983, pp. 96–97).

As has been said, in the system characterized by frequent disputes and armed conflicts, a certain form of order prevails – and it is an unstable one. Thus, in an unstable order, “the minimum conditions of coexistence” have to be met (Aron according to Hurrell 2007, p. 2). Representatives of the English School, Hedley Bull (2002 [1977], p. 13) above all, brings a concept of “international society” which exists in the anarchical system. Bull understands it as a society of states, which may lack a superior authority enforcing law, sanctioning its violations and bearing costs on guaranteeing public goods, nonetheless, states realize the existence of common interests and values, which encourages them to follow a set of rules⁸ in mutual relations and to participate in maintaining and running the common institutions. Bull (2002 [1977], p. 13) writes that there can be an international system without an international society. However, the very fact that units mutually recognize their sovereignty creates a certain “minimum of society” in the contemporary international and regional systems.

⁸ These include the rules that states recognize each other's sovereignty or that they comply with international agreements (Bull 2002 [1977], p. 13).

In Buzan's and Little's (2000, p. 107) words, mutual recognition of sovereignty among states creates a social structure of the system the states themselves are part of, thus creating a basis of the international society. Or, to put it in slightly different words, if we accept the existence of a system of states, then only one small step leads to the acceptance of the existence of international society (Wight 1978, p. 105). Such an anarchical society, which is defined by a minimum of shared rules, is, according to Hurrell (2007, p. 3), “necessarily thin and fragile” because its main goals are “the preservation of the society of states itself, the maintenance of the independence of individual states, and a regulation – but not elimination – of war and violence amongst states and societies”. On one hand, the society can be weakened by states choosing strategies to achieve their goals according to the logic of self-help, on the other hand, increasingly thick networks of rules and institution, which exist in the contemporary global system, can strengthen the international society (Hoffmann 2002 [1995], pp. xxvi–xxvii, xxix). This then forms different orders in the international system.

Lake and Morgan (1997a, p. 3) or Hurrell (2007, p. 239) do not speak about one world order but rather about the establishment of several regional orders and about a multi-regional system of international relations. After all, Hurrell (2002, p. xvii) believes that regionalism represents such an important feature of contemporary international relations that it creates opportunities to move away from the research of the worldwide order and to focus on individual “regional international societies”⁹. When we say we can talk about different levels of “maturity” of international society and order in the cases of individual regional systems, we base our assumptions on Buzan's and Little's (2000, p. 105) findings that the level of international society is “quite unevenly distributed” within the global system. This shows differences in the degree of development of orders in individual world subsystems.

Although in some areas of the world, we can see an order where states (usually) recognize each other's sovereignty, negative effects of an anarchic structure prevail and the units' behaviour is not limited by a widely shared network of formal and informal institutions. Relations between actors are thus defined by a low level of trust and cooperation leading to the inevitable reliance on self-help (Stewart-Ingersoll & Frazier 2012, p. 2). In other areas (territories of the European Union member states serve as a traditional example), we can find a society of states whose coexistence is based on sharing a number of rules, norms and a network of institutions, which significantly regulate, manage and coordinate mutual relations and enable foreseeable mutual interactions. A strengthening of trust and collaboration between actors can be

⁹ Besides him also Hoffmann (2002 [1995], p. xxvii) points to the shortcomings in the work of Hedley Bull who focuses solely on the international community and order at a global level but does not sufficiently address how orders vary at different times and in different regions. For example, Buzan and Gonzalez-Pelaez (2009) are trying to fill this gap.

observed and also the promotion and preservation of important values and goals shared by actors of the region, which reflects an “advanced” form of order (Buzan & Little 2000, p. 105). Thus, individual regional orders can differ from each other with regard to their form and they also change in time (see, for example, Wendt's [1999, pp. 246–311] “cultures of anarchy”).

Solingen (1998, p. 3) calls the two utmost forms of regional order “war zones” and “zones of stable peace”. In the contemporary international system, we see mostly different combinations of cooperative and conflictual patterns of actors' behaviour rather than these utmost, ideal-typical forms of regional orders. Hoffmann (according to Rengger 2000, p. 21) names the model of order prevailing in the Westphalian system of sovereign states as “precarious peace” (or “troubled order”) which comes close to the concept of Bull's international society. Thus, he excludes the possibility to qualify the contemporary order as a “state of war”. If there are two utmost forms of order – a system of sovereign states characterized by a necessary minimum of shared norms and rules ensuring its existence (i.e. the majority of states recognize each other's sovereignty and legal equality¹⁰) on one hand, and a system where states are integrated to such a high degree that a transnational (federative) body is created¹¹, on the other hand – then we can think of a spectrum of developmental “inter-levels” of order, which can prevail in the international or regional system.

As mentioned above, authors present various concepts relating to one of the many forms of international order. In each case, individual forms of order are reflected the most by “the manner and degree to which these political practices and institutions have reduced conflict and facilitated some degree of cooperation and stability” (Hurrell 2007, p. 3). Hurrell's comment implies a possibility for an existence of both, an unstable adversarial order where actors fail in reducing conflicts and the level of violence in mutual relations (or they do not strive for it), and the order where armed conflict basically disappeared from mutual relations. And this is precisely the level of stability and cooperation determining the research of various kinds of regional orders.

¹⁰ Without a mutual recognition of most units of the system, the logic of sovereignty and, hence, a system of states could not exist. According to Wight (1977, p. 135), it would be “impossible to have a society of sovereign states unless each state, while claiming sovereignty for itself, recognized that every other state had the right to claim and enjoy its own sovereignty as well.” Authors Buzan and Little (2000, p. 105) moderate his statement because, from their point of view, it is particularly the great powers and not necessarily all states who have great impact on the definition of the international system of states. Nonetheless, this does not change the fact that without mutual recognition of the right to existence and equality, there would be no system of states. In addition, it is the beginning of the development of rules and institutions in the system on which international law and diplomacy are based. Indeed, Waltz's (1979) theory of international politics largely depends not only on the interactions between states but also on the concept of sovereignty.

¹¹ And the system of states basically ceased to exist (Buzan & Little 2000, p. 105).

With regard to what was explained earlier in this text, I understand the term “regional order” as a framework arrangement (with)in a regional system reflecting activities and mutual relations of its actors and as an analytical category, which enables us to study different social situations. Therefore, I do not identify order with only one of its possible forms. Rather, I think of a developmental continuum of regional order whose utmost form resembles a highly unstable order characterized by violent and conflicting relations between actors, and the other extreme is a highly stable order where violence disappeared from mutual relations and these are defined by a high level of collaboration and harmony.

The Diversity of Regional Orders

From Godehardt's and Nabers' (2011, p. 9) statement that “there is nothing like natural [and therefore unchangeable – author's note] regional order”, it becomes clear that orders are the creation of the international community and thus we can refer to them as “political orders”.¹² This fact indicates a possible gradual changeability of orders. As the individual components creating and reproducing order gradually transform, the order is simultaneously reshaped.

What form the regional order acquires we get to know mainly from mutual interactions between actors of the given subsystem, or, to be specific, from the prevailing patterns of behaviour, processes, process formations, norms, rules and, if necessary, also values and the level of their acceptance by regional actors. Authors come up with various concepts regarding the forms of international order. Lake and Morgan (1997a, p. 12) consider to be traditional types of regional order both, the arrangement where states are trying to maintain their security by the balance of power between states, as well as the one where states regulate relations between themselves and ensure security through various types of international security regimes based on cooperation. This category includes, for example, collective security systems or pluralistic security communities. The concept of pluralistic security communities was originally developed by Karl Wolfgang Deutsch (1957), but later also Emanuel Adler and Michael Barnett (1998) focus on the existence of security communities. Andrew Hurrell's (2007, pp. 3, 5–6) approach also offers few ways of seeing an international

¹² They speak of *political* order as an order, which was created by the society, thus it is not a *natural* order. They do not use this term in Barša's and Císař's (2008, pp. 331–332) meaning, according to which the political order in the international relations theories is characterized by a monopolization of violence and power dominance due to which a peaceful cooperation in the international system is possible. From this kind of political order they differentiate cultural (social) order representing an “ideological dimension of social relations” and, therefore, being related to the collective sharing of certain ideas and norms about other actors and their actions, to mutual relations and to the rules of international politics.

order. It is either “pluralist and limited society of sovereign states” (i.e. pluralist conception of international order), “liberal solidarist society of states” (i.e. conception of solidarist order), or “complex governance around and beyond the state”. Although it is quite common that in different systems or subsystems various elements of the above mentioned types of regional orders combine, according to Lake and Morgan (1997a, p. 12), one type always prevails depending, among other things, on the interests and preferences of states. In another text, the authors present Europe as an example of the region where states are committed to manage security issues and solve security problems by collaboration (Lake & Morgan 1997b, pp. 345–346).

Therefore, what matters is which specific characteristics of the individual forms of order prevail in the given (sub)system. By researching a specific order, it is necessary to focus on the prevailing patterns of political, security and economic relations between units. Some scholars name these “process formations” (Buzan & Jones & Little 1993, p. 50), others call them “institutions” (Hurrell 2007, p. 4, Wight 1978, p. 111) or “routinized arrangements” (Rosenau 1992, p. 5). No matter what we call them, the important thing is they refer to the processes and relations which prevail in a given (sub)system, and hence to the overall form of order. The great diversity of these process formations or institutions reflects the wide range of different relations the units can enter. On the one hand, they include, for example, conflicts, wars, security dilemmas, neutrality, arms races, balances of power and alliances which emerge due to the effects of the anarchic structure of the (sub)system of units. Their behaviour reflects their uncertainty about the intentions of the others and they must, therefore, follow the logic of self-help. On the other hand, the process formations comprise diplomacy, international formal institutions (regimes, organizations, conventions), international law or economics and trade orders whose formation is brought about by focused and conscious efforts of units of the system to eliminate or overcome the negative effects of the anarchic structure and achieve common profits (such as political stability, peace, trade, resources management or welfare) through institutionalization of mutual agreements and arrangements (Buzan & Little 2000, p. 79, Hurrell 2007, p. 4, Rengger 2000, p. 21, Rosenau 1992, p. 5, Wight 1978, p. 111). The extent of internationalization of rules, norms, ideas and institutions in the region points to the level at which the actors are interconnected. Connectedness of actors refers to the linkage of units of the system “through various kinds of political practices and institutionalized structures” (Hurrell 2007, p. 3), that means, to the different level of mutual (more or less asymmetrical) dependence of actors. And it is particularly this level of connectedness which is, according to Rosenau (1992, p. 13), the main characteristic of the prevailing order. He specifies that some routinized arrangements constituting a basis of an order are the result of conscious and deliberate decisions and activities of actors, their purpose being to maintain the order. Conversely, there are

arrangements that are formed unintentionally by “the aggregation of individual decisions that are designed to serve immediate subsystem concerns but that cumulate to system-wide orderly arrangements” (Rosenau 1992, p. 5).

Buzan and Little (2000, p. 79) suggest that a “nature” of process formations, meanings which processes, institutions, rules, norms and patterns of behaviour prevail in the system, is, to some degree, dependent on the form of the system structure and also on the structure of units (for example, the compatibility of states' ideologies plays an important role). However, scholars in international relations cannot fully agree on the way and degree to which the structure affects patterns of interactions, behaviour and relations among units, and, by extension, of the order. This question does not apply only to the organizing principle of the system (i.e. anarchy or hierarchy), but also the polarity of the system. The order is closely connected to the structure of the (sub)system but it cannot be fully identified with it: when studying an order, we have to take into account also relations between states and type of their interactions (unlike the situation when we study the shape of the structure – in this case, it is enough to know that there are some interactions between units regardless of their type). The changing type of relations, norms, rules and institutions reshapes the form of order. The structure will change only if the distribution of power in the system (for example, from a bipolar to unipolar) or organizational principle (anarchy or hierarchy) changes. But even ideas on what effect the distribution of power between the main actors has on the form of order and stability of the (sub)system, often vary markedly.

Polarity and Order

In the field of international relations, several theories exist, at the most general level, regarding the connection between the distribution of power among states, or polarity¹³ of the system, respectively, and its stability. Many classic realist, neorealist, neoliberal and other authors contributed to the development of these systemic theories to which we rank, for example, the balance of power theory and various hegemonic theories such as the hegemonic stability theory and the power transition theory. These theories focus on the stability of the international system with regard to the power position of states but they differ in the assumptions as to which specific form of polarity is appropriate to maintain its stability. Thus, they come to the conclusions which are inherently contradictory when one group of authors highlights the multipolarly structured system characterized by power balancing through alliances,

¹³ Polarity is closely connected to the distribution of power capabilities among units, as is refers to the number of power centres in the system. It is therefore a distribution of power limited to the main actors, i.e. not all actors are involved, as it is the case of the term “distribution of power”. According to Mansfield (1993, p. 105), it is necessary to focus also on the concentration of power when analysing international relations. It indicates how big potential power differences are between the main actors of the system.

while other researches are of the opinion that bipolarity with two competing power centres is the most stable system, and, finally, the third group of scholars supports the unipolarity (sometimes we talk about the hegemonic order), which is typical for its power hierarchy or, in other words, the concentration of power in the hands of a hegemon.¹⁴

Many authors, both classical realists (e.g. Morgenthau 1948) and authors of different theoretical orientations (e.g. Deutsch & Singer 1964) emphasize the stability of multipolar systems. The balance of power theory¹⁵ highlights positive sides of multipolarity when it says that the balance of power may be either balanced when there is no potential hegemon in the system (even though such a system can be characterized by a certain power asymmetry), or unbalanced (Mearsheimer 2001, pp. 44–45). If multipolar system is unbalanced, meaning when one state significantly increases its power the others would tend to balance the power of this potential hegemon by establishing alliances or by strengthening their own power capabilities. A hegemon or a potential hegemon is, in the eyes of the other (weaker) powers, a significant threat, therefore, it is necessary to balance its relative power and prevent its further growth as this situation may cause the system's destabilization and increase the likelihood of the outbreak of a conflict. The power shift itself is then understood as a cause of conflict between states (Organski & Kugler 1980, pp. 13, 29–30). Peaceful international relations and the stability of the system is maintained when no state has power predominance. However, according to the proponents of multipolarity, this system, contrary to the bipolar one, offers more opportunities to form alliances preventing aggressive behaviour of the state, which increases its power capabilities. Väyrynen (1984, p. 342) goes to the level of a regional system but draws a similar conclusion – the existence of a hegemonic power in the region may be somewhat detrimental because the resistance of weaker states against the hegemonic power decreases the stability of regional systems. Moreover, the presence of the hegemonic power hampers

¹⁴ For a long time, the debate on the polarity and stability of the system focused on the bipolar and multipolar systems while the interest in unipolarity came later. Unipolarity (or hegemony) should be viewed merely as a hypothetical form of the system, since the balancing of power effectively prevented the emergence of a unipolar system (Kaplan according to Kratochvíl 2002, pp. 28–29).

¹⁵ Besides the balance of power theory, realists also work with Walt's balance of threat theory, which asserts that states cooperate (usually within military alliances) to collectively defend themselves against a common threat. Especially weak states often choose the strategy of bandwagoning and Walt's theory can explain why weaker states take side with a stronger state (or a coalition of states), rather than trying to balance its power (Walt 1985, pp. 6–8). One reason may be the policy of appeasement towards the more powerful state, the second a simple cost-benefit calculation – for the state, it can be more convenient and strategic to join a (regional) power.

the creation of integration groupings for whose formation a relatively equal distribution of power among states is a basic condition.

Among the proponents of a bipolarly structured system we include mainly neorealists headed by Kenneth Waltz (1979). They argue that bipolarity has a positive effect on the stability of the system because the less power poles in the system, the less uncertainty on the part of these powers. And it is exactly this uncertainty that is considered a destabilizing factor. Less uncertainty about the behaviour of others further limits the possibility of miscalculation of the situation and, alternatively, also the outbreak of an armed conflict. With only two powers within the system, these two focus their attention and forces on one another as well as respond to each other (mutually balance their power). In case of multipolarity, the observation of other powers' behaviour and the adoption of adequate responses is complicated due to the higher number of powers within the system. In addition, problems of collective action may arise more probably when states expect that it will be just the other state bearing the costs of balancing of power of the potential aggressor (Levy & Thompson 2010, pp. 33, 52).

From what has been said so far, it is clear the advocates of multipolarity and bipolarity assume that powers are prone to aggressive behaviour and balancing of power prevents such aggression and establishes a peaceful equilibrium (again). Peace is maintained, as in a situation of balanced powers, states cannot be sure if the conflict would end in their favour should the opponent or opponents be relatively equally powerful. This uncertainty about the outcome of a conflict forces them to behave with restraint regarding the possible initiation of a war (de Soysa & Oneal & Park 1997, p. 511). Unlike the hegemonic theory, the balance of power theory argues that a unipolarly structured system is not only undesirable (because it is less stable) but even that no unipolar system should arise, and certainly, the established hegemonic order should not have any legitimacy.

By contrast, the hegemonic stability theory or the power transition theory highlights positive effects of the existence of a hegemonic power for international politics and (international) economy. The original version of the hegemonic stability theory discussed mainly the conditions for the establishment and maintenance of the international liberal economic order. For this, the existence of a hegemonic power advocating liberal economic principles creating and managing the order is necessary (though not sufficient). Without any hegemonic power, the liberal economic order is crumbling and protectionism strengthens in economic relations. Robert Gilpin (2001, pp. 356–357, 359) applied this theory to regions claiming that the presence of a powerful leader state or states is an important factor with a positive impact on regional economic and political integration. It is often in the interest of powers to support the creation of regional economic and political regimes and organizations. Such a power or

group of powers do not only set out the rules of the institutions but also help facilitating cooperation among other countries.

Authors of the power transition theory (see, for example, Tammen et al. 2000) view the existence of a dominant or hegemonic power, or a group of states at this position, as a condition for maintaining security, stable order, cooperative relations and intraregional integration. They form a regional order for the benefit of other states by building structures for regional governance and managing public goods. Therefore, the suppositions of this theory imply that the absence of a dominant power or cooperative group of powers in a region has a negative impact on the stability of the order. The resulting state is conflict in relations and a low level of integration and institutionalisation.

Regarding the agent-structure problem, realist authors such as Waltz (1979, p. 73) believe that the anarchic structure of the international system is a major (though not sole¹⁶) determinant of the behaviour of units. (Neo)realists suggest that interactions between the units of the system are “structurally determined by some set of physical governing laws” or, to put it differently, the behaviour of units is subject to “objective mechanical laws deriving from material conditions” (Buzan & Little 2000, p. 104). In contrast, social constructivists, for example Wendt (1987, pp. 339, 350), are convinced that units (or agents) and the structure form each other. In other words, the structure determines the behaviour of units and, at the same time, the units support and reproduce the structure of the system by their actions and behaviour, which serve their own interests (they can do so quite unintentionally, simply by the fact that they exist and act within a given system). Behaviour of the units is, in addition to the structure, affected by how the units perceive each other. “If the units share a common identity (a religion or a language), or even just a common set of rules or norms (about how to determine relative status, and how to conduct diplomacy), then these intersubjective understandings not only condition their behaviour, but also define the boundaries of a social system” (Buzan – Little 2000, p. 104). For that reason, the behaviour of actors in the international system is, by securing and protecting their own as well as common interests, determined both structurally and socially. In this context, Hurrell (2002, p. ix) contemplates a realistic concept of the balance of power which, according to his theory, does not work purely by the mechanical logic which would force states to act in a particular way from the outside. He sees it rather as “a conscious and continuing shared

¹⁶ It is interesting that Waltz (1979, p. 87) assumes that it is mainly the structure what determines the behaviour of units in the system, however, he claims there may be more determining causes of behaviour. In another place in his book, Waltz (1979, p. 123) states it is not only system theories but also theories dealing with phenomena and processes at the unit level what can provide us with an explanation of the behavior of states in the system because both levels are interconnected.

practice in which the actors constantly debate and contest the meaning of the balance of power, its ground rules, and the role that it should play.”

Buzan and Little (2000, p. 108) argue that in the anarchical system, two logics work side by side (the mechanical and the social one) shaping or determining the behaviour and relations of units. The absence of a central authority in the system is a structural condition creating an environment (an environment of mutual distrust between the actors), in which it will always be possible that actors will adopt a competitive strategy rather than the path of cooperation when dealing with others. International society based on shared rules, standards and ideas about mutual relations and interests of units is inherently fragile and could be undermined by the fact that states change their strategies for achieving their own interests according to the logic of self-help and utilitarianism (Hoffmann 2002 [1995], pp. xxvi–xxvii).

A competitive strategy may, therefore, always be one of many possibilities in an environment of international anarchy, but it is not the only one. International system does neither acquire the form of chaos, nor can it be characterized by the omnipresence of wars. In spite of conflicts, units of the system also develop cooperative relations where mutual distrust is eliminated by the existence of common rules of behaviour (Bull 2002 [1977], p. 10, Buzan & Little 2000, p. 108). Thanks to the development of international institutions, diplomacy and law, the mechanisms of power politics are changing (Wight 1978, p. 105). The mechanical logic (power politics between interacting units) resulting in competitive relations is undermined by a social logic (the creation and maintenance of shared rules, institutions and norms, e. g. sovereignty) enabling cooperation between units and reinforcing order (Barnett 1995, p. 487). As Buzan and Little (2000, p. 83) point out, creation and proliferation of norms and rules (e. g. rules for the management of diplomatic relations) has already occurred in historical international systems which were, like the current one, anarchically structured. The influence of the structure on the behaviour of units may be undermined by other factors (whether from other levels of analysis or other sectors). Buzan and Little (2000, p. 85) mention an example when the spread of ideologies between states (which is a process at the unit level) can overcome the structural conditions for their behaviour – liberal democratic states share the same values and norms of peaceful behaviour and collaborate together regardless of the anarchic structure of the international system.

When conducting a system analysis of a specific regional order, the basis is to work primarily with the distribution of power among states of the region and its polarity. The system approach enables to capture the impact of the regional system as a whole on the behaviour of units. Based on the assumption of system theories, we believe the behaviour of actors in the system is to some extent influenced by its structure, or by constraints and incentives stemming from the regional environment,

respectively. This allows us to trace how the change of the system alters the behaviour of its actors. However, the systemic approach alone is not sufficient to examine forms and transformations of regional orders and how it relates to power relations. Besides the characteristics of the system itself, it is necessary to take into account the characteristics of actors, that is the impact of the formal (domestic and regional) as well as informal institutions that shape the interests of actors, their preferences and hence also their behaviour.

Therefore, when analysing regional order, it is essential to analyse also the units, specifically the most powerful states of the given regional system whose power, interests and behaviour must lie at the heart of our research. I believe that a regional system shapes the behaviour of regional powers, just as they form their regional environment. Although partially, we must focus our attention on the distribution of power and the role of power relations in regional policy, moreover, the socialization processes in relations between states should not be neglected either. These processes are under way at least at the level when the states adopt some of the rules and principles of behaviour in interstate relations, such as those concerning sovereignty and diplomacy. In Buzan's and Little's (2000, p.105) opinion, purely material and mechanical interpretation of the international system is not adequate and fails to explain many processes and phenomena in international relations which, in turn, are clarified by the social-constructionist view bringing new elements to international relations research. Both perspectives are therefore highly relevant for the study and for understanding of the current international system and the particular subsystems (Buzan & Little 2000, p. 107). Therefore, they underline the usefulness of the English school's analytical framework to study the international system and order because it combines physical (mechanical) and social aspects of international system's creation and functioning (see the above described Hedley Bull's definition of the international society which retains both aspects).

3 DETERMINING THE LEVEL OF STABILITY OF REGIONAL ORDERS

As can be seen from the above described concept of regional order, it is an abstract concept possibly hard to define. So how can we study the degree of stability of specific regional orders which exist in the contemporary international system, or compare different regional orders, respectively?

The level of stability of a regional order is a variable which can be primarily evaluated by the fact if its actors use, or do not, open violence in mutual relations. When talking about various forms of regional order, what I have in mind, first and foremost, are the different levels of regional stability which can be understood as a continuum. At one end of this continuum is a highly unstable order characterized by frequent conflicts and violent interactions between actors. At the other end, a highly

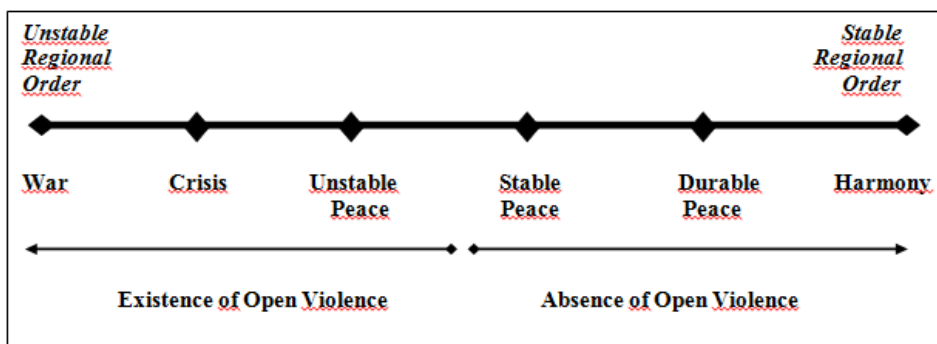
stable order is to be found where violence disappeared from mutual relations and which is thus characterized by a high degree of cooperation and peaceful relations among its actors. Given that orders in different regions take different forms varying from the aforementioned extreme forms in many respects, it is necessary to clarify what forms of regional order can exist in contemporary regional systems.

When examining forms of regional orders, measurable (quantitative) procedures cannot be used. Therefore the operational definition of this concept will be based on qualitative variables. When operationalizing stable and unstable regional orders, I got inspired by the barometer of conflict and peace, or various stages of conflict and peace, respectively, as described in the text *Preventing and Mitigating Violent Conflicts: An abridged Practitioner's Guide* United States Agency for International Development by the United States Agency for International Development (USAID).

The USAID (1997, p. 5) introduces six stages in a row from total war to the harmony of interests, i.e. from highly conflicting to highly cooperative interactions (Scheme 1). These six stages from total war to harmony of interests represent six basic patterns of relations between actors and, by extension, six basic forms of order derived from them. Individual forms of order differ from each other by patterns of interactions and relations that prevail in the given regional system in the period under review. Particular stages of the continuum cannot be separated by precise boundaries, since one stage freely crosses to another and may therefore overlap in some respects and to some extent.

These six stages of the continuum are split into two basic groups – unstable and stable orders – taking into account the incidence of open physical violence in relations between actors. If open violence is used in interaction between actors, then we talk about an unstable order which may take three forms – war, crisis and unstable peace. If the actors managed to eliminate the use of violence completely, it will be a stable order which may again have three forms – stable peace, durable peace and harmony (Scheme 1 and Chart 1).

Scheme 1: Levels of Stability of Regional Orders

Source: author's scheme

War is one of the utmost forms of regional order and we refer to a high degree of instability in the regional system. The regional order is characterized by highly violent relations because there is a continuous struggle between its organized armed forces. This struggle may take the form of a war¹⁷, state-based armed conflict¹⁸ or non-state conflict¹⁹. Less violent, but still a highly unstable order is called a *crisis* where actors employ threats to use military force, they mobilize their armed forces and occasional skirmishes can be witnessed. However, the degree of open violence and the use of force is not so eminent as in case of war. There are rather minor and

¹⁷ According to the intensity, Gleditsch et al. (2002, p. 619) recognize *minor armed conflict*, during which at least twenty five deaths per year are recorded and less than one thousand deaths as a total amount of deaths related to the conflict. *Intermediate armed conflict* is a conflict which **claims** at least twenty five but less than one thousand deaths per year and a total amount of at least one thousand deaths related to the conflict. Finally, *war* is a kind of conflict in which at least one thousand deaths related to the conflict are recorded every year.

¹⁸ *State-based armed conflict* is, according to the Uppsala Universitet – Department of Peace and Conflict Research (2017), defined as “a contested incompatibility that concerns government and/or territory where the use of armed force between two parties, of which at least one is the government of a state, results in at least 25 battle-related deaths in one calendar year.” State-based armed conflict can be divided in several subtypes: *interstate conflict* where the main combatants are at least two states, *intrastate conflict* which occurs between a state and a non-state actor without an interference from other countries, and finally, *intrastate with foreign involvement* which occurs between a state and a non-state actor and either side or both of them are directly militarily supported by another state or states which actively participate in the conflict. Alternatively, we can add a fourth type of a state-based armed conflict: *extrastate armed conflict* which “occurs between a state and a non-state group outside its own territory” (Gleditsch et al. 2002, p. 619).

¹⁹ An armed or violent conflict can be divided in *state-based armed conflict* where at least one actor in the conflict is a state, and *non-state conflict* which occurs solely between non-state actors (Uppsala Universitet – Department of Peace and Conflict Research 2017).

intermediate armed conflicts. The probability of a war or armed conflict breaking out between the actors is very high, though.

Also an order where *unstable peace* (alternatively *cold war* or *negative peace*) prevails, is ranked to the (un)stable order. It is still an unstable order because open violence may occasionally occur in the interactions between actors, although its level is rather low. Such order is characterized by high tensions between actors who are very suspicious against each other, and therefore maintain and strengthen their military power as a tool to deter potential aggressors. Given that the actors do not trust each other, their relations cannot be classified as friendly. Peace is fragile, as interactions between actors lack guarantees of non-use of violence or other means of coercion while achieving their own particular interests. That is, among other things, a result of a complete absence or the existence of only few mutual agreements (USAID 1997, p. 7).

Chart 1: Definition of Six Specific Forms of Order

Type of Order	Forms of Order	Definition of Individual Forms of Order
Unstable Order	War	highly violent relations between actors (wars, intermediate armed conflicts), struggle between organized armed forces, highly unstable order
	Crisis	frequent threats of using military force, mobilization of armed forces, occasional skirmishes between armed forces, the lower rate of open violence (minor and intermediate armed conflicts), a high probability of an outbreak of war
	Unstable Peace	fragile peace, occasional occurrence of violence, high tensions between actors, high level of mutual suspicion between actors, strengthening of military power as a tool to deter potential aggressors, absence of guarantees about the non-use of violent measures for achieving own interests, nonexistence or just a minimum of mutual agreements
	STABLE Peace	possible mutual disputes solved peacefully, the outbreak of armed conflict is possible, but unlikely, expansion of joint (generally accepted) rules, predictable behavior of actors

Stable Order	Permanent Peace	high level of cooperation, peaceful settlement of disputes, the existence of institutionalized mechanisms for conflict resolution, almost zero possibility of using physical violence for achieving own interests, high degree of mutual trust, many common goals and values, security does not have to be protected by increasing of military power
	Harmony	the most stable order, harmony of interests and values, widely accepted common standards and rules, solidarity and the bond between actors

Source: author's chart

A form of order named *stable peace* (or *cold peace*) can be considered stable because the actors learned to settle their mutual disputes peacefully. Although the outbreak of an armed conflict is possible, it is rather unlikely, since actors' interests are achieved and potential competition takes place within a set of common (i.e. generally accepted) rules which make the behaviour of actors more or less predictable. A *durable peace* (or *positive peace*) is a highly stable form of order since cooperation between actors reaches a high level despite possible conflicts of interest among them. These conflicts are, however, solved peacefully within the framework of institutionalized mechanisms for dispute resolution. A situation when actors achieve their interests at the cost of using physical violence is virtually impossible because actors value their good mutual, or even friendly, relations more than their particular national interests. A high degree of mutual trust and shared goals and values goes hand in hand with the belief that it is not necessary to protect its own security by increasing military power. The most stable order is the one characterized by the term *harmony*, as mutual relations between communities and actors are basically not affected by colliding interests and different values. Actors feel solidarity with each other and bond with other members of the given group or community (USAID 1997, pp. 6–7). When analysing a regional order it is necessary to study the following:

- a) existence of mutual diplomatic recognition of states,
- b) existence of open violence, that means violent struggles between organised armed forces of individual actors (state and non-state armed conflicts, wars, minor and intermediate armed conflicts),
- c) existence of threats to use military, economic and other coercive measures and their actual use,
- d) maintaining and strengthening military power as a tool of deterring potential aggressors,
- e) existence of military alliances directed against intraregional threats,

- f) existence of and respect for agreements among states guaranteeing the non-use of violence or other means of coercion in the case of mutual disagreements,
- g) existence of and respect for institutionalized mechanisms for peaceful settlements of disputes,
- h) existence of regional regimes and organizations or any set of common (generally recognized) rules regulating behaviour of actors in various areas of social life,
- i) membership of states in regional organizations,
- j) nature of relations between actors (tensions and mutual suspicion or, conversely, trust, shared goals, interests and values, existence of solidarity and shared identity with others),
- k) interference of world powers in regional policy (direct military intervention in regional conflicts or indirect interference through financial, military and diplomatic support of countries).

4 CONCLUSION

Research in international relations has been focusing for quite some time increasingly on regional systems as subsystems of the global international system, and regional processes, relations and policies which are connected with regional political, economic and security dynamics. To the study of regional systems we also rank the research of stability of regional orders which comprises the analysis of regional politics, interregional relations and regional power hierarchy, or the distribution of power, respectively. Therefore, the main aim of this text was to contribute to the theoretical and methodological debate about the study of regional orders, and their stability in particular. On that account, this article introduces a theoretical and analytical framework for determining the level of (in)stability of regional orders in the contemporary international system. It presents in detail the crucial theoretical concept of regional order and explains which particular forms regional orders in the contemporary international system can take. Further, it explains the connection between the distribution of power within the region and the character of the regional order. In the second part of the article, an analytical framework is described which can be used for the analysis of the stability of various regional orders. This analytical framework was meant to be a useful tool for researchers who want to study stability of particular regions and the form of their order in detail. It can also be used for comparison of the forms of different regions, or regional orders, respectively.

REFERENCES:

1. ADLER, E. – BARNETT, M. (eds.) (1998): *Security Communities*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 484 pp. ISBN: 978-0521639538.
2. BARNETT, M. (1995): Sovereignty, Nationalism, and Regional Order in the Arab States System. In: *International Organization*, 1995, Vol. 49, No. 3, pp. 479–510.
3. BARŠA, P. – CÍSAŘ, O. (2008): *Anarchie a řád ve světové politice*, 2008. Praha: Portál. 559 pp. ISBN: 978-80-7367-094-8
4. BULL, H. (2002 [1977]): *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. Third edition, 2002. Basingstoke, New York: Palgrave. 329 pp. ISBN: 0-231-12763-4.
5. BUZAN, B. (1983): *People, States, and Fear. The National Security Problem in International Relations*. Brighton: Wheatsheaf Books, 1983. 262 pp. ISBN: 978-0807841136.
6. BUZAN, B. (1993): From international system to international society: structural realism and regime theory meet the English school. In: *International Organization*, 1993, Vol. 47, No. 3, pp. 327–352.
7. BUZAN, B. (2004): *From International to World Society? English School Theory and the Social Structure of Globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 320 pp. ISBN: 978-0521541213.
8. BUZAN, B. – GONZALEZ-PELAEZ, A. (eds.) (2009): *International Society and the Middle East: English School Theory at the Regional Level*. New York: Palgrave Macmillan, 2009. 280 pp. ISBN: 978-0230537644.
9. BUZAN, B. – JONES, Ch. – LITTLE, R. (1993): *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*. New York, Chichester: Columbia University Press, 1993. 278 pp. ISBN: 978-0231080415.
10. BUZAN, B. – LITTLE, R. (2000): *International Systems in World History: Remarking the Study of International Relations*. Oxford: Oxford University Press, 2000. 476 pp. ISBN: 978-0198780656.
11. BUZAN, B. – WÆVER, O. (2003): *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 598 pp. ISBN: 978-0521891110.
12. COX, Robert W. (1992): Towards a post-hegemonic conceptualization of world order: reflections on the relevancy of Ibn Khaldun. In: *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. Pp. 132–159. ISBN: ISBN: 978-0521405317.

13. DE SOYSA, I. – ONEAL, J. R. – PARK, Y.-H. (1997): Testing Power-Transition Theory Using Alternative Measures of National Capabilities. In: *The Journal of Conflict Resolution*, 1997, Vol. 41, No. 4, pp. 509–528.
14. DEUTSCH, K. W. (1957): *Political Community and the North American Area: International organization in The Light of Historical Experience*. Princeton: Princeton University Press, 1957. 228 pp.
15. DEUTSCH, K. W. – SINGER, D. J. (1964): Multipolar Power Systems and International Stability. In: *World Politics*, 1964, Vo. 16, No. 3, pp. 390–406.
16. GENNA, G. M. (2007): Power Preponderance, Institutional Homogeneity, and the Likelihood of Regional Integration. *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series 7 (12)* [Online.] In: *University of Pittsburgh, Archive of European Integration*, 2007. [Citováno 10. 1. 2014.] Dostupné na: <http://aei.pitt.edu/8180/1/GennaPowerRegIntegLong07_edi.pdf>.
17. GILPIN, R. (2001): *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton: Princeton University Press, 2001. 440 pp. ISBN: 978-0691086774.
18. GLEDITSCH, N. P. et al. (2002): Armed Conflict 1946-2001: A New Dataset. In: *Journal of Peace Research*, 2002, Vol. 39, No. 5, pp. 615–637.
19. GODEHARDT, N. – NABERS, D. (2011): Introduction. In: *Regional Powers and Regional Orders*. London, New York: Routledge, 2011. Pp. 1–18. ISBN: 978-0415603836.
20. GONZALEZ-PELAEZ, A. (2009): The Primary Institutions of the Middle Eastern Regional Interstate Society. In: *International Society and the Middle East: English School Theory at the Regional Level*. New York: Palgrave Macmillan, 2009. Pp. 92–116. ISBN: 978-0230537644.
21. HOFFMANN, S. (2002 [1995]): Foreword to the Second Edition: Revisiting The Anarchical Society. In: *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. Third edition. Basingstoke, New York: Palgrave, 2002. Pp. xxiv–xxix. ISBN: 0-231-12763-4.
22. HURRELL, A. (2002): Foreword to the Third Edition: *The Anarchical Society* 25 Years On. In: *The Anarchical Society. A Study of Order in World Politics*. Third edition. Basingstoke, New York: Palgrave, 2002. Pp. vii–xxiii. ISBN: 0-231-12763-4.
23. HURRELL, A. (2007): *On Global Order. Power, Values, and the Constitution of International Society*. Oxford: Oxford University Press, 2007. 366 pp. ISBN: 978-0199233113.
24. KATZENSTEIN, P. (2005): *A World of Regions. Asia and Europe in the American Imperium*. Ithaca, London: Cornell University Press, 2005. 320 pp. ISBN: 978-0801472756.

25. KRASNER, S. D. (1982): Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables. In: *International Organization*, 1982, Vol. 36, No. 2, pp. 185–205.
26. KRATOCHVÍL, P. (2002): Polarita v teorii mezinárodních vztahů. In: *Mezinárodní vztahy*, 2002, Vol. 37, No. 4, pp. 26–46.
27. LAKE, D. – MORGAN, P. M. (1997a): The New Regionalism in Security Affairs. In: *Regional Orders. Building Security in a New World*. University Park: The Pennsylvania States University Press, 1997. Pp. 3–19. ISBN: 978-0271017044.
28. LAKE, D. – MORGAN, P. M. (1997b): Building Security in the New World of regional orders. In: *Regional Orders. Building Security in a New World*. University Park: The Pennsylvania States University Press, 1997. Pp. 343–353. ISBN: 978-0271017044.
29. LEVY, J. S. – THOMPSON, W. R. (2010): *Causes of War*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2010. 288 pp. ISBN: 978-1405175593.
30. MANSFIELD, E. D. (1993): Concentration, Polarity, and the Distribution of Power. In: *International Studies Quarterly*, 1993, Vol. 37, No. 1, pp. 105–128.
31. MEARSHEIMER, J. (2001): *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton and Company, 2001. 555 pp. ISBN: 0-393-02025-8.
32. MORGENTHAU, H. J. (1948): *Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1948. ISBN: 9780070433069.
33. ORGANSKI, A. F. K. – KUGLER, J. (1980): *The War Ledger*. Chicago, London: The University of Chicago Press, 1980. 299 pp. ISBN: 978-0226632803.
34. PONÍŽILOVÁ, M. (2016a): The Impact of Regional Powers' Competition on the Middle East Regional Order: 1945–2010, In: *Central European Journal of International and Security Studies*, 2016, Vol. 10, No. 3, pp. 42–68.
35. PONÍŽILOVÁ, M. (2016b): *Regionální řád a mocnosti Blízkého východu: Formování blízkovýchodního řádu na pozadí soupeření regionálních mocností v letech 1945–2015*. Praha: Dokořán, 2016. 295 pp. ISBN: 978-80-7363-813-9.
36. RENGGER, N. J. (2000): *International Relations, Political Theory and the Problem of Order: Beyond International Relations Theory?* London, New York: Routledge, 2000. 256 pp. ISBN: 978-0415095846.
37. ROSENAU, J. N. (1992): Governance, order, and change in world politics. In: *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. Pp. 1–29. ISBN: 978-0521405317.

38. RUGGIE, J. G. (1975): International responses to technology: concepts and trends. In: *International Organization*, 1975, Vol. 29, No. 3, pp. 557–583.
39. SOLINGEN, E. (1998): *Regional Orders at Century's Dawn. Global and Domestic Influences on Grand Strategy*. Princeton, Chichester: Princeton University Press, 1998. 350 pp. ISBN: 978-0691058801.
40. STEWART-INGERSOLL, R. – FRAZIER, D. (2012): *Regional Powers and Security Orders: A Theoretical Framework*. London, New York: Routledge, 2012. 296 pp. ISBN: 978-0415569194.
41. TAMMEN, R. L. et al. (2000): *Power Transitions. Strategies for the 21st Century*. Washington: CQ Press, 2000. 266 pp. ISBN: 978-1889119434.
42. UPPSALA UNIVERSITET – DEPARTMENT OF PEACE AND CONFLICT RESEARCH (2017): Definitions. [Online.] In: *Uppsala Universitet – Department of Peace and Conflict Research*, 2017 [Citováno 20. 1. 2017] Dostupné na: <<http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions>>.
43. USAID (1997): Preventing and Mitigating Violent Conflicts: An Abridged Practitioner's Guide. [Online.] In: *U.S. Agency for International Development*, 1997. [Citováno 20. 1. 2017] Dostupné na: <http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/pnaca995.pdf>.
44. VÄYRYNEN, R. (1984): Regional Conflict Formations: An Intractable Problem of International Relations. In: *Journal of Peace Research*, 1984, Vol. 21, No. 4, pp. 337–359.
45. WAISOVÁ, Š. (2003): *Mezinárodní organizace a režimy ve středovýchodní Evropě*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 241 pp. ISBN: 80-86432-46-7.
46. WALT, S. M. (1985): Alliance Formation and the Balance of World Power. In: *International Security*, 1985, Vol. 9, No. 4, pp. 3–43.
47. WALTZ, K. N. (1979): *Theory of International Politics*. London: Mass, 1979. 251 pp. ISBN: 0-17-554852-6.
48. WENDT, A. (1987): The Agent-Structure Problem in International Relations Theory. In: *International Organization*, 1987, Vol. 41, No. 3, pp. 335–370.
49. WENDT, A. (1999): *Social Theory of International Politics*. Cambridge, New York, Port Melbourne: Cambridge University Press, 1999. 450 pp. ISBN: 978-0521469609.
50. WIGHT, M. (1977): *Systems of States*. Leicester: Leicester University Press, 1977. 237 pp. ISBN: 978-0718511531.
51. WIGHT, M. (1978): *Power Politics*. Edited by Hedley Bull and Carsten Holbraad. New York, London: Continuum, 1978. 317 pp. ISBN: 0718511603.

MENDEL, MILOŠ: DĚJINY SAÚDSKÉ ARÁBIE

MENDEL MILOS: HISTORY OF SAUDI ARABIA

Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2016, 400 s. ISBN 978-80-7422-499-7

*Karol R. Sorby*¹

Bežný Európan často hľadá na celý Blízky východ pod dojmom rozprávok Tisíc a jednej noci. Arábiu vníma ako oblasť obývanú kočovnými beduínskymi kmeňmi, ktoré putujú nehostinnou púštnou krajinou a hľadajú vodu a pastviny. Dnešná skutočnosť sa však už vôbec nepodobá tej, ktorá tam bola pred druhou svetovou vojnou. V posledných rokoch obyvatelia sa začali usadzovať do stálych sídel. Moderné dopravné spojenia v Arábii ukončili izoláciu, ktorá z krajiny robila romantickú krajinu fantázie obývanú ušľachtilými jazdcami na koňoch a karavánami tiav. Veľké spoločnosti a ich pridružené priemyselné podniky dali do pohybu modernizačné trendy, ktoré už sotva bude možné zvrátiť.

V kráľovstve Saudskej Arábie, v beduínskej kmeňovej monarchii, ovládanej najtvrdšími fundamentalistickými a puritánskymi zásadami islámu, príchod veľkého nečakaného bohatstva vďaka nálezu ropy, vyvolal jeden z najpozoruhodnejších javov dvadsiateho storočia. Štát, ktorý vznikol približne pred sto rokmi a paril k najchudobnejším na svete, je na najlepšej ceste stať sa jedným z najbohatších po každej stránke, keď ovláda veľkú časť svetových finančných rezerv. Keď kráľovstvo Saudskej Arábie vzniklo, jeho zakladateľ °Abdal°aziz Ibn °Abdarrahmán Āl Sa°ūd (na Západe skrátene nazývaný Ibn Sa°ūd), mal iba asi dva milióny poddaných. Štvrtina z nich boli kočovníci a zvyšok žil v malých oázach, trhových mestách a v posvätných mestách Mekke a Medine. Ibn Sa°ūd bol najprv sultánom Nadždu (stredná Arábia) a v roku 1926 po krátkom vojenskom ťažení na západe polostrova sa stal aj kráľom al-Hidžāzu (s. 192).

¹ Prof. PhDr. Karol Sorby, DrSc. Katedra medzinárodných politických vzťahov, Fakulta medzinárodných vzťahov, Ekonomická univerzita, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava 5, e-mail: karol.sorby@euba.sk.

Autor správne poznamenáva, že Ibn Sa‘ūd dokázal udržať jednotu svojho kráľovstva radom krátkych manželstiev s dcérami náčelníkov veľkých kmeňov (s. 219). Chudobné dôchodky štátu pochádzali zo služieb moslimských pútnikov a z nevelkej podpory od britskej vlády. Táto situácia sa začala meniť až v dobe Ibn Sa‘ūdovej smrti v roku 1953. Ropa bola objavená ešte pred druhou svetovou vojnou, ale jej ťažba v dostatočnom množstve, ktorú realizovala spoločnosť Aramco (Arabian American Oil Company) začala prinášať zisky až po roku 1947 (s. 226). Nové bohatstvo však začalo v monarchii s jej puritánskymi wahhābovskými tradíciami vyvolávať vážne napätie ešte pred smrťou kráľa zakladateľa. Spoločenské napätie vyvolávali výstrednosti a korupcia, ktoré sa zákonite prejavovali vo vysokých kruhoch. Pokiaľ žil, starý kráľ vďaka svojej autorite a prestíži, dokázal toto vnútorné napätie udržať v únosných hraniciach.

Saudská Arábia, jedna z najbohatších krajín ťažiacich ropu na svete, je zároveň jedným z posledných patriarchálnych štátov sveta. Tak ako to v starých patriarchálnych spoločnostiach býva, všetka moc v kráľovstve je sústredená v osobe kráľa, ktorý podlieha iba božiemu zákonu. Každé opatrenie vlády, či už v oblasti zákonodarnej, administratívnej alebo výkonnej, musí byť schválené kráľom a akoukoľvek právomocou je štátny úradník poverený – od predsedu vlády až po nižších funkcionárov – dostáva ju od kráľa, ktorý ju môže zrušiť kedy sa mu zachce. Miestne správy v podstate neexistujú, okrem mestských rád v mestách Mekka, Medína a Džidda, ktoré sú zložené z predstaviteľov duchovenstva a významných osobností (notáblov) vymenovaných kráľom. Oficiálnou ústavou štátu je Korán, a celý právny systém upravuje boží zákon – *šari‘a*.

Kniha obsahuje množstvo poznatkov, ktoré sú výsledkom dlhoročného výskumu. Jej celkový charakter a hĺbka autorovej erudície pomáhajú ozrejmiť mnohé chybné predstavy alebo nesprávnu interpretáciu faktov, ktoré neumožňujú jasný prienik čitateľa do zásadne uzavretej saudsckoarabskej spoločnosti. Autor prináša čitateľovi živý, plnokrvný obraz ešte stále tradičnej, konzervatívnej spoločnosti s jej hlboko zakorenenými islámskymi hodnotami, keď krajina zápasí so sekulárnymi účinkami západnej modernizácie s jej všadeprítomnou kultúrou a konzumným životným štýlom. Autor správne poukazuje na fakt, že *‘asabīja* (kmeňová súdržnosť, solidarita) bráni saudsckoarabskej spoločnosti v uplatňovaní Muhammadovho učenia o rovnosti veriacich pred Bohom a v dodržiavaní božieho zákona – *šari‘y* (s. 205). Paradoxom v Saudskej Arábii je, že nie režim, ale rozšírená rodina je hlavným zdrojom tak politickej, ako aj hospodárskej stability a zároveň táto tradičná rodina, jej zvyky a obyčaje sú stále väčším zdrojom nespokojnosti mladšej generácie, ktorá sa cíti odstrkovaná (marginalizovaná). O všetkom totiž

rozhodujú starší členovia rodiny a napriek tomu stále zostávajú objektom úcty a oddanosti svojich detí a vnúčat.

Mnohoročná úspešná edícia „Dejiny štátov“ renomovaného pražského vydavateľstva „Nakladatelství Lidové noviny“ priniesla v roku 1916 na trh dlho očakávanú, veľmi aktuálnu syntetickú prácu o dejinách Saudskej Arábie. Treba zdôrazniť, že ide o prácu, ktorá prináša objektívnu a fundovanú analýzu príčin spoločensko-politického pohybu na Arabskom polostrove. Jej autor, popredný český arabista a znalec islámu, dlhoročný vedecký pracovník Orientálneho ústavu ČAV a vysokoškolský pedagóg na Masarykovej univerzite v Brne, doc. PhDr. Miloš Mendel, CSc., má vzhľadom na svoje doterajšie vedecké výsledky a pedagogickú prax, všetky predpoklady na to, aby k danému komplexu problémov mohol vyjadriť meritórne stanoviská naslovovzatého odborníka. Práca je rozdelená do niekoľkých premyslene koncipovaných častí: 1. Dejiny a kultúra islámu; 2. Arábia vo formatívnom období islámskych dejín; 3. Vznik a vývoj wahhābovskej reformácie (1740-1818); 4. Prvý Rijādsky emirát (1843-1887); 5. Druhý Rijādsky emirát (1902-1932); 6. ʿAbdalʿazīz Ibn Saʿūd a budovanie štátu (1932-1953); 7. Vláda kráľa Saʿūda (1953-1964); 8. Vláda kráľa Fajsala (1964-1975); 9. Vláda kráľa Chālida (1975-1982); 10. Vláda kráľa Fahda (1982-2005); 11. Vláda kráľa ʿAbdallāha (2005-2015); 12. Česko-saudskoarabské vzťahy; Dodatky.

Kniha je opatrená veľmi užitočnými dodatkami a spoľahlivým registrom. Hoci zoznam prameňov a literatúry je obmedzený len na vybrané diela, predstavuje tvorivé a široké využitie primárnych aj sekundárnych zdrojov, a kniha môže poslúžiť ako spoľahlivý sprievodca tak historikom, ako aj ostatným záujemcom o dejiny. Aj keď je zrejmé, že syntetická práca tohto typu nemôže poskytnúť odpoveď na každú otázku, ktorú môže vyvolať, poskytuje solídny základ pre ďalšie štúdium. Čitateľ po prečítaní knihy jasne pochopí základné tendencie historického vývoja. Kniha je cenným príspevkom nielen pre ďalšie štúdium študentov moderných arabských a islámskych dejín, ale aj pre rozšírenie obzoru širšej odbornej i laickej verejnosti a je zásadným príspevkom k dejinám Blízkeho východu a severnej Afriky pre českého a slovenského čitateľa.

INFORMÁCIE O ČASOPISE MEDZINÁRODNÉ VZŤAHY

Medzinárodné vzťahy sú interdisciplinárny vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Vychádza štyrikrát ročne, v marci, júni, septembri a v decembri. Uzávierky jednotlivých čísiel sú každoročne 15.12, 15.3., 15.6 a 15.9. Všetky príspevky sú pri zachovaní obojstrannej anonymity recenzované minimálne dvomi oponentmi.

Časopis Medzinárodné vzťahy (ISSN 1336-1562 tlačaná verzia, ISSN 1339-2751 online) je zaregistrovaný v Zozname periodickej tlače Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, evidenčné číslo EV 4785/13. Časopis je indexovaný v databázach ProQuest, EBSCO, EconPapers, RePEc, EconBiz, DOAJ a Index Copernicus a cieľom redakčného kolektívu je zvyšovanie počtu a kvality citačných databáz, v ktorých je zaradený.

Časopis publikuje pôvodné vedecké články, diskusie, prehľady, informácie a recenzie z oblasti medzinárodných ekonomických, politických, právnych a kultúrnych vzťahov. Témy prijímaných článkov zahŕňajú (ale neobmedzujú sa na):

- históriu medzinárodných hospodárskych vzťahov
- medzinárodný obchod
- medzinárodné investície
- medzinárodnú migráciu
- aktuálne medzinárodnoekonomické problémy
- aktuálne medzinárodnopolitické problémy
- analýzu súčasných a minulých konfliktov
- medzikultúrne vzťahy
- medzinárodné právo obchodné
- medzinárodné právo verejné

Časopis Medzinárodné vzťahy publikuje články v anglickom, slovenskom a českom jazyku. Anglické články majú vo všeobecnosti prednosť pred slovenskými a českými článkami, hlavným kritériom je však kvalita.

ABOUT THE JOURNAL OF INTERNATIONAL RELATIONS

The Journal of International Relations is an interdisciplinary scientific journal of international political, economic, cultural and legal relations, published by the Faculty of International Relations at the University of Economics in Bratislava, Slovakia. It is published quarterly, always in March, June, September and December. Papers are to be submitted by December 15, March 15, June 15 and September 15 of each year. All papers undergo a double-blind peer review process by at least two referees.

The Journal of International Relations (ISSN 1336-1562 print, ISSN 1339-2751 online) is registered with the Ministry of Culture of the Slovak Republic (EV 4785/13). The journal is currently covered by ProQuest, EBSCO, EconPapers, RePEc, EconBiz, DOAJ and Index Copernicus databases. The goal of the editorial board is to increase the impact of the journal and the number of databases covering the journal.

The Journal of International Relations wishes to publish high-quality original scientific papers, discussions, surveys, short communications and book reviews from the field of international economic, political, legal and cultural relations. The topics of published papers include, but are not limited to:

- history of international economic relations
- international trade
- international investment
- international migration
- current international economic issues
- current international political issues
- analysis of current and past conflicts
- intercultural relations
- international trade law
- public international law

The Journal of International Relations publishes papers in English, Slovak and Czech languages. Generally, English papers have precedence before Slovak and Czech papers; however, the main criterion is quality of research.

INŠTRUKCIE PRE AUTOROV

Príspevky do časopisu Medzinárodné vzťahy sa predkladajú elektronicky v programe MS Word na e-mailovú adresu redakcie **mv.fmv@euba.sk**. Predpokladá sa, že príspevky neboli dosiaľ publikované ani odoslané na publikovanie inde. S článkom sa predkladá aj prehlásenie o originalite.

Autor je zodpovedný za formálnu a odbornú správnosť svojho článku. Články musia popri obsahových náležitostiach spĺňať formálne kritériá – formát strany „ISO B5“, okraje 2 cm zo všetkých strán, riadkovanie 1,15, písmo Times New Roman, veľkosť písma 11. Každý článok musí obsahovať abstrakt a kľúčové slová v slovenskom/českom jazyku, abstrakt a kľúčové slová v anglickom jazyku, 1 – 3 kódy JEL klasifikácie podľa Americkej asociácie ekonómov, korektné určenie všetkých grantov a programov, s ktorých podporou článok vznikol a na samostatnom liste plné meno, tituly, adresu, e-mail a telefónne číslo všetkých autorov. V článku treba definovať skúmaný problém, stanoviť ciele, použité metódy a identifikovať závery a prínosy. Šablóna príspevku je k dispozícii na webovej stránke časopisu **<https://fmv.euba.sk/veda-a-vyskum/vedecke-casopisy/medzinarodne-vztahy>**.

Upozorňujeme autorov, aby dodržali predpísanú šablónu, v opačnom prípade bude článok vrátený na prepracovanie podľa stanoveného vzoru, čo môže viesť k jeho oneskorenej publikácii.

Redakčné uzávierky sú každoročne **15.12.**, **15.3.**, **15.6.** a **15.9.** V mesiaci po uzávierke prebehne obojstranne anonymné recenzné konanie s minimálne dvomi oponentmi. Autori, ktorých príspevky budú v recenznom konaní pozitívne hodnotené, budú kontaktovaní e-mailom. Čas na zapracovanie pripomienok oponentov je spravidla 2 až 4 týždne. Autorské korektúry treba odoslať na e-mailovú adresu redakcie najneskôr do 3 pracovných dní od notifikácie.

Príspevky doručené po stanovených termínoch budú zaradené do nasledujúceho recenzného konania. Na uverejnenie článku v časopise neexistuje právny nárok.

GUIDE FOR AUTHORS

The manuscript submission process is fully electronic. All papers received by the editor (mv.fmv@euba.sk) will undergo a double-blind peer review process. Submission of a paper implies that the work has not been published previously and that it is not under consideration for publication elsewhere. Author's declaration of originality must be submitted along with the paper.

The sole responsibility for formal and scientific contents of each paper is borne by its author. Each paper must follow the formatting instructions – file format: MS Word, page size: “ISO B5”, margin: 2 cm from all sides, spacing 1.15, font: Times New Roman, font size: 11. Each paper must include abstract and key words in English, 1 – 3 codes, following the Journal of Economic Literature classification system, if applicable, the names and ID numbers of grants and programs funding the author's research and on a separate page, full names, academic degrees, addresses, e-mails and phone numbers of all authors. It is necessary to explicitly state research problem, goals, methods used, conclusions and contributions of the paper. All papers must follow the journal template which is available at <https://fmv.euba.sk/veda-a-vyskum/vedecke-casopisy/medzinarodne-vztahy>, otherwise they will be returned for re-formatting.

Deadlines for submission are **December 15th**, **March 15th**, **June 15th** and **September 15th**. All papers will undergo a double-blind peer review process. Authors generally have 2 to 4 weeks to revise articles and incorporate reviewers' comments. Proofs should be returned by e-mail within 3 days of their receipt.

The editorial board has an exclusive right to accept/reject papers.